

9-39095

Матеріалы по яфетическому языкознанію. I.

ილია ჭკონია

30

სიტყვის-კონა

საბა-სულხან ორბელიანის და დავით ჩუბინაშვილის
ლექსიკონებში გამოტოვებული სიტყვები

Илья Чконія.

Грузинскій глоссарій.

Слова, не вошедшія въ Словари Савы-Сулхана Орбеліани
и Давида Чубинова.

С. - ПЕТЕРБУРГЪ.

ТИПОГРАФІЯ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ.

ВАС. ОСТР., 9-я линія, № 12.

1910.

Матеріалы по яфетическому языкознанію. I.

ილია ჭკონია.

სიტყვის-კონა

საბა-სულხან ორბელიანის და დავით ჩუბინაშვილის
ლექსიკონებში გამოტოვებული სიტყვები.

Илья Чконія

Грузинскій глоссарій.

Слова, не вошедшія въ Словари Савы-Сулхана Орбеліани
и Давида Чубинова.

С.-ПЕТЕРБУРГЪ.

ТИПОГРАФІЯ ИМПЕРАТОРСКОЙ АКАДЕМІИ НАУКЪ.

ВАС. ОСТР., 9-я линія, № 12.

1910.

Напечатано по распоряженію Императорской Академіи Наукъ.

Май 1910 г.

Непремѣнный Секретарь, Академикъ *С. Ольденбургъ.*

Предисловіе.

Яфетическое языкознаніе представляет самостоятельную область лингвистической науки, посвященную языкамъ: грузинскому, сванскому, мингрельскому, чанскому (лазскому) и др. Самостоятельность этой научной области основана не только на своеобразіи матеріаловъ, но и на особенностяхъ и цѣльности ученія о нихъ, на особой системѣ звуковыхъ законовъ, нормирующихъ эти матеріалы. Она получаетъ освѣщеніе и научное обоснованіе въ нашей теоріи о родствѣ названныхъ языковъ, составляющихъ яфетическую вѣтвь, съ семитическими. Суть теоріи съ главнѣйшими ея положеніями дана мною въ книгѣ: „Основныя таблицы къ Грамматикѣ древне-грузинскаго языка съ предварительнымъ сообщеніемъ о родствѣ грузинскаго языка съ семитическими, С.-Пб. 1908“. Въ цѣляхъ служить интересамъ этой молодой отрасли науки объ языкѣ возникаетъ настоящая серія. Съ особымъ чувствомъ удовлетворенія выускаемъ въ качествѣ первой ея книги работу провинціального труженника: она отвѣчаетъ на наиболее животрепещущій изъ очередныхъ вопросовъ по одному изъ яфетическихъ языковъ. „Съ многолѣтнимъ, почти систематическимъ игнорированіемъ грузинскаго языка лингвистическою наукою находятся въ связи, съ одной стороны, неизвѣстность лексическаго богатства грузинскихъ говоровъ, съ другой — неполнота грузинскихъ словарей. Для восполненія указанныхъ пробѣловъ“, какъ мнѣ уже приходилось говорить¹⁾, „я предполагаю организовать собраніе матеріаловъ по діалектамъ и говорамъ грузинскаго и родственныхъ съ нимъ языковъ“.

Въ *Глоссаріи* И. М. Чконіи „объяснены свыше полторы тысячи словъ. Матеріалъ совершенно новый, т. е. не занесенный въ словари.

1) Извѣстія Имп. Академіи Наукъ, 1909, стр. 945.

Если же попадаются слова, извѣстныя изъ словаря С. Орбелиани или Д. Чубинова, то лишь тогда, когда автору удастся уловить не отмѣченное до сихъ поръ значеніе¹⁾. Вошли въ работу и мѣткія реченія и неизвѣстныя изъ словарей сочетанія извѣстныхъ словъ для выраженія тѣхъ или иныхъ понятій. Преимущественно, это — слова или выраженія, употребительныя въ живой рѣчи, но не вошедшія въ литературу, или встрѣчающіяся лишь у нѣкоторыхъ ново-грузинскихъ писателей. Въ числѣ ихъ и рядомъ съ ними имѣются каждый разъ особо указываемыя авторомъ діалектическія слова изъ различныхъ говоровъ, какъ то: гурійскаго, имеретинскаго, карталинскаго, шаво-хевсурскаго и др. Авторъ пользовался отчасти и древне-грузинскіе памятники, изданныя въ послѣднее время. Кромѣ того, есть случаи, когда для рѣдкихъ словъ, приведенныхъ лишь лексикографомъ С. Орбелиани, притомъ безъ объясненій, И. М. Чконія отыскала толкованія въ народной рѣчи. Толкованія на грузинскомъ языкѣ часто сами по себѣ представляютъ интересъ для изученія синонимовъ. Значенія иллюстрируются характерными фразами, иногда цѣлымъ ихъ рядомъ, пословицами и поговорками. Толкованія нѣкоторыхъ словъ — вкладъ въ этнографію. Имѣется и подборъ народныхъ именъ, женскихъ и мужскихъ. Отмѣчены впервые названія дѣтенышей животныхъ въ различныхъ возрастахъ, равно названія различныхъ сортовъ того или иного растенія, приведены названія грибовъ (свыше тридцати видовъ). Въ числѣ словъ не мало и заимствованныхъ, греческихъ, армянскихъ, а особенно — арабскихъ, персидскихъ и турецкихъ: происхожденіе ихъ указывается мною въ прямыхъ скобкахъ²⁾. Есть въ работѣ кое-какіе формальные недочеты,

1) такъ именно 47 словъ: ძებნი, აზნაბი, ძიკი, ზაზანი, ბოგანი, ბუღუშური, ბუღუღლი, ვამბიკე, ვასანგა, ვანგილი, დედა-მანია, დეკა, დი-ძილი, თაქლითა, კატანდრა, კერტი, კვამისლა, ღამანა, დეწი, მარა, შაქლე, შუგათი, ნაკარკვევი, სკამლი, სოდეველი, სეუთა, ტმეტი, უკიური, ურუმბა, ფანსეტი, ფულიკი, ფინთინი, ფანა, ქახანი, ვანთაბა, შინდარა, შინა, შინდუნა, ხა, ციკიტი, ცხინოს-სა-ტუქელა, ყინჯელი, ჭინჭინა, ზაბითი, ხალი, სემი, სოვათი. Впрочемъ — изъ нихъ два (დედა-მანია и სოვათი) Д. Чубиновымъ даны съ тѣми же объясненіями, но мы ихъ также удержали для свидѣтельства, что они живыя слова.

2) Эти указанія на печерывающую полную не притязаютъ. Мы воздержались отъ части отождествленій, такъ какъ они требовали спеціальнаго обсужденія. Кромѣ того, нѣкоторые слова, какъ напр. арабскіе медицинскіе терманы въ грузинской транскрипціи, требуютъ особаго объясненія; лишь иногда я не могъ воздержаться отъ поправки, напр. „ჩიქის ბანა“ въ „ჩიქის ბანა“.

такъ, главнымъ образомъ, неполная обстоятельность цитатъ¹⁾, но авторъ въ ней даетъ настолько по существу интересный и богатый матеріалъ, что не можетъ быть сомнѣнія въ чрезвычайной ея научной цѣнности²⁾“.

Нѣсколько словъ приведены безъ объясненія, напр. თაქსტისი, ინტერპრეტაცია, კიბეები თვალის, ლექსიკონი, ქიზმა; авторъ предлагалъ ихъ выкинуть, но я оставилъ и неистолкованные слова, какъ матеріалъ для будущихъ справокъ. Для нѣкоторыхъ изъ нихъ авторъ же прислалъ дополнительно толкованія, такъ კიბეები თვალის (см. ниже Addenda). Иногда въ такихъ дополнительныхъ толкованіяхъ получаемъ болѣе обстоятельное или болѣе точное опредѣленіе. Иной разъ И. М. Чковія могъ лишь подтвердить, что слово, напр. ქიზმა, несомнѣнно существуетъ и имѣетъ не одно значеніе. Въ другихъ случаяхъ авторъ не могъ найти опоры въ доступныхъ ему матеріалахъ хотя бы для такого общаго утвержденія, какъ напр. въ отношеніи словъ, снабженныхъ вопросительнымъ знакомъ „მწკრელები (?)“ (см. დანმედი) и т. п.

Послѣ того, какъ работа уже напечатана, позволю выразить одно желаніе, чтобы въ будущемъ при собираніи матеріаловъ авторы своевременно отмѣчали обстоятельно и точно источники, устные и книжные, въ послѣднемъ случаѣ не только страницы, но и строки. Надо также выдѣлять особо готовые лексикографическія работы: ихъ нельзя смѣшивать съ источниками.

Ниже слѣдуютъ: I. Объясненіе сокращенныхъ терминовъ и заглавій сочиненій, равно и именъ авторовъ и собирателей³⁾, II. Addenda и III. Опечатки. Послѣднихъ нѣсколько больше, чѣмъ можно было бы ожидать, такъ какъ, во-первыхъ, авторъ внесъ туда нѣкоторыя поправки въ подробностяхъ и, во-вторыхъ, рукопись, по которой мы печатали, оказалась копіею съ описками. Это выяснилось, когда, по отпечатаніи, чистые листы я переслалъ автору, проживавшему въ г. Александрополь, для дополнительныхъ замѣчаній.

Н. Марръ.

1) Слѣдуетъ сожалѣть и о томъ, что не отмѣчаются какимъ либо знакомъ, напр. звездочкою, слова, авторомъ взятые готовыми изъ различныхъ спеціальныхъ словарчиковъ.

2) Извѣстія Имп. Академіи Наукъ, 1909, стр. 945—946.

3) Не нахожу въ нихъ *Краткаго грузино-русско-латинскаго словаря* къ Р. Д. Эрнстова, изъ трехъ естественныхъ царствъ природы.

I. ა ს ს ნ ა

შემოკლებულ სიტყვების და სათაურებისა, ავტორებისა და შემკრებელთა სახელგუარებისა.

ა. გ. — გურული, ა. გოგვაძე.

ა. ი. — ა. იაშვილი («ივერია» 1900 წ. № 176).

აკ. — აკაკი წერეთელი.

ართმ. — ართმელაძე ც.

არჩილს-ელი?

გურ. — გურული.

გურ. მ. გ. — გურული, მამია გურიელის ნაწერებიდან.

გურ. მ. ნ. — გურული, თ—დი მიხაილ აღ. ნაკაშიძე.

გურ. ნ. ნ. — გურული, ნინო ნაკაშიძე.

გურ. ს. გ. — გურული, სიმონ გუგუხაია.

გურ. ც. გ. — გურული, ცელემაკ გურიელის შენაკრები.

გ. წ—ლის ნ. — გიორგი წერეთლის ნაწერები.

დ. პ. — დ. პავლიაშვილი.

ვაჟ. ფშ. — ვაჟა-ფშაველა.

ვლად. ზზვ. — ვლადიმირ ზზვანელი.

ვ. ჭ. — ვანო ჭიჭინაძე («ივერია» 1900 წ. № 157).

თ. დ. ს. — თუშური დ. სიზანაშვილი («ივერია» 1888 წ. № 231).

თიმს. — თიმსარიანი, ე. თაყაიშვილის რედაქციით გამოცემული.

თ. პუსა — თომა პუსა (ფსევდონიმია დავით მესხისა).

ია ეკალ. ნაწ. — ია ეკალაძის ნაწერი.

ი. ე. — ია ეკალაძე.

ივ. ჯაფანიშვილი, საქ. მეფე — საქართველოს მეფე ღ მისი უფლებები, თფილისი 1905 (გადმოზეჭდილი ცნობის ფურცლიდან).

იმერ. — იმერული.

იმერ.-გურ. — იმერულ-გურული.

იმერ. დ. კ. — იმერული, დავით კლდიაშვილი.

იმერ. ნ. ა. — იმერული, ნიკო აბღუშელიშვილი.

იმერსეველი, ნ. მ. — ნ. მარისა.

ი. ს. დ. — იმერული, ს. დათეშიძე («ცნობის ფურცელი» 1906 წ. № 2848).

კ. ერ. — კოსტანტინე ერისთვის ლექსები.

კ. ფ. — კოსტანტინე ფიფიანი, დიმიტრის ძე.

ლენს. დ. მ. — ლენსხუმური, დუტუ მეგრელი.

მეგ. — მეგრული.

მთ. მ. ჯ. — მთიული, მინა ჯაფარიძე.

მოგზ. — «მოგზაური», ყოველ კვირეული გაზეთი.

- მოთხ. «კონა» = მოთხრობა «კონა» ეკატ. გაბაშვილისა.
- მ. გ. ინგილო. = მოსე ჯანაშვილის (ინგილოური) ნაწერი («ივერია» 1889—1900 წ. ღ გაზეთი «საფაქრო გზა» 1908 წ.).
- ნ. ა. = ნიკო აბღუშელი შვილი.
- ნ. ა-მ. = ნ. აღუქსიევ-მესხი შვილი.
- ნ. მარრი TR = Тексты и разысканія по армяно-грузинской филологіи, წიგნი IV.
- Н. МаррЪ, ДИ = Армянскія слова съ грузинскихъ Дьяніахъ Пилата (Зап. Вост. Отд. Имп. Русск. Арх. Общ., т. XVII).
- М = Яфетическое происхождение армянскаго слова таргагеу — пророкъ, (Извѣстія Имп. Академіи Наукъ, 1909, 115).
- МВ = «Мудрость Балазара», грузинская версия «душеполезной исторіи о Варлаамѣ и Иоасафѣ» (Зап. Вост. Отд. Имп. Русск. Арх. Общ., т. III).
- ზ. მ. = ჰეტრე შირიანაშვილი («ივერია» 1900, №№ 79—80).
- ზ. ჰ. = ჰ. ჰ. («ივერია» 1904 წ. № 199, ფელეტონი).
- ზ. უ-შვილი = ჰეტრე უმიკაშვილი.
- რაზიკ. = რაზიკაშვილი თ. («ივერია» 1900 წ.).
- სვან. თ. ს. = სვანური, თავისუფალი სვანი («ივერია» 1888 წ. № 35, 37).
- სპარს. ქ. დ. = სპარსული, ქილილა ღ ღამანა.
- ფ. ქ. = ფილიმონ ქორიძე.
- ფშაური, ი. ბ. = ფშაური ღექსები ი. ბოძაშვილისა («ივერია» 1900 წ. №№ 160—162, 166—168).
- ფშ. ზ. } = ფშაური, ზაჩანას ნაწერები.
- ფშაური ზ. }
- ფშ. რაზიკ. = ფშაური, რაზიკაშვილი თ. («ივერია» 1900 წ.).
- ქარ. ან. ე.-ს. = ქართლური, ანასტასია ერისთავ-ხოშტარისი.
- ქარ. გ. ეკ. = ქართლური, ეკატერინე გაბაშვილისა.
- ქართლ. = ქართლური.
- ქართლ. კან. ზ. გ. = ქართლ-კახური, ზაქარია გულისაშვილი.
- ქარ. რაზიკ. = ქართლური, რაზიკაშვილი თ. («ივერია» 1900 წ.).
- ქ. დ. = ქილილა ღ ღამანა, თავ-ღის გრ. გურიელის გამოცემა ი. ქუონიას რედაქციით.
- ქუთ. ჰ. მ. = ქუთათური (ქუთაისში ჩაწერილი) ჰეტრე შირიანიშვილისა.
- ცნ. ფურც. = გაზეთი «ცნობის ფურცელი».
- ც. ფ. = «ცნობის ფურცელი» 1903 წ. № 2322; დ. მესხის იმერლის წერილები.
- ძვ. = ძველი ქართული.
- ძვ. ქარ. = ძველი ქართული.
- ხევ. ვ. წ. = ხევსურული, ვასილ წერეთელი.
- ხევს. ნ. ურზ. = ხევსურული, ნ. ურზნელი («ივერია» 1887 წ. №№ 264 ღ 1888 წ. 27, 32, 44, 57, 78 ღ 84).
- ჯ. ვაზ. = «ჯვარი ვაზისა», სასულიერო გაზეთი ქართველ კათოლიკეზისა.

II. Addenda.

აიბი [тур.-არბ. *بند* *თაბა*; *норакъ*; *недостатокъ*] მ. ჯან. ახსნით ნიშნავს მღარეს, ძაბუნს. ესევე სიტყვა იხმარება გურიაში ზ ნიშნავს ნაკლულე-განებას, სირცხვილს ზ შეუფერებლობას. «ერთი რამე აიბი (ე. ი. ნაკლულეგანება) ყველას ექნება», «ჩხუბიდან გაქცევა აიბია» (ე. ი. სირცხვილია), «მდიდრისათვის შავი მუშაობა აიბია» (ე. ი. შეუფერებელია).

გაბრიცინება (გურ.) თავის გაქიცილება, თავის ცანცარი. «შენი თავის გაბრიცინებამ ისე, შენ ეს არ იცოდე». გაბრიცინება, როგორც სინონიმი გაქიცილებისა ზ ცანცარისა, იხმარება მარცო თავის შესახებ, ხოლო სხვა შემთხვევაში კი არას ღროს.

გაქიცილება (ზ არა გაქცილება, იხ. გაბრიცინება) გაქნევა თავისა ანუ კუდისა. «ის კაცი თავს აქიცილებს». «იმახ თავის გაქიცილება ემარჯვება». ქიცი-ნი = ქნევა თავისა ანუ კუდისა. «იმ კაცს სიბერის გამო თავის ქიციანი დაჩემდა». «კატა კუდს აქიცილებს». «ჩემსას გაწყდა ყველაფერი, რაც კი კუდს აქიცილებდა».

გაწუწული = გაწუნწული, წვიმისგან, ანუ ისე წყლით დასველებული.

«**ღონას**» ფშავში, მონასა ზ უთაურის კაცის გარდა, ეტყვიან აგრეთვე ისეთს კაცსაც, რომელსაც დამბლა არ სჭირს, მარა ჰგავს დამბლიან კაცს. ჩემი აზრით შეიძლება დამბლა სრულებით ამოგველო.

კაუკასი «თოვლ-დაღებული ადგილი, უპირატესად თოვლიანი მთა; თოვლისაგით თეთრი. აქედან წარმოდგა სახელწოდება კავკასია ზ *Кавказъ*». თათარხან დადიშქელიანის სიტყვით მაქვს ჩაწერილი 1882 წ.

კიპკიპი, კიპკიპები თვალისა ქუთუთო, ქუთუთოები თვალისა.

კრიპუჭი თაფლი შაქრით ქცეული; თეთრი ფერი აქვს.

საცკბური საცკივრის სახელია.

ცლიკინი ლაპარაკის თვისებას ნიშნავს ზ არა მოლაპარაკეს.

ღენჭობო ნაჭუჭია, *СКОРПУША*, ზ არა გარეთა კანი = წინგო. ეს უკანასკნელი აღნიშნული აქვს დ. ჩუბინაშვილსაც. გარდა ამისა, სიტყვის «წებურა»ს ახსნიდანაც ჩანს, რომ წინგო ღენჭობო არ არის.

ზვითო ქვა, რომელიც ხალხის რწმენით გველსა აქვს პირში, ზ ზოგჯერ მიწაზე დაუვარდება. ვინც იმ ქვას ნახავს, რასაც ინატრებს, ის აუსრულდება. «რამე გაამდიდრა ის კაცი, ზვითო სომ არ უნახავს?!»

ზვირიფი იმ მიწას ეძახიან, რომელზედაც მოსავალი არ მოდის, *ცწერი* (შეადარე ზვილიფი).

III. კორექტურული შეცდომები.

პუბლიკაციის ნომერი	შეცდომის ნომერი	შეცდომის ხარისხი	დასწავლილია:	შენიშვნა:
2	2	—	რის	რას
3	16	—	თარგმანის	თანამედროვე
4	6	—	აწ.	ან.
—	—	11	გამსახურების	გამსახურების
5	—	6	ბაქოში	ბაქოში
6	—	10	ზეტრა	ზეტრა
9	13	—	ბუნებრივი	ბუნებრივი
10	5	—	გაქცევა	გაქცევა
—	14	—	გადსახდომ	გადსახდომ
12	7	—	შემდგომ	შემდგომ
13	—	18	დადგენილი	დადგენილი
14	4	—	მარ.	მარ.
20	—	12	ანდრეასის	ანდრეასის
23	10	—	საოჯახო	საოჯახო
—	20	—	მოქმედი	მოქმედი
—	—	2	კარგული	კარგული
24	—	3	კანონის	კანონის
26	—	19	მოხარული	მოხარული
27	—	7	ლაგამის	ლაგამის
29	11	—	ნიშნის დონის	ნიშნის
—	18	—	ანდრეასის	ანდრეასის
31	5	—	წიგნის	წიგნის
—	—	4	მ.	მ.
—	—	3	მასშტაბი	მასშტაბი
32	6	—	ბაღ.	ბაღი
33	—	6	განქმედი	განქმედი (განქმედი?)
36	4	—	გაქცევის დასახელება	გაქცევის დასახელება
37	12	—	გურ.	გურ.
—	19	—	და მან.	და მან.
39	2	—	სელონების მხრით	(სელონების მხრით)
40	4	—	ოტომანული	ოტომანული
—	5	—	ოქრო-მანქანა	ოქრო-მანქანა
41	2	—	იტის მოხელა	იტის მოხელა
—	15	—	ის. «თავდების	ის. თავდების
44	—	13	რომის ისტ.	რომის ისტ.
45	—	4	ტოგრა	ტოგრა
46	13	—	სასაგებულო	სასაგებულო
48	10	—	მოლოდინი	მოლოდინი
59	—	15	ხელოვნების	ხელოვნების
61	—	11	წიგნი-გაგანი	წიგნი-გაგანი
73	—	4	დასახელება	დასახელება, სხ.

- აბღალი** (გურ.) სულელი, იხ. ჩუბინ. ლექსიკონი [араб. *عبد* *рабъ* *Божій*, *слугный*].
- აბილაური** (ქარ. რაზიკ.) ვაშლის ერთი საუკეთესო ქართულ ჯიშთაგანი, ხარობს ქართლში; ზამთარში ძალიან ინახება და კაი ფასათაც გადის.
- აბლაუცა** (გურ. ც. გ.) საქმის გაუგებელი, საქმის გაუკვლეველი [ср. აბლა-ბუცა id.].
- აბრა** (ქარ. პ. მირ.) აბრათ გაუხთა, გაუსწორდა. გურიაში აბრის აღება თოფის ან დამბახის ნიშნად მოწუობას ნიშნავს, *пристрѣляться*.
- აბრუ** (გურ. იმერ. ფშაური) აბრუს არ იცენს, სახელს არ იცენს, ნამუსს არ იხთენს, სასირცხო საქმეს, სიღარიბეს ან სხვა რამ საჩოთიროს ირ იფერებს [перс. *آب* букв. *вода* *лиха*; *блескъ*, *цесту*, ср. პირის წყალი].
- აბურძგალა** (რაზიკ. ფშ.) ქათამი. «აბურძგალამ სიპი შობა, სიპმა აბურძგალა შობა» (ხალხური ჩქარა-გამოსატქმელი).
- აბუჩი** (ნ. ა.) არა-რათ მისაჩნევი, ასაგდები. «დაუპატიებელ სტუმარს აბუჩი ქვია» (ანდაზა).
- აგვართა** (გურ. მეგრ.) მწუქმსის და მონადირის საყარულო ქოხი.
- აგულიანება** (ნ. ა.) წაქეზება, წახლისება.
- ადარო აილო** (გურ. ც. გ.) ფრინველზე იცუვიან. ზოგი ფრინველი, მაგ. შავარდენი, ცანს რომ დაიბანს, კუდის ბოლოდან გამოიღებს რაღაც ზეთის მსგავსს სითხეს და გადისობს ფრთებზე გასაკეკლუცებლათ. ამას ეცუვიან «ადაროს აღებას».
- აღება** (ქარ. რაზიკ.) ერთი აღება თივა; რაც ერთ სამნე ურემზე დაეღება თივა, მნა თუ ზზე.
- ადრაბაგი** (სპარს. ქ. დ.) ფანჯარა, სარკმელი.
- ავან-ჩავანი** საქმის სრული გარემოება, თავგადასავალი.
- ავგავანი** (გურ. ც. გ.) ირგვლივი სივრცე; *оуѣмъ*, *brassée*.
- ავლაზა** (ნ. ა.) ურმის ქალეების შესაკრავი წნელია.
- ავრეხი** უნაყოფო ხე.

აზართიანება (ნ. ა.) აგულიანება, ჩაგონება.

აზარი (ვაჟ. ფშ.) ასი წმინდა ნადირი, მონადირისკაცან მოკლული, რის შემდეგ მონადირე სრმალს ღროვით მიწაში ჰფლავს.

აზაქარი (ფშ. რაზიკ.) ზარმაცი, უკეთებელი, გაურჯელი.

აზნაურა (ნ. ა.) ურმის ფრჩხილების შესაკრავი წნელი. ქართლში აზნაურა ბალახია (რაზიკ.).

აზრომლევა (ქარ. რაზიკ.) დაჩირქება, აყროლება.

ათასში (ა. ი.) შარდის ქცევა, შირიში, диабетъ, простое или сахарное мочеизнурение.

აიაზი (ა. ი.) რწყევა ღ ფაღარათი, рвота и поносъ, желудочно-кишечный катарръ.

აიზი (მთ. შ. გვ.) მღარე, ძაბუნი.

აინონი, აინუნი (ნ. ა.) აზრი, ფიქრი, მავ. აინუნშიაც არ მომსვლია, აზრათაც არ გამიცარებია.

აკაპიწება (გურ. იმერ.) ცანთ-საცმელის კალთების აწევა, გადაკაპიწება, ცანთ-საცმელის სახელოების გადაკეცვა.

აკვარჩხალება (ვლ. ზვგ.) წყლის ძლიერი აღულება.

აკვიწინება (გურ. ც. გ.) მიწყვი ვინმეს გალიზინება. «ამიკვიწინდა ეს კაცი ღ აღარ მეშვება», «რას ამკვიწინებია, ნეცავი?»

აკიბვა (ნ. ა.) რამესთვის კიბის სახის მიცემა, ჩამოსხმა, ჩამოცემა.

აკო (ფშ. რაზიკ.) ფქვილის ჩასაყრელი, амбаръ, ბეღელი.

აკონვა კონათ შეკრვა. «ჩალა აკონილი მაქვს».

ალაბაღა (ქარ. რაზიკ.) დავიდარაბა.

ალადასცური ანუ ანადასცური შავ-მარცვლეზიანი ყურძენი, ანდასოულს ჩამოჰკავს, ხარობს უფრო საჯავახოში, გურიაში.

ალაია (გურ. იმერ.) ორ წყებათ დაწკაპულ (მწკრივით დამდგარ) ადამიანთა შუა ადგილი. ალაიაში გატარება უწინ ნიშნავდა ადამიანის წკეპლით, გოხით ანუ მათრახის ცემით გატარებას ორ წყებათ დარაზმულ გარისკაცან. ახლა ნიშნავს საჯაროთ შერცხვენას.

ალამათები (ა. ი.) ნიშნები სენისა, симптомы болѣзни, [араб. علامات].

ალაყი (ნ. ა.) тормазъ.

ალაშა (ქარ. ან. ე-ს.) თამაში საქციელის ღ ენა დაუმაგრებელი ქალი, взбалмошпая.

ალაზა (ფშ. რაზიკ.) ქართლურათ ალაქანა, წინდის მეორეთ გამოქსოვილი ძირი.

ალეინა (ა. ი.) ოყნა.

ალი-კვალი (ქარ. რაზიკ.) პირ-წავარდნილი. ქართლში იტყვიან: «ეს ბავში ალი-კვალი მამა არისო», ვითომ ძალიან ჰკავსო.

ალის-ყური (ქარ. იმერ. რაზიკ.) დიდრონი ზღვის ქრელი ლოკოკინის ბუდე; სადაფი.

აღმანი (რაზიკ.) ვისიც იარაღი მოჰკლავდა ან დაჭრიდა, იმ იარაღის პატრონს

უნდა ეზლო სისხლი, იარაღი გინდ სხვას სჭეროდა, ამ საზღაურს ჰქვია ალმანი.

ალო (იმერ.) რამეს შესაფერი ღრო, სეზონი. «ამ ცანი-სამოსის ალოა ახლა». «ასეთს ჩონას ჯერ ალო არ დადგომია».

ალოშა (ფშ. რაზიკ.) ბოყვი.

ალხას ცემა (გურ. ც. გ.) მოწუხურვებულზე წულისაგან ზ მოსიგებულზე გაძლო-მისაგან უცებ წყენა.

ამაშუყელიის მეფობა იმერეთში სამეფოს არეულობის დროს მე - XVII საუკუნის დამლევეს კანონიერი მეფე იძულებული ყოფილა გაქცეულიყო. უმეფოთ დარჩენილ ხალხს მოუნდომებია სხვა მეფის არჩევა. დიდებულთაგანი არავინ დათანხმებულა, ხალო მცირე ახნაური ამაშუყელი დაყოლია ხალხის სურვილს ზ ამოურჩევიათ მეფეთ. არჩევისათანავე მოსულა მახარობელი, კანონიერი მეფე მობრძანდა ზ იწყო სამეფოს მართვაო... დასავლეთ საქარ. «ამაშუყელიის მეფობას» ხმარობენ იმ აზრით, როგორც ქვროპაში («ხალიფა ერთი საათით»).

ამ-ღროული (ციცქ.) თარამღროვე, ამ დროს შესაფერი. «იმის ძიებაში არ შევალთ, რამდენათ ამ-ღროულია ეს საკითხები» (ცნ. ფურც., 1906, № 3016).

ამ-ნიავავათ (გურ. ც. გ.) ამ-ნაირათ, ამის მსგავსათ.

ამოკალთავება კაბის კალთას რომ ამოიწვეს ქალი ან ჩოხის კალთას კაცი. ამოკალთავა, კაბის ან ჩოხის კალთა აიწია.

ამოღანგვა (ნ. ა.) ამოთხუზნვა, ამოსვრა.

ამოჟიჟინება (ფშ. რაზიკ.) გაზაფხულზე, როცა პირველათ თოვლი აღგება ზ ბალახი წვერს ამოჰყოფს მიწიდან, ამ ბალახს ქართლში ჟიჟოს ეძახიან.

ამოშუზნება, ამოვიშუზნებ (გურ.) ელვის სისწრაფით იარაღის ამოღება: ყამას, ცხემლაიშის (გურული სატვერები) ზ ხრმლის ქარქაშიდან, ფიშკოს (დამზახა) სარტყელიდან ზ თოფის კი ბუდიდან.

ამოწუმპული წყალში დასველებული. «მეგრელია, კუდურია, წყალში ამოწუმპულია»... (ხალხური).

ამპურა (ფშ. რაზიკ.) ხეა, желѣзное дерево, წითელ ნაყოფს იხსამს, ცოცხათი კუნეფის ჰგავს, ჭამენ.

ამხდური (ქარ. რაზიკ.) ვალის გადასახდელათ სეკმაო ქონება, რომ ვალს აუვიდეს.

ანაგებ, ანაგებათ (გურ.) ბუნებით, ბუნებითათ. «იმას ანაგებ არაფერი არ გაეგება», «ანაგებათ ასე იცის იმ გლახის მოღვამში»

ანგალი (პეც. მირ.) დასაწონი, დანაწონი, доѣсокъ.

ანდასოული შავი ღიდ-მარცვლებიანი ყურძენი, ხარობს უფრო რიონის მარცხნივ, ქუთაისის მაზრაში, საჩინოს მხარეს.

ანდებარი (ქარ. რაზიკ.) ურემი, რომელიც უკანა ძლევს.

ანდრიული (ქარ. რაზიკ.) შავი სხვილ-მარცლოვანი ყურძენი.

ანტრია (ფშ. რაზიკ.) გაზხელებული მოხარული ცომი.

ანჩახი (ნ. ა.) უნაგირი.

აპლაკუნებს ფალიონს (იმერ.) ჩიბუსს ცუჩეზის პლაკუნით წევს (გ. წ-ლის ნაწ.).

აპლაკვა (ც. ფ.) აშვერა, აპლაკული, აშვერილი, ავპლაკე ფეხები, ავამ-ვირე ფეხები; ავპლაკე იგო, წამოვაქციე ისე, რომ ფეხები აიშვირა.

აპრაჭიჭა (გ. ვაზ.) ყვავილია.

არაზანი (ქარ. აწ. ე-ხ.) თავსმა წვიმა, ის. ლესტერი.

არას მიქინით (გურ. ც. გ.) არას გზით, არას საშუალებით.

არდისულათ (გურ.) შუათანა რიცხვით, დახლოვებით. «არ დამითვლია, მარა რამდენათაც თვალი მოგკარი, იქნება ასე, არდისულათ რომ ვთქვათ, სამასი ღერი ხე». «ზოგან რომ ასი ჩავაგლოთ ღ ზოგან ორმოცდაათი, ასე, არდისულათ, იქნება 75 . . .».

არაჟანი (ქარ. პ. მირ.) უღულარ რმეს ნალებს რომ მოხთიან.

არეკლვა თინათინება, отражение, ანარეკლი отраженный.

ართვალი (იმერ.) აღმიანი, რომელიც შესახედავათ მოსაწონი არ არის.

არნაზი (გურ. ც. გ.) მოთხრილ მიწის გადასაცანათ მოწყობილი ძელი (ფიცარი).

არნობა მისცა (გურ. ც. გ.) ნება მისცა.

არნავი (ლენჩ. პ. მირ.) ცარიანი ფიცარი კალოზე ღ სახლის გადმოსათოვლათ სახმარი.

არყის ცილა (ფშ. რაზიკ.) წვრილი, მწვანე ქინქლა, რომელიც არყის ფოთოლს ასვევია.

არყის სოკო (ფშ. რაზიკ.) სოკოა, არყი ისხამს ღ ამ სოკოსას ბურთებს თლიან.

არხიმი (ფშ. რაზიკ.) ავი კაცი, მოჩხუბარი.

არჯალი (ქარ. რაზიკ.) უკანასკნელი ღღე, იყუყიან: არჯალი მოუვიდაო, ვითომ კვდებაო [არ. كَجَلْ نَظْمًا لِحَسْبِ]. საბა ასე ხსნის: ურცხვათ ანჩხლიო. ხევსურეთშიაც ასე ხმარობენ, როგორც საბა.

არჯეკული (ფშ. ბარ.) მთის ბალახია.

ასავალ-დასავალი აღმიანის საღმე მყოფობის ღ მისი მოქმედების ამბვის ცოდნა. . . « . . . მისი ასავალ-დასავალი ვერ გაიგო. . . » (ია ეკალ. ნაწ., გვ. 217).

ასახსნელი არითმეტიკული ამოცანა, задача, გამასარკვევი.

ასანიგი (პ. მირ.) ჯღალთი (აბიათ. მღვდ., ქ. ცრ., ნაწ. I) [вм. პასანიგი, перс. см. Н. Марр, ДИ, стр. 027].

ასაკი (პ. მირ.) ზომის, მოწიფულობის ღრო [ср. древне-гр. ჰასაკი; арм. հասակ].

ასიორება თვალისა (გურ. ც. გ.) შემცთარათ დანახვა რამესი.

ას-ფურცელა (ქარ. რაზიკ.) ფაშვის დაკეტილი ნაწილი საქონლისა.

ატალი (ა. ი.) мышца.

ატორღიაღება (ქარ. რაზიკ.) აღევნება უკან. «რას ამეატორღიალა ეს კაცი», ვითომ რას ამეღევნა ეს კაციო.

ატრუვება, ატროვება (ნ. ა.) აცეხა, აცყლომა [ср. ცვრევა].

აქენთელეზა მეციხს-მეციხე ღალღვა ღ ქშინვა, აქენთელეზული, ერთოზ ღალღული ღ მქშინვაი.

აქია (რაზიკ.) анекдотъ, საზას აუხსნელათ აქვს სიტყვა «აქია» [черезъ тур. арб. *اخبار پزسکانه*].

აქნა (ნ. ა.) ასო-ასოთ ღაჭრა, მაგ. ქათმის, ცხვრის ღ სხვ.

ალიზიანება (ნ. ა.) გაჯავრება, გაზრახება კაცისა ჩაგონებით, ღაპარაკით.

აჟირო (ნ. ა.) მსხვილი ღ ცკბილი მსხალია, აღრე მწიფდება.

აჟლაჟუღა (ქარ. რაზიკ.) დიდი უხამსის ტანის კაცი, აჟაჟული, იხ. ოჯროველა.

აშხვართვა (ცნ. ფ.) ტანით მალღა ასული, ანუ მალღათ გაზრღა აღამიანისა გინა მცენარის. აიშხვართა, მალღა ავიღა; გაშხვართვა, გაწოღა, გაშხვართული, გაწოღილი.

აჩათანა (ფშ. რაზიკ.) ტარ-მოკლე ნიჩაზი.

ამმორება (რაზიკ.) აჟროღება. დასავლეთ საქართ. ამმორებას იტყვიან [ср. ამმორება].

ამრახღომა (ფშ. რაზიკ.) ხმის გაცემა, ხმის ამოღება.

აწაწვა (გურ. იმერ.) წაღღეცა, წართმეცა, წაღღეჯა; ავწაწნი, აწაწნის.

ასორმაზი (ქარ. რაზიკ.) გაუმადღარი უვეღაფრით.

აჯამი (რაზიკ.) ბრიყვი, გაუთღელი [არბ. *عجم*, въ тур. также значущий *неопытный, неостесанный*].

აჯუჯ-მაჯუჯი (გურ. ტ. გ.) ღაზალი ღ ცუდი თვალ-ტანღი აღამიანი [არბ. *حواج حواج*, *იოზ-მაიოზ*, по въ отношеніи значенія тур. *аждж карликъ*].

ბ.

ბაბაღ (გურ.) [ср. тур. *баба отецъ*, но также древне-груз. *მამა*].

ბაბაჟვეღა (ჯ. ვაზ.) მცენარეა ბუჩქნარიანი, რწყიღს წყვეცს.

ბაბრი (ფშ. რაზიკ.) ძალიან ღიღ ღათვს ეძახიან [ср. перс. *بابر тигръ*].

ბაგბაგი (ფშ. რაზიკ.) ბაზანი, კბიღის კბიღზე ცემინება სიტყვისაგან.

ბაგრა (მო. მ. ჟ.) ძალიან.

ბაზი (ნ. ა.) ხმელი, მაგ. სიმინღი ღაბაზღაღ.

ბაზო (ქარ. რაზიკ.) სამწვანიღე კვღებს შუა ღარჩენიღი ცარიელი აღგიღი.

ბათმანი 20 გირვ., ართვისსა ღ ბათომის მხარეში 18 გირ., ერევნის გუბერნიაში 12 გირვანქა.

ბათომი (ჭანური) საფლოზი, ჭონჭყო მიწა, იხ. ღეთემი.

ბაქთაში (ქარ. გ. ეკ.) კირი ღ სიღა კედღლსა ანუ ჭერზე შენაღესი, შტუკატური (მოთხ. «კონა») [тур. *таш камень*].

ბაიბური (ნ. ა.) ჩამი-ჩუმი, მცირე ხმაუროზა.

ბაღასის ჩახღომა (ფშ. რაზიკ.) ბაღასის ჩახვღა, შემოდგომით რო გახმება ღ ჩაიფშენიტება.

ბაღღუმი (იმერ. პ. მ.) კურცნის დასამაგრე ბელი ტყავი, ძუას ქვეშ ამოღებული.

ბალეუმი (სევს.) მიწის ნიადაგი, почва.

ბანქო სათამაშო კარტი. «ნარდი ბელია, ჭადრაკი ქკუა, ბანქო ცულია, განგაფა ტყუა» (ანდაზა).

ბაჟე-მკვასე (ნ. ა.) უმწიფარი ლეღვი.

ბარასი (ა. ი.) «საშვილესაგან ბარასი რომ გამოეხმის», მაგარი სიმსივნე — опухоль, новообразование, саркома матки [არბ. *سراج* *проказа*].

ბარგის ურმები არტილერიის ბარგის ურმები. მეფე ერეკლე მეორის ერთ სიგელში ნახმარია იმ აზრით, როგორც რუსული артиллерійскіи обоз.

ბარდაგი (რაჭ.) ათი გირვანქა ღვინო ჭ სსვ.

ბარნელა (ფშ. რაჭიკ.) გოხზე გაკეთებული გვარი რძის საღვებათ.

ბარლოგანა (ფშ. რაჭიკ.) ავი სული, ამ სახელით აშინებენ ბალღებს.

ბასარსსლეები (გურ. ნ. ნ.) ბარცყები ჩიტისა, იცყვიან აგრეთვე პაწაწა ბალღებზედაც. «იმ ქალს ბასარსსლეები დაესია».

ბაცილა (ქარ. რაჭიკ.) თეთრათ დაწლილი (დაწალული) სიმინდი.

ბაცილ-კურცუმა (ქარ. რაჭიკ.) ბალახია.

ბაცკი (გურ. ც. გ.) შემოდგომაზე ნაშობი შინაური საქონელი.

ბაურა (ფშ. რაჭიკ.) საქონლის შემაწუნებელი.

ბაჩაჩუყი (ნ. ა.) პატარა ბავშვის შესახებ იცყვიან მოფერებით, თუ მსუქანია ჭ მასთან დაბალი ცანის.

ბაჩა (ნ. ა.) ცხენი, რომელსაც მუა-ფაფარი აქვს გაკრეჭილი.

ბაცი (ნ. ა.) ღია ფერი [арм. *բաց* *открытый*; *սօստայ* *пѣсѣтъ*].

ბაციკუკუ (იმერ. გურ.) გამოცანა: «ყველა იქით მიწვა-მოწვა, ბაციკუკუ ფეხზე დგას» (ქვიგა, ფილი).

ბახი (გურ. იმერ.) მოყვინება, საგაროთ გაღანძვლა, შეურაცხება. ზნეობითათ თავის მოჭრა. «გამოაბახა ქვეყანაში».

ბახი (იმერ. ნ. ა.) უფარგი ცხენი. ოსურათ ბახ ცხენია.

ბაგვა (ფშ. რაჭიკ.) მალვა-პარვით გაუბარაქოვება რამესი.

ბღღვირი რაიმეს დაცემისაგან, დარცყმისა გინდ დაკვრისაგან აყენებული მცვერი, კორიანტელი. «ბღღვირს ადენს ნაცარში», ე. ი. ნაცარში ეცემა ჭ ნაცრის მცვერს აყენებსო, იცყვიან სანაცარქეციო საქმეზე ან ისეთ კაცზე, რომელიც სულ პატრა საქმეს ურთობ აზვიადებს.

ბებრის ჭიპა (ქარ. რაჭიკ.) მხალია.

ბედრანგი (ქარ. რაჭიკ.) უშნო, ულაზათო, გახუნებული, გაბედრანგებული [перс. *بدرنگ* *бурное дело*].

ბეზი (გურ. ც. გ.) ჭინჭი. რომელსაც თოფის გატენის დროს თოფის წამალს დაატენიან.

ბეკეკა (ნ. ა.) თხა მოფერებით.

ბეკენწალი (ნ. ა.) უხეირო ძროხა.

ბელასინი (გურ.) უბედურება, საწვალებელი. «რა ბელასინს გადავეკიდე», ე. ი. რა უბედურებას გადავეკიდეო. «რა ბელასინათ გინდა დათვის ბელს რომ

ჭყიდულობ», ე. ი. რა უბედურებათ გინდა დათვის ბელს რომ ჭყიდულობო [არბ. *بلا* *несчастие*, по слово *выхвачено* в турецкой форме *بلاسنی* изъ фразы *بلاسنی و بارسون*].

ბელიში (ნ. ა.) სეფე ანანეთი დიდი ნაფლეტი.

ბემბლი (გურ. ც. გ.) ბუნებით ზანტი აღმიანი, ზოგჯერ ცხოველიც.

ბენტერი (ქარ. რაზიკ.) ჩერჩეტი, გამოსუღეღებული.

ბერბეტი (გურ. ც. გ.) ჩერჩეტი.

ბზეკადლი (გურ.) ხის პაცარა მშვილდი საბავშო.

ბიაბანი (ნ. ა.) ვრცელი ჭ გუშლილი ადგილი [перс. *بیابان* *пустыня*].

ბიასაბი (ნ. ა.) უსიამოვნების მაძიებელი.

ბიბა (ნ. ა.) ქოსა ბობრი (მხოლოდ უფრო — თეთრი, ბაღის მქონე).

ბიგა (ფშ. რაზიკ.) ხის ნაჭერი, რამესთვის გასამაგრებლათ შეეენებული [ср. *чан. и мингр. бига* *палка*].

ბითაო (რაზ.) კაცი, რომელსაც გვერდის ძვლები ჭ წინ მკერდი სულ ერთის ძვლისა აქვს.

ბირწყნილი (სეფს.) ფრჩხილი.

ბიტლი (ფშ. რაზიკ.) წვრილი, ხილზე იტყვიან.

ბლაჩუა (იმერ. გურ.) უმარჯული კაცი, რომელსაც არაფერი ესერნება ჭ მალეც ვერაფერს შეისმენს ღ შეიგნებს.

ბლიყინი (გურ.) ერთ-ნაირ ცული გამოთქმით ლაპარაკი, იტყვიან დაუფიქრებელ, სულელურ ლაპარაკზედაც.

ბოგანო (ნ. ა.) ყოველ ქონებას მოკლებული, пролетарій.

ბოგინება (გურ. იმერ.) ყოფნა, ჭაჭანი, ჭაჭანება — «რა მდგომარეობაშია შენი მეზობელი»? «ბოგინობს როგორცაა», «გამეცალე, თვარა მე შენ აქ არ გაბოგინებ», «შენ რა გენაღვლება, მე აქ ვიბოგინო»? «სული კიდევ მიდგია, ვბოგინობ ღვთის მადლით», «მოლაღაცეებს ჩვენს შორის არ ვაბოგინებთ», ე. ი. არ ვამყოფინებთ, არ გავაჭაჭანებთ, «გამცემნი ჩვენში ვერ იბოგინებენ», ე. ი. ვერ გაჭაჭანდებიან.

ბოგირა (ქარ. რაზიკ.) თავ-წვერა, გაუთლელი, ახირებული.

ბოგვა მოგადოვება; ციციანი, ციკციკი (ნ. მარრი, TR, IV, გვ. რმა.).

ბოთბაღი (ნ. ა.) ქართულ უნაგირის სამკაულია [по всей видимости это турецкое сложное слово *بوت باغ* изъ *بوت* *бедпо* и *باغ* *поязка*].

ბოთე (ნ. ა.) უგუნური ჭ ზანტი კაცი.

ბოიდაღი (ნ. ა.) ლოთი ჭ გარყვნილი კაცი.

ბოლათი (გურ. ც. გ.) თევზის შესაპრომი ღრუ მდინარეში ანუ ცხაში.

ბოლო-მოდებული აღმიანი, რომლის საქმე დაღუპულია. ანუ საქმე, რომელიც წამსდარია.

ბოლქვა კვამლის ანე ღრუბლის ნაწყვეცი-ნაწყვეცი გროვა. ბოლქვა-ბოლქ-

ვათ, გროვა-გროვათ¹⁾. ამ სიტყვას ის მნიშვნელობაც აქვს, რაც ჩუბინა-
შვილის ღ საბას ლექსიკონებშია ახსნილი.

ბოლო-ქანქალა (იმერ.) იხ. მახააკუნა (ჩიცია).

ბოჟირი (ვაკ. ფშ.) დაწოკება. თ. რაზიკაშვილის განმარტებით—აშლა, აყრა:
«არწივი წეროებს აბოჟირებს», «ღრუბლები ამობოჟირდენ».

ბორეა (ნ. ა.) ქართულ უნაგირის გადასაფარებელი ქსოვილი ან ნაქსოვი ტყავი.

ბორიო (ნ. ა.) უთავ-ბოლო კაცზე იტყვიან, პირდაპირი მნიშვნელობით კი იხ.
დავ. ჩუბ. ლექსიკონი.

ბორობანი (ქ. დ.) ზამზასი.

ბორცი (ფშ. რაზიკ.) ბელცი.

ბორჯი (გურ. იმერ. ც. გ.) მორიგეობის დრო, ვახტა [არბ. وقت و نوبه تفر.
vaqt], ნობათი [перс. نوبت], [тур. sıra долгу], очередь: «მე გუშინ
ვმწყსავდი გოგს, ახლა შენი ბორჯია».

ბოსლოზა (ფშ. რაზიკ.) ფშავში, ხევსურეთში ღ თუშეთში ქალები თვიურ
წესის დროს სახლში არ შევლენ, ვიდრე არ დაირეცხებიან, ღ ბოსელში
ცხოვრობენ. ამიტომ დარქმევია ბოსლოზა.

ბოსტანა (ხევს. რაზიკ.) ბოლოკი.

ბოტიცანა (ფშ. რაზიკ.) დიდი, ზორზა, ღონიერი.

ბოჟვი (ქარ. რაზიკ.) მომცთარი ნაყოფი ტყემლისა ან ქლიავ-ღონღოშოსი (ოღ-
ნოშო).

ბოღმა (ქარ. ნ. ა.) გულის ჯავრი.

ბოჩოლა (პ. მირ.) ცხოველთა ტყავი გატენილი რითიმე.

ბოწიწკობა (ფშ. რაზიკ.) ფეხების მაგრათ დაღმა.

ბოძაღლი (ფშ. რაზიკ.) თოფის მსგავსათ სასხლეტი მშვილდ-ისარი.

ბოსროიანი მუხა გამობოსროვებული, კოწოლიანი. ჩუბინაშვილს, სხვა აზ-
რით აქვს ნახმარი.

ბჟუი გურ. ც. გ.) გონება-ჩღუნგი, შეუგონებელი.

ბჟუტური დაულაგებლათ, საგნის შეუგნებლათ ლაპარაკი.

ბრაგვანი (ქარ. რაზიკ.) ტყუპანი, ძირს დაცემა.

ბრაწვა (ნ. ა.) შეწვა, მოხრაგვა ისე, რომ გაწითლდეს. «სუფრაზე მოგვართვეს
ღაბრაწული გოჭი...».

ბრეკვა ძლიერათ დარტყმა ხელით ანუ სხვა რამით.

ბრეგი მიწის მომაღლო ადგილი, მთის მცირე კონცხი.

ბრელო (ნ. ა.) სიმინდის მარცვლის კანი, რომელიც ცეხვის დროს შორდება.

ბრეშა (ფშ. რაზიკ.) ხარი როცა ხართან საქილათ ემზადება, ბრეშას იწყებს.

ბრილვა (მთ. შ. გ.) სხვილათ თოვა.

[1] ср. болуш-болушк Шавтели, 8,1,1, Н. Марръ, ТР, стр. 3 и 48. Однако и въ тур. بولك و بولوك толпа, полкъ, отрядъ, также بولك بولك, напр. Histoire des Seldjoucides d'Asie Mineur d'après Ibn-Bibi, texte turc... par M. Th. Houtsma, 1902, стр. 101,1].

ბროწი (ნ. ა.) მუქი წითელი ბროწეული.

ბრძამი (ვაჟ. ფშ.) მთის მცენარეა, უფრო ბალახსავით.

ბუა წებუნებრივი სულიერი, რომლის სახელით ბავშვებს აშინებენ, ის. დ. ჩუბ. ლექს. «ბულა».

ბუბლი (ნ. ა.) პატარა ღ. გამხთარი პირ-უტყვი.

ბუბუნი (ფშ. რაზიკ.) ხარის ყვირილი.

ბუდარობა (ფშ. რაზიკ.) ფრინველთ ბუდობის დრო.

ბუდეშური (რაზიკ.) ძალიან ცკბილი, მოგრძო მარცვლიანი თეთრი ყურძენია.

ბუდნა (ქარ. რაზიკ.) ხელით ჩარიკებული ლობიო ვენახში. იმერეთში კი გგუფ-გგუფათ დათესილი მარცვალი, «ბუდნა-ბუდნა დათესვა» (ნ. ა.).

ბუღუა (გურ.) ნათლია.

ბუზალაყი (ფშ. რაზიკ.) არაყის გამოხადალი.

ბუზუნვლო (ნ. ა.) ჩონჩხი მტევნისა უმარცვლოთ.

ბუზურა (ფშ. რაზიკ.) მწერი, მიწაში აკეთებს თავის. «ბუზურა ბევრი ბზუისო, ფუტკართან ყველა ცჟუისო» (ანდაზა).

ბუთქვი ხე (ფშ. რაზიკ.) დაბურული ხე.

ბუკნა-ჭოჭი (ქარ. რაზიკ.) ბუკიოჭი, პატარა ბუ.

ბუკუკა (ფშ. რაზიკ.) კოლო.

ბულუღი თივის პატარა ზვინი.

ბულუღა (ფშ. რაზიკ.) ყვავილი.

ბუნგალი (ფშ. რაზიკ.) მტვერი, ბღვრი.

ბუნჩო (ქარ. რაზიკ.) ბურღო, ჩალაბულა.

ბურბუშედა (ქართ. იმერ.) ღურგალთაგან ფიცრებიდან ანათალი, სილბილით დახვეული.

ბურბური (ქარ. რაზიკ.) გურგური ცეცხლისა.

ბურცყუნი (ქარ. რაზიკ.) დათვის ხმაურობა.

ბურწინი (გურ. ც. გ.) დიდი კასრი, ბოჩკა.

ბურძგალი (ფშ. რაზიკ.) გინგლი, აშლილი ბეწვი.

ბურჭალი (ნ. ა.) ცელოქობა, თავის შექცევა ბავშვა.

ბურხალი (გურ. იმერ.) უწესოთ ჭიდაობა. ვბურხალობ, ბურხალობენ, ის. კოწიაწი.

ბუსკნაობა (იმერ.) საქონლის თავ-რქით ჭიდაობა; ებუსკნება, ებუსკნებოდა, ეჭიდავება, ეჭიდავებოდა. ხარების ბუსკნაობა БОЙ БЫКОВЪ.

ბუცაყი (ფშ. რაზიკ.) მსუქანი, დიდი, მსუქან ბავშვე იტყვიან.

ბუწუწი (ფშ. რაზიკ.) ბუწუწის გაშლა ან თმისა.

ბუჭყა (ფშ. რაზიკ.) მაგარ-მხრიანი მწერები საზოგადოთ.

ბუხუნძელა (ქარ. რაზიკ.) სხვა ღ სხვა მწერების ბუსუსიანი მატლები.

ბღაჟელი (გურ. ც. გ.) ცხვრის ბღავილი.

ბგვლალი (ფშ. რაზიკ.) ბრჭყალი.

ბ.

- გაბიყება** (გურ. ტ. გ.) ღომის ღიძხანს გაჩერება დაუხელავათ.
- გაბორჩევა** (გურ. იმერ.) ღრო გაღუწვევით შეფერება საქმისა, გაბორჩე-
ბული, ღრო-გაღუწვევით შეფერებული საქმე [СМ. ბორჩი].
- გაბჟინება** (გურ. ტ. გ.) გაჟინვა კაცისა სიცივისაგან.
- გაბრიყინება** (გურ.) გაქცინება. ხმარობენ მარცო «თავის» შესახებ. «შენი თავის
გაბრიყინებამ ისე, შენ ეს არ იცოდეთ».
- გაბუსუნება** (ნ. ა.) სულის განაზება, მოყრუება.
- გადაბირება** (ნ. ა.) მიმხრობა სხვისი მომხრის.
- გადამეცი** (იმერ. პ. შირ.) ნამეცნავი.
- გადამკიდე** (გურ. იმერ.) გამო, შენი გადამკიდე, შენგამო. «უშენობის გადამ-
კიდე, დამაყვინდა შუა-მარხვამდის» (ჭარიელ თავდგირიძის ლექსი), ე. ი.
უშენობის გამო დამაყვინდა შუა-მარხვამდინო.
- გადაოგნებული** (ფშ. რაზიკ.) დაწლუნებული.
- გადასახლთა ინსპექტორი** (დ. შ.) ფინანსთა სამინისტროს მოსვლელ, რომე-
ლიც ყურს ადევნებს, ზედამხედველობს მაზრაში სახელმწიფო გადასახლთა
გაწერას ჭ სხვ., податной инспекторъ.
- გადაფიჩინება** სიცილით ანუ ტირილით, გულის შეწუხება სიცილის ანუ
ტირილისაგან.
- გადალაჟლაჟება** (ნ. ა.) თეთრ-წითლათ გასუქება.
- გადაშენება** (გურ. იმერ. ნ. ა.) ამოწვევა, გადაგვრება, გადაჯიშება.
- გადახურვა** იხ. ქვემოთ «წაბურვა».
- გაზები** (ფშ. რაზიკ.) ფრინველთ კლანჭები ან საქონლის ფეხები.
- გაზიფთვა** ქონის, თაფლის, სანთლის ჭ მათებრ ნივთიერების წასმა ტილოსა
ღ მის მსგავს ქსოვილებზე [აქრ. تفتح المواد].
- გათარანება** (ნ. ა.) სიცხისგან მეტათ შესურება (ადამიანისა).
- გათახსირება** (ნ. ა.) გაფუჭება, ბოლოს მოღება, დაცემა [აქრ. تصيير через
تور. въ значеніи порча].
- გათვალუღი** (იმერ.) ბავში ან საქონელი ავით რომ გახთება უეცრათ, იტყვიან,
გათვალუღიანო, ე. ი. ხარბის თვლით შეუხედავს ვინმესო.
- გათიშვა** (გურ. იმერ.) ძალით დაშორება ადამიანის ერთმანეთისაგან, გათიშუ-
ლი, დაშორებული; გამოვეთიშე, ძალით გამოვეცალე.
- გათხინვა** (გურ.) გათხინვა, გასვრა. «აგსა კაცსა ნუ ენდობი ნურცა გზასა,
ნურცა კვალსა, ჯოხს გათხინავს, ხელში მოგცემს, ვერას გამოჩინებ
მასა» (ხალხ. თქმულება).
- გალაქლაქებული** (ვლ. ბზ.) ურცხვი მოლაპარაკე.
- გალაღება** (ფშ. რაზიკ.) გახარება.
- გალო** (ფშ.) ძვალი. ნ. ურბნ. განმარტებით — ფეხის წვივი (ივ., 1888, № 43),
ღიღი ნაჭერი ბარკლისა (რაზიკ.).

გალოცვა გურიასი ახალ წელიწად-დილას (კალანდას) სახლის უფროსი ხონ-ჩაზე დაწუობილ შემწვარ ღ ცივით მოხარსულ ქათმით, ღორის თავით ღ სხვა საქმელებით, სახლის კარს გარედან მიადგება, კარს შიგნით ცოლი დგას. ქმარი დაბრახუნებს ღ დაიძახებს: «კარი გამიღეთ!» ცოლი შეკითხავს: «ვინ ხარ», ქმარი მიუგებს, ვინც არის. ცოლი ჰკითხავს: «რამო გაქვს?» ქმარი სხვა ღ სხვა ვარიანტით მიუგებს, რომ მოაქვს წმიდა ბასილის ღლოცვა-კურთხევა, ცისა ღ ქვეყნის სიკეთე, ამა ღ ამ გამოჩენილ კაცების ღ მდიდრების რაიმე თვისება ღ სიმდიდრე ღ სხვ. ეს დიალოგი სამჯერ უნდა გამეორდეს. შემდეგ ქმარი შევა სახლში, ხონჩას დადგამს შუა ოთახში, მთელი სახლობა შემოეხვევა გარს ღ შეილოცვენ, რომ ახალი წელიწადი ყველა მათგანისათვის ზედნიერი ღ ნაყოფიერი იყოს ღ სხვ. მერე მთელი სახლობა დაიარს მთელ კარ-მიდამოს — ბოსელს, საქათმოს ღ სხვ.

გაღუფხული (ქარ. რაზიკ.) გაწუწული [გაწუნწული] წვიმისაგან.

გამკივანი (მუსიკ. ტერმ. ფ. ქ.) დამწეები (?), замывало.

გამობლინძევა სიარული მუცლის წინ წამოწევით (ღ არა მკერდისა, როგორც ჩუზინ. აქვს).

გამოთაყვანება გამოსულელება, გამოვათაყვანებ, გამოვასულელებ.

გამოკვანთული (ქარ. იმერ. რაზიკ.) გამოწუობილი.

გამოკვანწული (ვლ. ზვგ.) კონკრეტ გამოწყობილი, იხ. კვანწია.

გამონაკლი განკერძოებითი, исключение.

გამოკუსვა თვალისა (გურ. იმერ.) უძილობისაგან თვალების დასივება ანუ გაღმოვარდნაზე ყოფნა; «დღეი ძინავს, ღამე — არა, თვალე გამოკუსულია» (ხალს. ლექსი).

გამორეხვა (ფშ. რაზიკ.) გატყევა ღ გამოგდება.

გამორჩნა (ნ. ა.) მეტის ფოთოლ-ცოცების მოშორება მცენარისგან.

გამოსკვინჩული (ვლ. ზვგ.) ვიწრო ტანისამოსიანი.

გამოყეყეჩება (ნ. ა.) გამოსტყერება, გამოჩერჩეება.

გამოწყვეტილი (ვლ. ზვგ.) შერცხვენილი.

გამოხრუწვა (ფშ. რაზიკ.) გაქურდვა.

გამრიგე (ნ. ა.) იხ. მომრიგე. იხმარება აგრეთვე, როგორც распорядитель.

გამჭაყავი (ხევს. ნ. ურბ.) ცუდათ მახსენებელი, მძრანავი.

გამხანებელი გზისა (ფშ. რაზიკ.) გზის ადრე გამგლეელი, ფეს-მარდი. გამხანებელი საქმისა, ბარაქიანი მუსა.

განარღიშება (ფშ. რაზიკ.) თავს გასვლა, განალისება ვიზედმე, დაჩვევა.

განარვა (გურ. ტ. გ.) ნაგის ან სხვა რამესი წყლის ზედა პირზე მარჯვით ღ მსუბუქათ გაცურება; გადამნარა გულზე, ე. ი. სასიამოვნოთ გადამიარა გულზეო.

განარკვი (ძვ.) გაკვეთილი. «იყო დიდი სიმრავლე განარკვათ, თქმულთა ბრძენთასა» (ძვ. ლექსი, დ. აღმაშენებელზე).

განზიდული (ნ. ა.) გაგრძელებული.

განის კარი боковая дверь.

განგაფა იხ. ზანქო.

გაოგნება (ნ. ა.) გაუყეყნება, გაღენჩება.

გაპოხიერებული (რაზიკ.) გასუქებული.

გარა (ფშ. რაზიკ.) ქსლის იარაღი, კეტი, შუაზე გასაყრელი.

გარაიას საყვანელა (ფშ. რაზიკ.) გარას ასაწევ-დასაწევი კავი.

გარდამივსათ გაისს მომღვერო წელიწადში, მესამე წელიწადი.

გარესამხრობა (ფშ. რაზიკ.) გარეთ უსახლკაროთ ცხოვრება, ცხვარში ან ლაშქრობას.

გარიღება (გურ. ტ. გ.) გინება, კიცხვა, გაარიღა, გაჭკიცხა.

გასაგნვა (ფშ. რაზიკ.) გაკვრა ისრისა ან ჭირითისა. 36

გასავათება (ნ. ა.) მძიმე ავთ გახთომა.

გასამაგისება (ნ. ა.) გარიგება. გასამაგისება, სამათ თანასწორათ გაყოფა (ქარ. რაზიკ.).

გასანსაღებული (ვლ. ზვ.) გაღესილი მეტათ.

გასწვრივ გეზად, параллельно.

გატყხა ენის ან თვალის ენის ან თვალის მიჩვევა. «ამ ძნელ გამოსათქმელს რომ შალმაღე იტყოდე, ენას გაიტყხ», «ბევრნი ამ უამნ-ღავითსაც ძველის-ძველ სელთ-ნაწერებში აკითხებდენ, თვალს გაიტყხს ღ კარგიაო... (ივ., 1904, № 179, ფელეტი).

გატვრინვა (ნ. ა.) ხმის გაკმენდა.

გატლიკინებული (ვლ. ზვ.) ღიდი ენის პატრონი, ბევრის მოღაპარაკე.

გაფხლაკვნა (ფშ. რაზიკ.) გაფანთხლება.

გაქქერება (ფშ. რაზიკ.) გამეცება, რომ არაფერი დაენანოს სხვისთვის.

გალოგვა (ნ. ა.) მცენარის თესლი, რომ პირველათ ფესვებს (ლოგვებს) გაიდ-გამს, იმას ეძახიან.

გაშა (გურ.) მოსხლეტით უცებ გაქცევა, გახტა, გაიქცა, მოშა, გამოიქცა, მიშა, მიიქცა უცებ მოსხლეტით, გაშა - გამოშა, გახტა - გამოხტა, ამოშა, ამოხტა.

გაშუალება (ნ. ა.) შუაზე გაყოფა.

გაწამაწია (იმერ. პ. მირ.) გასაჭირი, ერთსა ღ იმავე დროს რამდენსამე საქნელო საქმეზე ყოფა. კაცს რომელსაც ბევრი საქმე ექნება, იტყვიან, ღიდ გაწამაწიაში არისო.

გაწაფვა (ნ. ა.) გაწოფნა, დაგეშვა.

გაწროაკებული (ქარ. რაზიკ.) გაწვრილებული, გაბეჩავებული.

გაჭიკვნა (ფშ. რაზიკ.) ძალზე გატენა გულისა, მუცლისა, ჭიბისა ღ სხვ. იმერეთშიაც ასე ეძახიან, გაჭიკნული, გატენილი.

გაჭყაჟირება (გურ. ტ. გ.) ერთი მწუხარების ანუ სამგლოვიაროსი სხვა ახალი მწუხარებისა ანუ სამგლოვიაროსაგან განელება.

გახანსლვა (ქარ. რაზიკ.) ცყუვილის გამოცნობა სელ-ღა-სელ.

- გახერება** (ფშ. რაზიკ.) უძრავით დადგომა, გაშეშება.
- გახლომა** (ნ. ა.) გაწვედომა, ყოფნა.
- გახვლევა** (ქარ. რაზიკ.) გაყვლეფა.
- გახიდურება** (ნ. ა.) ორ დაშორებულ საგანზე მესამის გადება ხიდივით.
- გახინწვა** (იმერ.) გაცევილ ღომს რომ გადარეკენ ჰ გაწმენდენ მცვერისაგან.
- გახიწნვა სახლისა** (ქარ. რაზიკ.) სახლიდან ყველაფრის გახიდავა შესაჭმელათ ან ფარულათ.
- გაჯახირება** (გურ. იმერ.) გაწვალება, მაჯახირებს, გაჯახირებს.
- გეზი** (ნ. ა.) მოხერხებული, მარჯვე ადგილი სათვალ-ყუროთ (ტეზათ დგომა).
გურ. თოფის ზუმმა (ტ. გ.).
- გენცი** (სპარს. ქ. დ.) სათნო.
- გეგეჯი** (ნ. ა.) მუნი თუ გაძნელდა, გეგეჯათ გადიქცევა, ცუფვი დაუსკდება პირ-უცყვს ჰ ჩირქი დის.
- გვარიანი** (ქ. დ., გვ. 4, იმერ. გურ.) რიგიანი, კარგს ჩამოდმა; გაგვარიანება, ცოცათი გაუმჯობესება.
- გვარ-შერეული** (იმერ.) ერთი ჰ იმავე გვარის ცოლ-ქმრის შვილი, გვარის შე-რევა ერთი ჰ იმავე გვარის ქალის ჰ კაცის შეუღლება.
- გველანა** (ქართ. რაზიკ.) თეფზია ერთგვარი.
- გველის ნალოჭი ქვა** (ფშ. რაზიკ.) ბროლი; кристалл.
- გველის რქა** (რაზიკ.) ხუთო, გაღესენ წყალში ჰ გველისგან ნაკებენ წაუს-მენ ან დაღვევინებენ.
- გვერგვი** რგვალი ძელი, შუა ამოჭრილი, რომელსაც გადაცმენ ღობის ორ სარს გასამაგრებლათ, შეიძლება გვერგვი დაღვევტილი წკნელისაც იყოს. «ივერიის ჰ დროების შემაერთებელი გვერგვო» (აკაკის ლექ-სიდან.).
- გვერდალი** (ფშ. რაზიკ.) გვერდად დაქანებული ადგილი.
- გვიზი** წინ გამოშვერილი მუცელი.
- გვილანერა** (გურ. ტ. გ.) დიდი რამ საგანი ანუ ცხოველი.
- გვირილა** (ფშ. იმერ. რაზიკ.) გვირია ფრინველი; იმერეთში ბალახია, რომელ-საც რწყილის წამლათ აკეთებენ.
- გვირილობს** (გურ. ტ. გ.) პაციოსანი შრომით იძენს. «ის კაცი შოულობს ჰ გვირილობს».
- გვირიჭა** (ნ. ა.) ბურთივით დახვეული ძაფი, მურგვი.
- გვას ეწია** (თ. პუსა.) გვას შეუდგა, გვას დადგა, გვას ეწიე, გვას შეუდგე ანუ დადგე. «მათი სულეზი შეფრინდა ჰ სამოთხის გვას ეწია» (პატ. გაზ., 1906, № 7, თ. პუსა).
- გიდელი** (გურ. იმერ.) ყურძნის საკრეფი გოდორი თავ-ფართო ჰ ბოლო-ვიწრო. სახას ჰ ჩუბინ. შეცთომით აქვთ განმარტებული.
- გლანი** (გურ. ტ. გ.) რგვალი, პაცარა ხე, ქორთუხის ქვეშ ამოსადები გასათრევათ [ამრ. *глань ил. ил. ил.*, *саланა*].

გლემურძი (იმერ. პ. მირ.) მაგარი. ძლიერი, ხელ-მარჯვე.

გლონ (ქ. დ., გვ. 17) ფრინველია ერთ-გვარი.

გლუვი (ფშ. რაჭიკ.) ცლუ.

გლურძი (იმერ. პ. მარ.) ცლანქი, უხასიათო.

გოთაული ანუ **გოთაური** (გურ.) საერო ანუ სათემო საქმისათვის გამდგარი და იარაღით მებრძოლი ადამიანი. საზ. და ჩუბინ. ლექსიკონებში შეცდომით არის განმარტებული.

გონიო (ქარ. რაჭიკ.) იარაღია კალატოხებისა. გონიო დაბასაც ჰქვია ბათომის ოლქში.

გონჯა (იმერ. ნ. ა.) თუ ზაფხულში გვალვა და ნათესები დაზარალდა, ბავშვები და ქალები ფეხ-შიშველა დადიან სოფლათ სიმღერით, რომლითაც ღმერთს ევედრებოდნ წვიმის მოყვანას; ყოველი მოსახლე შეძლებსადაგვართ ასაჩუქრებს მათ და თანაც ფეხზე წყალს მიასხამს.

გორა ძირი (ნ. ა.) გორა, რომელსაც წვეროზე ვაკე აქვს, плоскогойе. თ. სასაკია ზეგანს უწოდებს.

გორა-შესკვნილი წარბი (გურ. ნ. ნ.) შეერთებული წარბები.

გორგურიანი (ფშ. რაჭიკ.) გორებიანი.

გორელა (რაჭიკ.) თეთრი მსხვილ-მარცვლოვანი ყურძენია.

გორიცა (გურ.) პატარა გოდორი, მოგრძო, ორ სახელურიანი, რომლებშიაც მუშა მკლავებს გაუყრის, ზურგზე მოიკიდებს და ისე მიაქვს.

გოჟო (გურ. ც. გ.) ყვითელი; გამხთარი და მუცლიანი ბავში.

გორო (ლენხ.) ოთხი ბათმანი (სიმინდი, ხორბალი და სხვ.).

გრეხილი (ნ. ა.) შეგრეხილი რამ ძაფის ან სხვა რამესაგან.

გრინვა (პ. მირ., Прак. куръ груз. языкъ) სმა-მალლა ცირილზ.

გუგუა-კაკა (ფშ. რაჭიკ.) სათირებელი [იხ. დათირება] ბავშოთ.

გუგულის-კაბა (ვაჟ. ფშ.) მცენარეა. გუგულის კაბა, ყვავა (ფშ. რაჭიკ.).

გუგულის-გვამი (ფშ. რაჭიკ.) წითელი სოკოა, გვამებივით ამობრუნვით ძცის ამოსვლა ნადირთ დანეხვილზე ცყეში.

გულამზარი (იმერ. პ. მირ.) გულის ასაფარებელი ბავშოთთვის.

გულ-გაკვერილი ქვებური გულის პატრონი «... მსურს კი იმდენი შეძლება მქონდეს, რომ შენისთანა გულ-გაკვერილი ყმაწვილები... კაბის ბოლოზე გამოვიბა». . . (ია. ეკ. ნაწ. გვ. 21).

გულ-არგვადი (ქარ. რაჭიკ.) გულ-ბორცვი.

გულა კაცი (რაჭიკ.) გულ-მოსული.

გულ-ქართლი (ფშ. რაჭიკ.) პურადი, გამმეცხეული.

გულ-ღვარძლი (ფშ. იმერ. რაჭიკ.) უწმინდურის გულის მქონებელი, დაუნდობელი ხასიათისა.

გურაბი (ფშ. რაჭიკ.) მორვეი.

გურგულა (ფშ. რაჭიკ.) პურის გული.

გურგური (მ. გ. ინგილ.) ქუხილი; გურგურებს, ქუსს. ცეცხლზედაც იტყვიან, გურგურებსო.

გურჩი (ფშ. რაზიკ.) როდინის ქვა, ფილთა-ქვა.

გუძუნძლო ფრინველის მკერდი.

ღ.

ღაბანღება, ღაბანღებული გაცუნა, გაცემული. «...საზოგადოება... კომიტეტების შედგენას... საქმის ღაბანღებათ (ე. ი. გაცუნებათ) თვლის»... (ცნ. ფურც., 1906, № 2997, ფელეც.)... «ფული საქონელში მაქვს ღაბანღებული», ე. ი. გაცემული.

ღაბანძვა (იმერ. ნ. ა.) კარგათ მოსხმულ ხეხილისა. «რა ღაბანძულია ეს ხეო», იტყვიან.

ღაბარძული (იმერ. ვლ. ბზვ.) დაბლის ჭანისა, მახინჯი კაცი.

ღაბასმული (ნ. ა.) სახიანი, წინწკლებიანი ლეჩაქი.

ღაბგა (გურ.) ფანჯრის ქვემო ფიტარი რამეს ჩამოსაღებათ, ПОДОКОПИШЕЛЪ.

ღაბჩენა დაღება; პირ-ღაბჩენილი, პირ-დაღებული, პირი დააბჩინე, პირი დააღე [დაფჩენა id.].

ღაბღური (ქარ. რაზიკ.) დამზა; კაცი, რომელსაც არაფერი საქმე არ ეხერხება.

ღაგაზვა (ფშ. რაზიკ.) ფრინველი რომ ფრინველს დაჭრის.

ღაგაწიწება (ნ. ა.) დაგარწახება.

ღაგლილი (ნ. ა.) შიგნით დაბეჭილი ღ დავაღებული ხორცი, იხ. საბ. ლექსიკონი.

ღადანღღვა (ქარ. რაზიკ.) ურმის დანღღებით გამართვა.

ღადეგი (გურ.) ძველ დროში წლის დასაწყისი, რომელიც ყოველთვის შემოდგომის დამდეგს, ე. ი. ენკენის-თვის 1 მოდიოდა. ესლა კი დადეგს გურულები ჩვეულებისა მეზრ იხთიან 1 ენკენის-თვის, მარა წლის დასაწყისს აღარ ნიშნავს.

ღადეგობა იხ. დადეგი.

ღადურაღვა (რაზიკ.) ღურალის კვრა, დაზრობა, ცხვარი რომ დაიზრება ზამთარში.

ღათვა (ნ. ა.) ურმის ზედდგარის ნაწილი, რომლითაც ღერძას ეხება.

ღათირება (ფშ. რაზიკ.) დაუვაება, ბავში რომ ციროდეს, დაუუვაგონ ღ გააჩუმონ.

ღათხევა (ფშ. რაზიკ.) უცებ დაკარგვა, მიმალვა, დაითხიე აქედან — убрался; წაეთრიე აქედანო.

ღაკენწებული (გურ. ც. გ.) დამცერებული.

ღაკმინება (ფშ. რაზიკ.) დაჩუმება.

ღაკოსვა (იმერ.) დაგლახაკება.

ღაკოდინება (გურ. ც. გ.) მცენარის ანუ სულიერის ზრდის დაბრკოლება, შეუყენება; დაწევა მდგომარეობით, სხვებს უკან ჩამორჩენა (ართმ).

დაკრიალება (ქარ. იმერ. ღ სხვ. რაზიკ.) წმინდათ დაგვა, ქურჭლის დაწმენდა.

დამშმარი (ფშ. რაზიკ.) დამპალ-დაობებული ღ ასულებული, დასავლ. საქართ-ველო ში აშმორებულს ეტყვიან.

დამსდური ვინც სვება მიმსვლელს შესაბრძოლებლათ.

დალანდვა (ნ. ა.) თვალის შესწრება, თვალის მოკვრა (მაგ. თვალით დავლანდეთ).

დალდე (ფშ. რაზიკ.) კლდეში შეზნექილი ადგილი, სადაც ნადირი დაწვება ან თოვლი შერჩება.

დალუჭდა (ფშ. რაზიკ.) დაწყვილდა. «დალუჭდა ორი ყორანი, ჩაცვინდენ უღ-რანს ცყეშია» [ცრ. ლუწი, არმ. *լուծ նար*].

დანადრვა (ნ. ა.) პატარაობითვე დასუსტება, ავათ-მყოფობით ანუ უპატრონობით.

დანახასული (ქარ. რაზიკ.) ყურძენია შავის ფერისა.

დანდალი (ქარ. რაზიკ.) ურმის ნაწილი, სეღნებში გაყრილი სეები.

დაოსება (ფშ. რაზიკ.) დალღვა, დაოსებული, დალღული.

დაპანკვა, დაპანკული იხ. დაყურსული.

დაპოპრვა (გურ. ც. გ.) იხ. დანვანვა.

დაქამება (ფშ. რაზიკ.) დამწიფება. დაქამებული, დამწიფებული.

დაქარვა (ფშ. რაზიკ.) საბა ამბობს: «ხილის ყინვით დაზრობა». დაქარული იმას ჰქვია, გვერდები რომ დაქეჟილი ღ ჩაჭყლეტილი ექნება რამეზე და-ცემით ღ არა ყინვით.

დაქიღვა (ფშ. რაზიკ.) თხილისა ანუ კაკლის ჩენჩოს გაცლა.

დარუფული (ა. ი.) ფეხი ან ერთი ასო რომ გაუსივდება, *отежъ или воспали-тельная опухоль*.

დარუყება (ფშ. რაზიკ.) მოშლა კეთილის ცხოვრებისა.

დასამხრისი, დასამხარი (იმერ. ნ. ა.) ადგილი, რომელიც კაცს ემარგვება, ემხრობა მისასვლელათ ანუ სამოსასლოთ ღ სხვ.

დასი პარტია, სათეატრო ცრუპა. სხვა მნიშვნელობა ამ სიტყვისა იხ. დ. ჩუბინ. ლექსიკონში [არმ. *դաս*].

დასინული (ფშ. იმერ. რაზიკ.) გაკალული.

დასისხლვა (პ. მირ.) საურის გადახთევიება.

დასიცხული (ნ. ა.) სიცხისგან შეწუხებული, სნეული სიცხისაგან.

დაციცბვა (მ. ჯ. ინგილი.) ცხელ წყალში რამეს გამოხარშვა, მაგ. ძაფის.

დაუცადი (ნ. ა.) ნამდვილი, უებრო.

დაფევა (ფშ. რაზიკ.) ჭურჭლის პირში დაცობა ან ჭირილობაში.

დაფედვა (ნ. ა.) გაღება, მაგ. ფანჯრისა ღ კარებისა.

დაფეფქვა (რაზიკ.) დაჩეჩქვა, დაფეფქვილი, დაჩეჩქვილი, ძვალი ღ ცყავი ერთმანეთში დანაყილი.

დაფოღება ჩაფოღება, დაწუნება; დამიფოღა ანუ ჩამიფოღა, დამიწუნა.

დაქმიცება (ქარ. რაზიკ.) თვალი ღ გული რო ვერაფრით გაუძლება.

დაქონქილი (ნ. ა.) ნამეტანი სიძველისაგან დამდნარი ღ დაგლეჯილი ცანი-სა-მოსი ღ სხვ.

დაღირსება (ნ. ა.) დანატრულება, ვისაც სანატრელათ გაუხტება ის; რასაც ნაჩვევი იყო.

დაღრნობა (იმერ. გურ.) დაჭკნობა, დამღნარი, დამღრალი, დამჭკნარი.

დაღურბლებული (ფშ. რაზიკ.) შუბლ-შეკრული, გაუცინარი. («ბევრი რათ უნდა დედასა, ერთი ჯობს დაღურბლებული».)

დაყრანტალება სიტყვისა (ქარ. რაზიკ.) ერთი სიტყვის წამოცთენა, რაც სათქმელათ არ უნდოდა კაცს.

დაყურსული (გურ. იმერ.) დაპანკული, ერთობ დაცვირთული, უფრო კი იცყვიან ხეხილის შტოზე, რომელსაც იმდენი ხილი გამოხსნამა, რომ იზნიქება. იცყვიან წმინდა ვეცხლზე ანუ ოქროზე: «დაყურსული ოქროა, ან ვეცხლიო», ის. დ. ჩუბინ. ლექსიკ. «დაყურსება».)

დაშამათება ჭადრაკის თამაშის ტერმინია (შაჰ ჰ მათ), ცხოვრებაში ნიშნავს კაცის ისეთს მდგომარეობაში ჩაყენებას, როცა არაფრის მოხერხება არ შეუძლია, ვერაფერს ვერ შეძლებს. «ისე დაგვაშამათა იმ კაცმა, რომ ვერაფერს ვახერხებთ», «მისი წყალობით ისე ვარ დაშამათებული ამ საქმეში, რომ საძრაობა არა მაქვს» [перс. ამ ასან].

დაჩვანვა (გურ. ც. გ.) ბავშვისაგან საცირლათ სახის დაპრანჭვა. «როგორ დაჩვანა ამ ბავშმა სახე»!

დაძუგრვა წარბებისა (ფშ. რაზიკ.) შუბლის შეჭმუხვნა.

დაწვერვა (ფშ. რაზიკ.) ცაბაკით ხორბლის გადარკვევა:

დაწირეხება (გურ.) წკნელის დაგრეხა.

დაწიემსება (ფშ. რაზიკ.) დასაჭერათ გამოდგომა რბენით.

დაჭვარჭვალთცება (პ. მირ.) ცანის აჭრელება, ველურმა ხალხმა რომ იცის (გაზ. კვალი).

დახამება (ნ. ა.) დიდი ხნის შესვენებული ჰ ნაპაცივები ცხენი ან ხარი, ხშირათ ისე იქცევა, როგორც გაუხედნელი, ხამი; ამგვარს საქონელს ხელახლათ გაწრთვნა ჭირდება.

დახამლული (ფშ. რაზიკ.) მწერელ ჩვილი (?) დახამლული, დაჩაგრული.

დახაფერა (ფშ. რაზიკ.) დაკარგვა, დამალვა, მიფარება.

დახედვა (ქარ. რაზიკ.) გემოს მიცემა სახურავისაგან. ქვევრმა დახედა, სარქველმა დახედა ჰ ღვინო წაახთინა.

დახელ-ფეხება საქმის სასწრაფოთ გაკეთებას რომ შეუდგება კაცი. («ძალიან დახელ-ფეხებული არ შეუდგა ეს კაცი საქმეს!»)

დახემსება (იმერ. ვლ. ზვ.) ცოცხა რამეს შეჭმა. დავისემსე, დავისემსე.

დახიცვა (გურ. ც. გ.) ჭოკების გაღება ისლის სახურავზე, რომ ქარმა არ წაიღოს. დავხიცავ, დახიცული.

დახუღუხნება (ფშ. რაზიკ.) ფრინველი რო დაუქროლებს რამეს.

დახუნძვა (იმერ. ნ. ა.) ვაზზე იცყვიან, როცა კარგი მოსხმულია:

დაჯღავლება ცუდი ხმით დაყვირება.

ღვანდგარი (ფშ. იმერ. გურ. რაზიკ.) გრიალი, მიწის ხმაურობა, როცა მიწა იძვრის.

დგმა (ნ. ა.) შოდგმა, შთამომავლობა, თარბა. ახალი დგმა, ახალი თარბა.

დგნალი (ფშ. რაზიკ.) წნორის გვარის სე.

დედა-მანია (გურ. ც. გ.) ბებია ქალი, акушерка, იხ. ცატბერი.

დედოფანია ჩიტვი (ფშ. რაზიკ.) გულ-წითელი ჩიტვი.

დევის ყურა (ქარ. რაზიკ.) მცენარეა.

დევ-კაჭი (ფშ. რაზიკ.) გმირი კაცი.

დევა (ფშ.) ჯაგის გვარი მცენარეა.

დეშვა (ფშ. რაზიკ.) ზედადგარით სამ-ფეხა სათამაშო ხისა, ბაღლები დაღვა-
მენ ზე მერე შორიდან რიკებს ესრვიან.

დემფილა (ქარ. რაზიკ.) მსუქანი ძროხა.

დენგარი (ფშ. რაზიკ.) წვრილმანი ცყე, გაუვალი ჯაგ-მაჯი.

დვიბე (გურ.) მთის სეობიანი ფერდი, ყანის დასამუშავებლათ გამოსადეგი.

დირე (ფშ. რაზიკ.) სე, ფიტარი კედლის ქვეშ დაღებული მიწასა ზე ფიტრებს
შუა, რომ ფიტრები არ დაღებს. დასავ. საქართველოში კარის ჩარჩოს
ქვემო ნაწილი, ПОРОГ. იხ. კარაბა ზე კარნაგელა.

დისა-შვილდი (გურ. ც. გ.) ნადირის ანუ მხეცის გასარებზე მოწყობილი
თოფი (უწინ შვილდი), რომელიც აუტყენელათ მოხვება ნადირს.

დობილო ასე ეძახიან დასავ. საქართველოში ერთს რომელიმე ადგილას სში-
რათ გაშენებულ ხეებზე აშვებულ ვენახს.

დოგმა (გურ. იმერ.) შესაკრავი ღილეები ლითონისა (ენიანი): ენიან დოგმას მა-
მალს ეტყვიან, უენოს დედალს [ტურ. ძაჯა *nyoosua*].

დოლა ძროხა (ფშ. რაზიკ.) ურქო ძროხა.

დოლის ჭირნახული (ქარ. რაზიკ.) ვადაზე მოხნულ - დათესილ - დაფარცხული.

დომბაი იშვიათი ჯგურის გარეული კამბეჩი, ЗУРЬ. იპოება მხოლოდ უწინ-
დელ პოლონეთში, ბელოვეჟის ცევერში ზე ახახეთში «რიცა» ცბის მი-
დამოებში, მდ. ზზიზის დელეში (ზასეინში). კ. ყიფიანი თავის ლექსიკ.
უწოდებს «ადომბაის» ზე «დომბას».

დონა (ქარ. რაზიკ.) მონა დამბლა, უთაურა.

დონდლოჩინა (ქარ. რაზიკ.) დონე კაცი.

დორანი (ქარ. რაზიკ.) კაი დორანში ჩავარდო, იტყვიან ქართლში, კაი ბედი
მოუვიდაო.

დოსმასი (ფშ. რაზიკ.) ცრუ მოლაპარაკე კაცი [ტურ. ძაჯა *ложный*].

დოსტოდრივ (ფშ. რაზიკ.) პირ-და-პირ მისვლა გაბედულათ ზე შეუპოვრათ. ეს
სიტყვა იხმარება «სარკე თქმულშიაც». გურიაში დოსტოდრივის მაგიერ
იტყვიან «ჯიქურ».

დოფვი (ფშ. რაზიკ.) მუწუკი.

დოფი (იმერ. ნ. ა.) გულის ჯაჭრი.

დოჩხაური (გურ. ც. გ.) კარგათ დანთებული ძლიერი ცეცხლი. «ეს ცეცხლს
სწორეთ კაი დოჩხაურია» [ერ. მიხრ. დანხირი *ძოხა*].

დოსანი (დ. პ.) სევსურ. უღრის კოლიოს, იმ განსხვავებით, რომ გარდა წმინდა

პურისა, ღოხანს აკეთებენ აგრეთვე ცერცვისა ზ სიმინდისსაც; ლობიო ზ სორბალი ერთათ მოხარშული (ფშ. რაზიკ.).

დროსეული (ფშ. რაზიკ.) ავის საქნელათ დროს მომლოდინე კაცი.

დუგუნა (გურ. ც. გ.) მეციხს-მეცი სიცხე.

დუღურა (ფშ. რაზიკ.) ხმელი ბალახის ღერის გახვრეტილი ლულა.

დუმა (ნ. ა.) თოფის კონდახის ბოლო.

დუმბარა (ფშ. რაზიკ.) ნაკერი ბამბიანი საცმელი, ისე რომ სახე გამოდიოდეს.

დურკი (ფშ. რაზიკ.) ცხვრის საწველი ტავანი.

დუსტათ, ზუსტათ (იმერ. ნ. ა.) არც მეცი, არც ნაკლები, სწორეთ ზომაზე.

დღზოღა (ნ. ა.) აუტანელი სიმყრალე, დღზის, ჰყურს მეცათ, აღღზოღა, მეცათ აყროღა.

ქ.

ეზალი (გურ.) ფისკონი.

ეკალ-ძმარა (გურ. რაზიკ.) კოწახური ხეა.

ელანდზე (გურ.) წარმოდგარია ორი სიტყვისაგან «ერთი» ზ «ლანდი»: ერთს-ლანდზე ნიშნავს უცებ, მიყსეულათ.

ელევი (გურ.) ქილეცი.

ენა-მოქარგული (იმერ. ნ. ა.) ენა მჭევრი, ხერხიანი მოლაპარაკე.

ენათ გაკრეფა (ქარ. რაზიკ.) მომეცებული ბევრის ლაპარაკი. ანდაზა: «ბაღლი რო ენათ გაიკრეფება ზ მოზვერი რქათ, იმათში ხეირი არ არისო».

ენა-ჩასაცვივებელი ისეთი ადამიანი, რომელიც ღირსია ენის სამუდამოთ გაცივებისა.

ენა-წილიანი (ფშ. იმერ. რაზიკ.) მჭევრ-მეცყველი, უგენიერი მოლაპარაკე, ენა-მჭევრი.

ენიაზება (ფშ. რაზიკ.) [перс. *جنجانه* *ჯენანიე*] გულით ენაცრება: «ვაჟის ყოლა ენიაზება».

ერაწი (ხევს. რაზიკ.) პატარა ქვაბი, ის. კაპჭანა.

ერთცახე ერთცახე, მრავლ. ერთცახვანი, ერთცახეები (იმერ. გურ.) სულ პატარა. წარმოდგარია ორი სიტყვისგან «ერთი» ზ «სახე», ის. ვეფხის-ცყაოს. დ. კარიჭაშ. გამოც., გვ. 311.

ემშაკის სანთელა (გვ. ვაზ.) უბრალო ბალახია.

ემშაკუჭა (ხევს. რაზიკ.) ოფოფი (ფრინველია).

ეწერი (ნ. ა.) მაღალი მთის ბალახია, სახლეების სახურავათ ხმარობენ, ის. დ. ჩუბ. ლექსიკონი.

ესში (ხევს. ნ. ურბ.) გამოქვაბული კლდე, протъ.

ეჯეელი (გურ. ც. გ.) [არბ. *اجل* *ეჯისა* *черезъ тур., ср.* არჯალი] საეგებოთ გაბედვა, рнекъ. «ეჯელზე ჰქენი, რაც იყოს ზ იყოს» *дѣлай на рнекъ, будь что будетъ.*

კ.

ვაჭის-ძირა (ქარ. რაზიკ.) ერთგვარი ბალახია.

ვაკასა (იმერ. ნ. ა.) ბალახია. თუ პირუცყვეს უდროვოთ კბილი ჩავარდა, იცყვიან— ვაკასა მოხვედრიანო. ვაკასა ერთ-ნაირი მწვანე ბუყუყუცაა, ხეზე ცხოვრობს; როდესაც ის უიყინს დაიწყებს, წვიმა მოვაო, ამბობენ.

ვანება კაშკაში; სავანე, იარაღი განათების (ნ. მარრი, ტრ, IV, გვ. რმგ).

ვაჟიანობა (ქარ. რაზიკ.) ვაჟის ყოლა. «შენი ვაჟიანობა გამაგონოს ღმერთმაო»

ვარაუდი (ნ. ა.) ანგარიში დახლოვებით, მეტ-ნაკლებობით.

ვარაუანი გადასდის (ქარ. რაზიკ.) უვითელი ფერი აღგია.

ვანშმის პირით გადაცანა (ფშ. რაზიკ.) ვანშმის ისე ჭამა, რომ საქმეს თავი არ დაანებოს.

ველოზა (ფშ. რაზიკ.) საომრათ წასვლა ან სათარეშოთ.

ვერძა (რაჭ.) მადნის წყალი, минеральный источник.

ვეძა იხ. ვერძა.

ვეფხ-აქლეფი (პ. შ.) გარეული ცხოველია (გაზ. კვალი).

ვირი-კბილა (გვ. ვაზ.) უბრალო ბალახია.

ც.

ვაპუნი, ვაპა-ფუპი (იმერ. ნ. ა.) ცემა რამე რბილ საგანზე.

ვარზაფანი (იმერ. პ. შირ.) «აგცილდეს კაცის ვარზაფანი», ე. ი. უბედურებას გაღარჩიო, უბედურება აგცილდესო.

ვარდაგი (იმერ.) ერთობ დიდი ტანის ბეღური ცხენი. ზერდაგი ნ. ურბ-ს «კარგ იაზო ცხენათ» აქვს განმარტებული (ივერ., 1888, № 42) [ზერდაგი *буланый конь*, Н. Марр² ტრ, IV, стр. 23].

ვარ-წყადი (ფშ. რაზეკ.) წყალი ღ სისხლი მუწუკიდან გამოსული.

ვაქარ-თამა (მ. გვ. ინგილი.) ძველი სახელი ანლანდელის ქალაქის ვაქათალისა (სავაჭრო გზა, 1908, № 23).

ვადურთვა (იმერ.) გაქცევა. ვადურთე თავი ბუჩქებში, შევრგე თავი ბუჩქებში, შევირბინე ბუჩქებში.

ვერდაგი იხ. ვარდაგი.

ვერეფე (იმერ.) ცოცხათი ზევით.

ვიდი (ფ. ქ.) მუსიკალური ტერმინი.

ვიზია (ქარ. რაზიკ.) ჭრელ-ჭრელი ბავშვა ჩასაცმელი.

ვითხი (იმერ. ნ. ა.) ჭუჭყი, ზინზლი.

ვინკლვა (ქარ. რაზიკ.) კოცვა. რას იზინკლები? რას ჰკოცავ?

ვინცლი (ქარ. რაზიკ.) ჭუჭყი, უსუფთაობა.

ვიყ-ნაფაზი (არაბულია, ა. ი.) საფაფანი, ქშინვა, одышка [არბ. ضيق نفس].

ზმა-კიდური აკროსტიხი, ე. ი. ლექსთა პწყარების პირველ ასოების ზემოდან ქვემოთ ჩაკითხვით რაიმე აზრიანი სიტყვა რომ გამოლიოდეს, მაგალითათ:

განთქმულა პირველ ბრძენთაგან სიღარბაისლე მესხისა,
 ომი ჰ ლხინი კახისა მოსაწონია კაცისა,
 ჩუქება, პირველ ვაჭრობა ქართლელთა არ ეძრანვისთა,
 არიან ზრდილნი იმერნი მტერთა მიმცემნი რისხვისა..

გამოდის «გოჩა», სახელი მე-XVII—XVIII საუკ. იმერელ პოეტის გოჩა ლოლობერიძისა.

ზმუკი წყევლაა.

ზმუკუნი (ქარ. ფშ. რაზიკ.) დუღლუნი, ბურტყუნი.

ზრიმლი (ფშ. რაზიკ.) ცვარი, ნამი.

ზრო (ფშ. რაზიკ.) ისრის წვერი რკინისა. ჩუბინ. ჰ საზ. «დეროთ» აქვსთ ახსნილი. ქვემო იმერეთში მდინარის კალაპოტს, ლუბრმას ეძახიან.

ზრომლი (ფშ. რაზიკ.) ჩირქი, ბაული.

ზუპანი (გურ. ც. გ.) დიდი ცვირთი.

ზურტუხი (ფშ. რაზიკ.) საცემრათ დაღირება, ცემის დაპირება

თ.

თაბაღა (ქარ. რაზიკ.) ნაგვის საზიდავი ცყუავ-გადაკრული ცხავი ან სოკერი. დ. ჩუბინ. ზუნდათ ხსნის.

თაბაუთი (ნ. ა.) ავ-კარგიანათ გარჩევა, ანგარიშობა [არბ. تغاوت].

თაბიათი ძილისა (ა. ი.) гигиена сна [არბ. طبيعت природи, врожденное свойство].

თავ-გზიანი (ფშ. რაზიკ.) ყველაფრის მომხერსებელი.

თავ-დაწერილი საცხოვრებლათ რომელიმე ადგილს მიწერილი, იქაურ მცხოვრებთა დავთარში ჩაწერილი, приписанный.

თავთავ-კვადლი (ქარ. რაზიკ.) ხნულის თავზე წყლის სადენლათ გადაჭრილი კვადლი.

თავი კაცი (ნ. ა.) უფროსი კაცი, მოთავე; თავ-კაცობა, უფროს-კაცობა.

თავის-თავადი ორიგინალური; სწვისგან დამოუკიდებელი.

თავისიანი (ფშ. რაზიკ.) მოკეთე, ნათესავი.

თავი ხელათ არ მაქვს, — გაქვს, — აქვს, გარემოება ნებას არ მაძლევს, რომ ამა ჰ ამ საგნის, საქმის გინა კაცისათვის მოვიცადო.

თავ-კვერი (ქარ. რაზიკ.) მსხვილ-მარცვალა შავი ყურძენია; ქერქი რომ გაჭყლიტო, ხელს წითლათ შეღებავს, ქართ. ჰ კახეთ. ღვინის წითლათ დასაყენებლათ ხმარობენ. კახეთში ჰ იმერეთში საფერავს ეძახიან.

თავ-მძიმე (ქარ. რაზიკ.) ურემი, რომლისაც თათები ძლევს.

თავ-მძიმეთ ყოფნა (ქარ. რაზიკ.) ქეიფიანათ, მთვრალათ ყოფნა.

- თავ-პაციჟის ღება** (ნ. ა.) განზრახ უარზე ღგომა; თავ-პაციჟს იღებს, განზრახ უარზე ღგას.
- თავ-საცობი** ცობოლი, *пробка*; ბოთლისა ღ სხვა ქურჭლეზის თავ-ღასაცობი, თუმცა შეიძლება არა ყოველი თავ-საცობი იყოს ცობოლისა, იხ: საფევი.
- თავ-სასურა** (ფშ. რაზიკ.) სასურავიანი თაბახი ან ქვაბი.
- თავ-სსმა** შლიერი, კოკის-პირული წვიმა; უხვათ: მასპინძელს ღვინო თავ-სსმათ ჰქონღაო, ე. ი. უხვათ ჰქონღაო.
- თავ-ყრიღობა** ძვეღათ ნიშნავღა თემის ყვეღა ერის კაცთა საერთო კრებას საქმეების გღასაწყვეღათ; ესღაკი თავყრიღობა ნიშნავს კრებას, შეკრებოღებას. «თუ საღმე თავყრიღობას შესვეღით... საზოგადო საქმეზე გი-გონებთ სგვა-ბაასს» (ცნ. ფურ., 1905, № 2803).
- თავ-ჩაღღა** (ქობულეთ.) მოუფიქრებღათ საქმის გღამწყვეტი კაცი; თავ-ჩაღღათ, მოუფიქრებღათ.
- თავ-ჩიღთა** (ფშ. რაზიკ.) თავ-შაღი.
- თავ-წვერა** (ფშ. რაზიკ.) თავნება.
- თავ-ზრიღი** (ფშ. რაზიკ.) კომბაღი.
- თათები** (ქარ. რაზიკ.) ურმის წინა ნაწიღი, რაშიაც უღელი უყრია.
- თათღიბი** (ა. ი.) ანუ ცათღიბი ძირცკბიღისღგან გაკეთებული წამაღი [тур. *тап* *тап* *тап*].
- თანა-ცაღი** (ნ. ა.) *штука*, ერთი რწყვიღთღგან [перс. *تا* *ვერი*, тур. *Ване* *ვერი*, *штука*].
- თარნავი** (იმერ. ღ. ნ.) ქენქრესი, ანჩსღი ქაღი.
- თარგღი** (იმერ. პ. შირ.) სეზე ამოჭრიღი ნიშნათ სამზღღარისა.
- თახვი** (ფშ. იმერ. რაზიკ.) თხუნღღა.
- თბე** (სევეს. ურბ.) ფრთა.
- თბუნება** (ქარ. რაზიკ.) ჩათბუნება, თბიღათ ჩაწოღა ღოგინში.
- თეგრი** (ფშ. რაზიკ.) გარეულ ღორების საზამთრო ბინა.
- თეთრი შღინარღი** (რაზიკ.) თეთრი ყურმენია.
- თეთრ-ყრიშიზი** თეთრ-წითური.
- თეღება** (ფშ. რაზიკ.) ღასაგღღომათ ღღირება, ფრინველეზი როცა ღეშს უნღა ღასსღენ, ეთეღებინ. «მოკლეს მოკღია სირჩღაი, ყორნები ეთეღებოღა».
- თენგი** (ნ. ა.) მცირე სატენი (ღურგაღთ იარაღი).
- თვაღის ღავღება** (ფშ. რაზიკ.) ღათვაღიერება.
- თვაღის-ჩინი** точка зрѣния, взгляд [лучше — зрѣние]: «ამ გარემოებაში იმათ თვაღის ჩინი არ ღაუკარგა ღ სამშობღოს ეროვნული ინტერესები არ ღავიწყა» (ცნ. ფურც., 1905, № 2935).
- თვალ-მაისა** (ქარ. რაზიკ.) წითელ-თვალა, პატარა თევზი.
- თვალ-საჩინოება** (აღ. ჭიჭ.) наглядность.
- თვალ-საწიერი** (გურ. შ. გ.) უშორესი აღგიღი, საღამღისაც აღამინის თვალღი უწევს. «შორს, თვალ საწიერს გამოჩნღა... ოჰ წეროღების გუნღი ყო-ფიღა!» (შ. გურ. ნაწერები, გ. 1).

თვალ-საზრისი (პ. პ.) ТОЧКА ЗРЕНИЯ: ახლათ მოვლენილი მეცნიერები არაფრათ აგდებენ ყველას, ვინც მათებურ თვალ-საზრისით არ უყურებს საქართ. წარსულს» (ივ., 1904, № 189).

თვინიერი წყნარი, მშვიდი. უფრო ცხენზე იტყვიან.

თიკრუნი (ხევს. რაზიკ.) პატარა გულა. ხევსურულათ კიდეც გულს ამ სახელეხსაც ეძახიან: შოლცა, ხასუნა, ქეშელა.

თოთო ბავში (იმერ. გურ.) ახალ დაბადებული ბავში, ხბოზედაც იტყვიან თოთოთაო.

თოქალთო (იმერ. ნ. ა.) [ТУР. تكتلى podyaka na otdah] სქელი ნაბადი ცყავ-გადაკრული, უნაგირ-ქვეშ დასადები, საოფლის ზევით.

თოქარქაში...

თრაქვა (ნ. ა.) გაჭირვებით ზიდვა.

თუილი (ფშ. რაზიკ.) ქიების თუთუნი.

თულუხი (ვაჟ. ფშ.) სვილენძის კოკა; თულუხს, წყალი რო დაქვთ კამეჩის ცყავით, იმასაც ეძახიან.

თუნთრუზა (გურ. ნ. ნ.) მეცის-მეცი მსუქანი, ფუნთრუშა. «როცა ბაცონმა გაიგო, რომ ხაზი თუნთრუზასავით არის, რომ იმის ქამას აღარაფერი გოხს, აფრინა ბიჭი ყველა თავის აზნაურებთან».

თქარა-თქური ცხენის ფენის ხმა, ТЮРЬ.

თქვარვა (ქარ. რაზიკ.) მოქვარავი, რომელი მიწაც რწყვაში კარგათ იჟლინთება წყლით.

თხორი (ფშ. რაზიკ.) გორგალი ღართულის ძაფისა.

○.

ია! (იმერ.) ხმარობენ ოკრიბაში ნაცვლათ შორის-დებულთა «ა! იმე!» ამავე შორის-დებულს ხმარობენ ერევნის გუბერნიის თათრები ღ სომხებიც.

იაკამი (გურ. ც. გ.) ძალიან ნათელი მთვარე.

იარყანი (ა. ი.) სიყვითლე, ნაღვლის ფერი, ЖЕЛТУХА.

ილეითი (ვაჟ. ფშ.) შნო.

ილენცრათ (ნ. ა.) აღმაცერათ, გვერდელათ.

ინდური (ნ. ა.) საწნახლის ბოლო, რომელზედაც ცკბილი გადადის.

ინჭყვი (გურ. ც. გ.) სახსარი, СУСТАВЪ.

იოგი (ფშ. რაზიკ.) ნაწილი თითისა, СУСТАВЪ.

იოდლი, იოდლათ თათრული-სიტყვაა, ნიშნავს გზას. ქართლ-კახეთში ხმარობენ სინონიმებათ სიტყვებისა: ადვილი ღაქდვილათ.

იონქრათ (მთ. მ. გ.) ოღნავ.

ირგვლივ (კ. ყ.) გარშემო.

ირმის-ნაფრენი (ფშ. რაზიკ.) მგლის მუხლი, ვარსვლაფი ცაზე რომ გზასავით მისდევს, ვარსკვლავთა გროვა, МЛЕЧНЫЙ ПУТЬ.

ირმის-ცურა (ფშ. რაზიკ.) სოკოა, შემოდგომაზე იცის ამოსვლა, ღრუბელსა ჰგავს.

ირმის-ცურთა (ფშ. რაზიკ.)...

ირწევანი (იმერ. ნ. ა.) აზარმაცი, ოწინარი. გრძელი ხეა, რომელსაც ცალის თავით შეუღებენ იმ საგანს, რომლის აწევაც უნდათ; იმ თავთანვე ახლოს, ძირს, დაუღებენ რამე მაგარს (ქვას, ხეს) ღ შემდეგ მეორე თავს ძირს დაწვევენ; ამ გვარათ ძალიან დიდი მძიმე საგნების აწევა შეიძლება სულ მცირე ძალით.

ისიდორა (ა. ი.) დედათ წესის შეკვრა.

ისციფრალი (ა. ი.) [არბ. غسارخا *psota*] რწყევისაგან დაცლა (არაბ.), неукротимая рвота.

იშტა (ქარ. თათ.) [არბ. اشتا *annetum*] მადა.

კ.

კაბარეული (ნ. ა.) ქვების ყური ჩამოსაკიდებლათ.

კაღონი (გურ. ც. გ.) კოცონი.

კავკავი ძაღლის წკმუტუნი, ყეფა. «აიკიდებენ, საცა ქვეყნის ძაღლებია, არც კადრულობენ სახლში შეშვებას ღ საცოდავთ კარში აკავკავებენ ამ ყინვაში» (ცნ. ფურ. სურ. დამ., 1905, № 306, არჩილ ს-ელი).

კაკაბი (ქარ. რაზიკ.) გუთნის ნაწილია. აგრეთვე ფრინვე. БУРОПАТКА.

კაკალ-გულში (გურ.) შიგ შუა გულში. «გენაცვალე კაკალ გულში, როგორც ყველი ხაჭაპურში» (ხალხური).

კაკაროცი (ქარ. რაზიკ.) ხმელ-ხმელი ხეხელა.

კაკრა (კახ. რაზიკ.) ფითრის ნაყოფი.

კაკარუნა (ფშ. რაზიკ.) კავი კეცების ცეცხლიდან გაღმოსაღები.

კალამგირი კალმის ბოროტათ მხმარებელი მწერალი, мошенникъ пера.

კალანჩხა (ქარ. იმერ. რაზიკ.) პატარა კალათი. «კამეჩს კალანჩხით ბზე რა გაუს-ღება» (ანდაზა).

კალთა-მადლიანი (მეგრ. იმერ. გურ.) უნამუსო ქალს ნიშნავს.

კალმასი სოკო (ფშ. რაზიკ.) დამპალმა წიფელამ იცის, ერთათ რამდენიმე ამოვა ღ სულ შეისურსლება ხე. რამდენიმე დღეს გაძლებს. ერთობ გემ-რიელია.

კალცი (ხევს. რაზიკ.) ხაჭო.

კამპი (ფშ. რაზიკ.) ეს სიტყვა საბას აუხსენელათ აქვს მოყვანილი. კამპვა ცხენმა იცის, იკბინება. ანდაზა: «მკამპავს უკან მოექეც ღ მწინლავს წინაო».

კანარული ჩიტი მოყვითანო პატარა ჩიტი, მგალობელი, რომლის სამშობლო ჟანარის კუნძულებია, канарейка.

კანკურაზი (იმერ. გურ.) კანკურაზი ახსაზია, ე. ი. ნამდელი, წმინდა ახსაზია.

კანცალაობა (ფშ. რაზიკ.) ქურღობა.

კანტი-კუნცათ (ნ. ა.) გაუბედავთ, გამოურკვევლათ გამოთქმული აზრი, აქა-იქ. **კაობით-კაი** (გურ.) ერთობ კარგი.

კაპარი (ფშ. რაზიკ.) სასმელია, ქართლში ბუხარს ეძახიან. იმერეთში სე, რომლის ყვავილებიდან ჯონჯონას აკეთებენ; დ. პ. ასე სხნის: ხევსურების სასმელია, რუსულ კვასს ჰგავს, აკეთებენ ალაო ფქვილისგან, რომელსაც აძლევენ საკუთარს, ე. ი. ღუდის ქავს.

კაპარჭი (ფშ. რაზიკ.) ფუტკარის საშოვარი, ფეხებით რომ მოაქვს.

კაპი პოტიკი; ორ-კაპიანი, ორ-პოტიკი; კაპი სომხურია [არმ. *կապ ԵՅԻՅ*], პოტიკი ქართული.

კაპჭანა (გურ.) [არმ. *կապիչ ոսպոճ, արժ, կապիչան-ք* id.] პატარა ქვაბი.

კარაზა (იმერ.) კარის ჩარჩოს ქვემო ნაწილი, კარნაგელა, იხ. ღირე.

კარადა (ფშ. რაზიკ.) «შკაფ-კამოდის უაიდაზე გაკეთებული ღვამი».

კარგუნელია (ფშ. რაზიკ.) კარგი.

კარკალი (გურ. ტ. გ.) ქათმის სმაურობა კვერცხის დების დროს ღ შემდეგაც.

კარკაცობა (ფშ. რაზიკ.) გამჩვენებობა.

კარლალა (ფშ. რაზიკ.) ფარლალალა.

კარნაგელა (იმერ. ოკრიბ.) იხ. კარაზა.

კარუზი (ფშ. რაზიკ.) მამალი ფუტკარი.

კაცაბარდა (იმერ. პ. შირ.) მხალია.

კაცამარია (ქარ. რაზიკ.) მწერი, წითელი ბუჭყაა.

კაცა-ფშაცა (ქარ. რაზიკ.) ქალის ფშაცი.

კაცადუა (ფშ. რაზიკ.) მამლისაგან დედლის მიაღერება დასაპეკლათ.

კაცაში (ფშ. რაზიკ.) დამქავებულ რქეს რომ საჭოთ გაათბობენ, იმის ზემოთ მოგდებული ქაფი.

კაჭკასი (სვ. თ. დ.) თეთრ-თოვლიანი, თოვლით მოსილი.

კაფე (გურ.) გუგული: «აგერ კაფემ გადმოგვძახა» (ეკალი, 1908, № 4).

კაფია (ფშ. რაზიკ.) ხელ-და-ხელ ნათქვამი ლექსი. გურიაში მონასიბს [არმ. *კაფია* *სოთხություն*] ეტყვიან.

კაწიბანა (ფშ. რაზიკ.) მოჩხუბარი, მოუსვენარი. უფრო ბაღღზე იტყვიან.

კაჭალი (გურ.) [также კარჭალი] წინგო შემოცლილი ნიგვზის კაკალი, ახალ მოჭრილი მანეთიანი: «ეს ცხენი კი ღირს ასი კაჭალი მანეთი».

კაჭვა (მ. ჯან. ინგლო.) ბალახის კაჭვა ნამგლით, მოთიბვა (გაზ. სავაჭრო გზა, 1908, № 25).

კბილა ჩემი კბილა, ჩემი ცოლა, ჩემი ხნის; ერთი კბილი ნიორი გინდა ხანგი, ერთი თავი ნიორი, ერთი თავი ხანგი; კბილის მოჭრა, კბილის მოკვეთა მკავე საჭმლისგან.

კბილ-სავარცხალა (ფშ. რაზიკ.) ზღაპრული ქალი, რომელსაც ისეთი კბილები ჰქონდა, ხეებს ცულდივით ქრიდა.

კედარო (გურ. იმერ.) მხარე; ამ კედრით, ყოველ კედრით, ამ მხრით, ყოველ მხრით.

კევაცი (გურ. ტ. გ.) უინანი.

კელავერი (ნ. ა.) დასაკლავ საქონლის გვერდების ნაწილი, რომელიც ბექქვე-
შაა დაფარული.

კელამიდა (გურ.) პატარა კეცი.

კემუტი (ქარ. რაზიკ.) ჯიუტი, გაუგონარი, შეუპოვარი.

კენკეშა (ფშ. რაზიკ.) მცენარეა, ფშავლები ჭამენ გაზაფხულზე, ცკბილია.

კენცი печетное число, ერთთ ერთი, არა ლუწი.

კეროსინ-მწრობი განათება (ცნ. ფურც.) керосинно-вазильное освеще-
ние.

კესანე (ფშ. რაზიკ.) ყვავილია, აგრეთვე საღერსო სიტყვა: კენაცვალე.

კეჭრი (ფშ. რაზიკ.) საცკბური მუწუკები რაფე.

კეჭრიანი ვაშლი (ფშ. რაზიკ.) ვაშლს თუ კანზე ქორფლივით ანუ მუწუკები-
ვით გაუჩდა, იმას კეჭრიანს ეძახიან.

კვანცი (იმერ. გურ.) ქილაობის ერთი ხერხთაგანი, სარმა, ფეხის გადაღება ან
გამოკვრა დასაცემით. განთქმულია გოცირიძის («კვანცი»).

კვანწია (გურ.) მოხთენილი, ცანადი ზე ცქვიცი ახალ გაზდა ქალი: «წინ შე-
მოხვლათ ერთი ციცა, კვანწია ზე შავ-თვალ წარბა», იხ. გამოკვანწული.

კვეთილიანი (ფშ. რაზიკ.) ქალი რომ საქმროს დაიწუნებდა, ფშავლების და-
თით ქმარს ვეღარ შეირთავდა ზე ამაზე იტყოდენ, «კვეთილიანი ქალია»-ო.

კვეკვერა, კვერები (რაზიკ.) პაწაწა რგვალი, შუაზე განვრეცილი პურები.
მთელიც შეიძლება.

კვენდლი (გურ.) ახალ-ამოსული ხე, მოჯერილი, დაგრესილი ზე კავზე შემოჭი-
რებული.

კვეცება, კვეხება (ნ. ა.) მაგრათ ჩასობა, ჩაჩრა, მაგ. ჯოხისა მიწაში.

კვიმაცი (იმერ. გურ.) ბედითი, ბოროტი, რუსულათ покосный; მაგ. ორშაბათს
ფჩხილის მოქნა გურულების ცრუ-მორწმუნოებით კვიმაცია.

კვინცი (ნ. ა.) წიხლი.

კვირა-ძალი შაბათ საღამო, кащь въ воскресенье.

კვირკვილი (გურ.) ცარბი (?), ქართლში კვირიას ეძახიან, პატარა გრძელ-ნის-
კარტა ჩიტია, მუდამ «კვირკვის» იძახის, ძალიან ეცანება კალიასა ზე ჭი-
ლეებს.

კვიციცი (ქარ. რაზიკ.) წვრილი, მოუსვლელი სიმინდის ცარო.

კვიწიალი (იმერ.) სწრაფი ცრიალი, შეკვიწიალეზა, სწრაფათ შეცრიალეზა:
«შესტა ზე შეკვიწიალდა», ე. ი. შესტა ზე სწრაფათ შეცრიალდა.

კვიჭიჭი (ნ. ა.) სიმინდის პატარა ცარო.

კვლიავი (ქარ. იმერ. რაზიკ.) ბალახია ერთგვარი ზე არა ზირა, როგორც ჩუბი-
ნაშვილი ჰკონებს. ზირას ფშავში ცყიურას ეძახიან.

კიაპი (გურ. ტ. გ.) არწივის, ორბის ზე შევარდენის ყვირილი.

კიაფი (ნ. ა.) ოღნავ ნათება; როდესაც ღამე შორიდან ძლივს ჩანს სინათლე,
იტყვიან, «გამოკიაფობს»-ო.

- კიბურჭიანი** (ხევს. რაზიკ.) კლიანი ლაღა-ლუღა გზა.
- კილდონი** (ფშ. რაზიკ.) ფოცხვერი ნაღრი.
- კილი** (რკილი) თუ ქიამ ხე. ღაღინა, გაუჩნდება ფხვნილი, რკილი.
- კილოკავაბი** (ნ. ა.) გადაკვრით, НАМЕКОМЪ, ВСЕКОМЪ.
- კიშანი** (გურ. ც. გ.) ხარის სამხიარულო დაბლაველა.
- კინწოლი** (ფშ. რაზიკ.) ნაპერწკალი, წვეთი.
- კინჯალი** (ნ. ა.) მაგარი თუთუნია, МАХОРКА; თ. სახაკია წეკოს უწოდებს.
- კიოფი** (იმერ. ნ. ა.) ცხენის შუბლზე თეთრი ნიშანი ჰატარა, თუ ღიღი წილი შუბლისა თეთრი აქვს, მაშინ ნოთას (სალარს) ეტყვიან; ხარს, ცხვარს — ნიშას, ძროხას, კამეჩს — ნიკორას. ნიკორას ზოგჯერ ხარზეც იტყვიან.
- კიპკიპა** (რაჭ.) ქათმის საწეწკარი ანუ საწიწკანარი, ლავიწი.
- კიპკიპები** თვალისა...
- კირჩხა** (ფშ. რაზიკ.) კანხა.
- კისერა** (რაზიკ.) კისერ-მოღრეცილი, ქუნთრუშა.
- კიწანია** (ნ. ა.) მომეტებული სიფიცხე, სიცხოველე.
- კიწაწი** (ფშ. რაზიკ.) კეწეწი, ჩინჩვარი.
- კოდალი** (გურ. იმერ.) ჰატარა ისარი საბავშო.
- კოდი** (ფშ. რაზიკ.) ღიღი კასრის მსგავსათ ამოხვრეცილი ხე.
- კოდმე** (გურ.) მთის კონცხი, გორის ფერღობი, გვერღობი [МШГР. კოდმე *кпутана*].
- კოთხო** (ნ. ა.) ქურჭელი ხის.
- კოკორი** (ნ. ა.) პურის კვერი ჰატარა. სხვა მნიშვნელობა იხ. დ. ჩუბინ. ლექსიკონში.
- კომიჭა** (ფშ. რაზიკ.) გორიხი.
- კონტარო** (გურ.) ქიდან წყლის ამოსაღები რკვლათ გათლილი ხე, რომელსაც თოკით ან ჯაჭვით მოაბმენ ქურჭელს წყლისათვის, დასწევენ თვით კონტაროს, ჩაუსვებენ ქურჭელს იმ თოკით ან ჯაჭვით წყალში, შემდეგ აწევენ იმავე კონტაროს, რომელსაც ამოყვება თოკი და თოკს წყლით სავსე ქურჭელი; სასირეში ბადის ასაწევ-დასაწევი ხე.
- კონწარი** (გურ. ც. გ.) მიზეზიანი კაცი, ПРИДРОЧНЫМЪ.
- კონწიალი** (ქარ. რაზიკ.) რამე დაკიდებული მობრარა.
- კონთხუნჯი** (ქარ. რაზიკ.) გონჯი, მახინჯი.
- კოპალი**, მრავლობითი რიცხვი კოპლები ქამრის, უნაგირის ანუ ლაგამის, ლითონის ღიღები.
- კოჟიჟი** (ქარ. იმერ. რაზიკ.) დაჟეჟილ ადგილზე ამოხერილი კანი; МОЗОЛЬ.
- კოჟრი** ნუჟრი ანუ კორძი.
- კორა** (ფშ. რაზიკ.) თოფის გასახედი სანიშნებელი. საბა ამზობს, ბარის საცერ-ფულიო, МУШБА.
- კორკიმელი** ქანჭური.

- კორჩიოცა** (ნ. ა.) შინდერის მცენარეა, ხანკვიით თავი იცის, უფრო კი მაგარი.
- კოფა** (იმერ. ნ. ა.) საწყაო ბათმანის მეოთხელი.
- კოფრსილო** (ქარ. რაზიკ.) ბალახია გაზაფხულზე გვეგვილებში თხრიან ღვეპნი-
ლოთ ღებენ.
- კოშრი** (ფშ. რაზიკ.) მურკლი, წყლისაგან შეკუმშული ფქვილი.
- კოწიაწი** (იმერ.) ის. ბურხალი.
- კოწილა** (ფშ. რაზიკ.) ძალიან რომ ღულს (წყალი).
- კრაველი** (რაზიკ.) ბაცკნის განაკრეჭი მაცყელი. მაცყელს სამ ნაირათ ჰყოფენ ფშავლები: ბაცკნის განაკრეჭს ჰქვია კრაველი, შემოდგომაზე განაკრეჭს დიდ ცხვრებისას — მაცყელი ღვე გაზაფხულზე განაკრეჭს რისვი. კრაველისას ჩოხა-შარვლებს ჰქსოვენ, მაცყელისას — ცომარა-ფარდაგებს ღვე რისვისას — წმინდა ხურგინებს.
- კრიამპო** (გურ. ც. გ.) კლდის პირი უფსკრულთან.
- კრიახი** (ც. გ.) ქათმის ხმაურობა გაჭირვების დროს.
- კრიმანჭული**, **კრინ-მანჭული** მუსიკალური ცერმინი, დისკანტი.
- კრიპუჭი** (გურ. იმერ. აჭარ.) [видъ меда].
- კრიჭა** (ქარ. იმერ.) ყებები.
- კრუხვა** (ც. გ.) ქათმისაგან წიწილების მიფერება, კიდევ იტყვიან, ქათამმა მოიკრუნაო, როცა კვერცხის ღებას მოათავებს ღვე დასაგდომათ მოემ-
ცადება.
- კუბერა** (გურ. ც. გ.) პურეულის თაველის ერთი პოწკი.
- კუბო-კრული** ოთხ-კუთხი, კვადრატული (ივერ., 1903, № 188, გვ. 3 სვ. 4),
ოთხკუთხ ფიგურებით ნაქსოვი, ნაკერი, ნაქარგი, დახატული ღვე მებრვე
სსვ. квадратный, кривчатый.
- კუდურა** (ფშ. რაზიკ.) პატარა ბაყაყს ჰქვია, ვიდრე წყალშია ღვე კული ახია.
- კუზღარა** (ქარ. რაზიკ.) კუზიანი.
- კუთავა** ნელი კვენესა, კუთავს, ნელა კვენესის.
- კუკუზნაქი** (ქარ. რაზიკ.) კულის ბოლო.
- კუდუმბური** (ნ. ა.) შავი მწერი, ბოსტნის დიდათ მავნებელი.
- კუმბალი** (გურ. იმერ. ც. გ.) ყურძნის ერთს პოწკზე გამოხსმული მარცვლები
პოწკიან-მარცვლებიანათ.
- კუნკრუსა** ის ადგილია ცხენის ტანისა, სადაც ფაფრის ბოლოა ღვე ზურგის
დასაწყისი, холка лошади.
- კუნკრუსი** (ქარ. რაზიკ.) ცხენის უხეიროთ ცარება.
- კუნკული** (ნ. ა.) ყრმათა ღვე მოხუცთა ჩქარი სიარული.
- კუნკუსო** (ფშ. რაზიკ.) იგივე კუკუსო, უკანანი.
- კუნცი წელიწადი**, **ოვე** (ნ. ა.) სრული წელიწადი, круглый год, სრული
ოვე, круглый мѣсяць, ის. საბას ლექსიკონი.
- კუნცულია** (ფშ. რაზიკ.) უკულო.
- კურხალი** (ფშ. რაზიკ.) ორთქლი.

კუსი (ხევს. რაზიკ.) ყველი.

კუსაღა (ხევს. რაზიკ.) კინკრიკო, КРЫЖОВНИКЪ.

კუსი (ქარ. რაზიკ.) ბალახია, მუცლის გვრემის წამალია.

კუსი-კალია (ნ. ა.) Ишная сарапча.

კუსჭვა დაჭმუჭნვა, მოკუსჭული, დაჭმუჭვნილი.

კუსჭიანი (გურ.) კაცი, რომელსაც გული სშირათ მოდის, გაკუსჭიანდა, გული მოუვიდა; გაკუსჭიანებული, გულ-მოსული; კუსჭიანობს, გულს იყვანს, ავ-გულაა, გულ მოსულისათვის კუსჭიანი ხალხს დაურქმევია იმის გამო, რომ შეუნიშნავს, ვისაც კუსჭი მოშლილი აქვს, ის თითქმის მუდამ ცუდსა და ავ გუნებზეა და ადვილათ იყვანს გულს.

ლ.

ლაგინა [греч. λαγίνα κυσίνη] ნიშნავს ბოთლს, გურიაში პატარა ღოქს ეძახიან.

ლაკორა (იმერ. პ. მირ.) წისქვილის სვიმირიდან გამოსულის ხორბლის ჩასაყრელია დოღაბში.

ლამადე (ხევს. რაზიკ.) ნისლი.

ლამბი შორი-შორს ნაკერი, სანამ გვირისკით შეკერავდენ. დალამბული, ლამბით ნაკერი, ის. საბ. და დ. ჩუბინ. ლექსიკონები.

ლამბი (გურ. ფ. გ.) რბილი პირი რკინეულ აირალისა.

ლარძაყინი (იმერ. პ. მირ.) გადასაკიდელი ძელი ფინის დასაჭედათ.

ლასლასი (ენისა) სხარტალი, ლიკლიკით ლაპარაკი.

ლაფერთხა (ლენჩ. პ. მირ.) გათლილი კვინი თავ-ოთხათ განეთქილი საფაფე ფქვილის ამოსაკიდებლათ.

ლაფშა იაბო, დ. ჩუბაშვილს ქართულ ლექსიკონში შეცდომით აქვს განმარტებული, ხოლო რუსულში სწორეთ.

ლაქა (ნ. ა.) ცხენის სენი. უბანლო ადგილები გაუწითლდება და დაუსივდება, წვრილათ დაყრის და ექავება.

ლაქარდიანი ენა (ფშ. რაზიკ.) ენა-წყლიანი; ენა-ტკბილი.

ლაქაცური (გურ.) ლაქუცი, პირ-ფერობა: «გენაცვალე, ნულარ იცი მანამდელი ლაქაცური» (გურ. ლექსი).

ლაღვა (ა. ი.) დამლა ნახევარი პირი სახისა, половинный паралич лица.

ლაყუნი (ვლ. ზვგ.) უსაქმით სიარული, თრევა: «რას დალაყუნობს ის კაცი?» ე. ი. რას დაეთრევა უსაქმით ის კაცი.

ლაწეპა (რაჭ. პ. მირ.) მრგვალი ტკეჩის გოდორი, სასიმილო, მხარზე უასადები.

ლაჭიანი (ფშ. რაზიკ.) წნელისაგან მოქსოვილი ლოგინი, შიგ თივა ან ბურღო აგია და ისე იძინებენ.

ლახანა (ფშ. რაზიკ.) მწვანე თავ-დაუხვეველი კომბოსტო.

ლახიანი (ფშ. რაზიკ.) ფეხებს რომ ძლივს დაათრევს ისეთი კაცი [МИНТР. ლე-
ხიანი *Солншн*].

ლახიწი (ნ. ა.) ძალიან გამხდარი ცხოველი.

ღებვა (ფშ. რაზიკ.) შესაღებავათ გამზადებულ ნართის მჭავეში გაღებვა.

ღევა სმა, გათავება, გავლა, დაღობა, დათმობა. მაგალითათ, სმა: «დალიე, და-
მაღევინე, დალიე!» გათავება: «გზა სიარულმა დალია (ე. ი. გაათავა),
სიპი ქვა წუღისა დენამა, პატარა გოგო ზ ბიჭი ერთმანეთისა ცქერამა!»
გავლა: «სიბერე მახლავს, დაღლიე (ე. ი. განვვლეო) სიყმაწვილისა დღე-
ნია». დაღობა: «ის საწყალი, სულ იღევა შეილის ჯავრისაგან». და-
თმობა: «ამ მიწას თუ შევეღევი, შენი გულისათვის».

ღეთემი (გურ.) საფლობი, ქონჭყუო მიწა, იხ. ბათომი.

ღეკია, ღეკ-მარხილა (ნ. ა.) ციკა, პატარა მარხილი.

ღელო (გურ. იმერ.) ბურთის თამაშის დროს დასავლეთ საქართველოში მო-
ბურთაღნი იყოფინან ორ მხარეთ. თითოეულმა მხარემ ბურთი უნდა გაი-
ცანოს იმ მხარეს, რა მხარეზედაც დგას მისი მოპირდაპირე. იმ ადგილს,
სადაც ბურთია მისაცანი, ჰქვია ღელო.

ღელ-ქაში (რაზიკ.) ჩალა-ღერწამი.

ღენა მცენარეა წითლათ საღებავი.

ღენჩი დიღათ სულელი, იდიოტი.

ღეფერი (გურ. ტ. გ.) ზაფხულს ცყეში დამდგარი წყალი წვიმიანობის ანუ
წყალ-დიღობის გამო.

ღერდანი (ცნ. ფურ.).

ღესტერი (ქართ. ან. ე. ს.) თავსხმა წვიმა, იხ. არაზანი.

ღიანგი (გურ.) ბეკრი ერთათ, МАССА.

ღიბანი (ნ. ა.) მეტათ მალალი ზ სწორე ხე, ცანხე უცოცხებო.

ღიზიბი (ძვ.) ურმის ზ საზოგადოთ ეცლის ღერძი.

ღიოფი (მთ. მ. ჯ.) უეწუხებული.

ღიყრიანი (მთ. მ. ჯ.) სველი, ნამიანი, იხ. ლეყერი.

ღიღარი (ფშ. რაზიკ.) სურვილი.

ღიყიანი (იმერ. ნ. ა.) ენა ბრგვილი.

ღიომპორია (ფშ. რაზიკ.) ლაქაში ქია-კოკონა.

ღორწამი (ნ. ა.) საქვების ჩამოსაკიდი ღირე.

ღორწვი (ნ. ა.) ღუჟი, ნერწვი.

ღოცნარი (ნ. ა.) იხ. ლიბანი.

ღუზი (ფშ. რაზიკ.) გამხდარი.

ღუკაღუკი მდინარის ქველთა ქვეს უჯა ჩარების სმა: «მდინარე კვლავ ღუკ-
ღუკებდა» (ია. ეკალაძის ნაწ., გვ. 242).

ღუღუა (ფშ. რაზიკ.) ზიზია.

ღურთი (ფშ. რაზიკ.) ძალიან მსუქანი.

ლოურუმა (ფშ. რაზიკ.) მცენ. ბალახია.
 ლუსკუმი ღამე ბნელი ღამე.
 ლუწი [არმ. ԼՄԳ] რწყვილი, четное число.

ბ.

მაზჭაკუნა (გურ.) პატარა ჩიტია ბელურას ოღენი, იმერეთში. ბოლოქანქალა
 ჰქვია, როცა არ ფრინავს, უფრო სშირათ ქვას დააჯღება, წმუკავს ღ ბო-
 ლოს აქანქალეებს ღ ურცყამს ქვას.
 მაგი ნაქსოვის ფა: ორ-მაგი, სამ-მაგი, იხ. ფა.
 მავლი (გურ. ც. გ.) ფრინველის ფრთის დამბლა.
 მაინდი (ართმ.) უსასყიდლოთ სამუშაოში დანმარებისათვის მეზობელი რომ მე-
 ზობელს გადუხდის სამაგიეროს უსასყიდლო დანმარებითვე.
 მაკვინცალი (ნ. ა.) წიხლის მსროლელი.
 მაკრატელა (ქარ. რაზიკ.) მცენარეა.
 მალა (ქარ. რაზიკ.) თხელი ქაფჩა, ბათქაშის საქნელი, კალაგოზის იარაღი.
 მალიხულია (ა. ი.) ერთგვარი ჭკუის შეშლაა, როდესაც კაცი გულ-დანურ-
 ლია, დაღონებული, МЕЛАНХОЛИЯ.
 მამა-სისხლათ მეცის-მეც ძვირათ.
 მანათი (ა. ი.) შარდის ბუშტი.
 მანამდელი (გურ.) წინანდელი.
 მანგია (ხევს. რაზიკ.) კაცის სახელია ხევში. საბა ამბობს: მანგი—მარგალიცი
 ანუ მთვარე; ბ-ნი ჭარაია ჰქსნის: მეგრულათ—სწორე, თანასწორი, მოყვა-
 ნილი, სიმეტრიული. ხევსურეთში დღესაც კაცის სახელია.
 მანეული (ქარ. რაზიკ.) საგოღრე წნორი, КОРЗИНОЧНАЯ ИВА.
 მანჩა (ნ. ა.) ბელლის თვალი.
 მანძილა (ხევს. ნ. ურბ.) დიდი ირემი.
 მანჭი (ქარ. რაზიკ.) [არმ. մահ քոյոյա՞ծ սօխ] გუთნის ხელის-მოსაჭიღი.
 მარანული (ფშ. რაზიკ.) [ერ. არმ. մարասխուղ Թյման] შემოდგომის ყვითელი
 ფერი. «მთას მარანული მოჰკიდა, მწყემსო, აყარე ცხვარია! არ მოგწყინ-
 და მთაშია ? არ მოგინდა ბარია?»
 მარანიჭე (გვ. ვაზ.) უბრალო ბალახია.
 მარი (ქ. დ.) [არბ. مَرِي ماری] ქეზინი, მაჭმადიანთა ჯვარის წერა.
 მარიფათი (ნ. ა.) [არბ. مَرِيَّة ماریتہ] სიმარჯვე, მოხერხება.
 მარუღა დოღი, ცხენოსანთ შეჯიბრება ცხენების გაჭენებით.
 მარცო ცბა (იფერ., 1903, № 243, გვ. ვ., სვ. 1).
 მასმონთა (ქ. დ.) მანწყალი.
 მაცალა (ფშ. რაზიკ.) შირიმის კლდე, წყალი რომ წვეთავს მალლიდან ღ თან
 კირიან კლდეებს აკეთებს. ფშავში ბევრია ამისთანა კლდეები.

- მატ-აოცი** (ნ. ა.) ვინც ყველაფერს ადვილათ გაიკვირვებს, გაიოცებს და შეშფოთდება, იხ. ქარ-აოცა.
- მაქნისი** (ნ. ა.) გამოსადეგი, მოსახმარი: «რის მაქნისია ის?»
- მაღალი ვახშმოზა** (მ. გ.) გვიანი ვახშმოზა: «... მაღალ ვახშმოზაზე გორაკთან მინდვრებზე გამოდი» (ცნ. ფურ., 1906, № 377).
- მაყალურმა** (ფშ. რაზიკ.) ბალ.
- მაყე** (მთ. მ. ჯგ.) შემრგე.
- მაჩხატელა** (ინგილოური) ლამურა (ივერ., 1900, № 121).
- მაცელი** (ფზ. რაზიკ.) მაცდური, ეშმაკი.
- მაცნე** (ვაჟ. ფშ.) შიკრიკი, იფრინდა, კურიერი.
- მაჭაყა** (ქარ. ა. ე-ხ.) დასაცინი ადამიანი, იხ. უსნიფრა.
- მაჭკატი** (დ. პ.) სევსურულია, იგივეა რაც რუსების ბლინი: გათქვეფილ ფქვილის სითხეს შუშავენ ცხელ ცაფაზე და ამ მოშუშებულ ცომს აწებენ ერბოში და ისე გიანღებოიან.
- მაჭუცი** (ქარ. რაზიკ.) პატარა, გამხდარი, დაღეული, მაგრამ ეშმაკი.
- მაზობელი** (ქარ. რაზიკ.) მცენ. ქართლში პურში იცის მორევა; თუ ბევრი არ ურევია, ძალიან აკეთებს და აფაფუკებს პურს.
- მაზსოვროზა** (გურ. იმერ. სამცხე) მეხსიერება, სსოვნა, ПАМЯТЬ.
- მაჯაგანი კაცი** (გურ. ც. გ.) დიდი შრომის ამცანი კაცი.
- მაჯავრელა**, ე. ი. ადამიანი, რომელსაც სხვისი გაჯავრება უყვარს («ჩვენე-ბიანები», ღრამ. ესკზი).
- მგებრნი** (ფშ. რაზიკ.) ფშავლების რწმენით, კაცი როცა კვდება, იმის სულის წასაყვანათ შავეთიდან სულ ცხენოსანი ნათესაობა მოდის. იმათ ჰქვია «მგებრნი».
- მგელთ-კვერი** (ფშ. რაზიკ.) ღიდ-მარხვაში იციან, მგლის კვერებს დააცხოვენ ფშავში, მგლების მსგავსათ, მერე ცერცვს დაჭლიან დამბალს, იმ მგელთ-კვერს წაიღებენ ბიჭები და ისარს ესვრიან. ვინც მოარცყამს, კვერიც იმას ღარჩება და ერთი ჯამი ცერცვიც.
- მგლის-სოკო** (ჯგ. ვაზ.) მცენარეა შავათ საღებავი.
- მგელთ-უქმოზა** (დ. პ.) ღიდ-მარხვის პირველ შაბათს სევსურები უქმით აცარებენ და ჰკონიათ, თუ ეს ღღე იუქმეს, მათ საქონელს მგელი ვერას დააკლეს. ამღღეს ისინი არავითარ საქმეს სელს არ ჰქვილებენ.
- მებარკული** ბარგის მზიდავი.
- მეგორავე** (იმერ.) მოსაზღვრე, იხ. საგორავე.
- მეკოპარი** (ფშ. იბ.) წინაჯარი; ავანგარდი.
- მელოგინე** ორსული ქალი მოსალოგინებლათ დაწოლილი; მოლოგინება, ორსული ქალის მშობიარობისაგან გათავისუფლების შემდეგ ლოგინიდან ადგომა; დალოგინდა იტყვიან ორსულ ქალზე, სამშობიაროთ რომ დაწვება.
- მემინდე** (იმერ. პ. მირ.) წისქვილში მინდის ამღები.

მელაღუნი (ხევს. რაზიკ.) შავი მელა.

მელეშო (ფშ. რაზიკ.) სამხრის სამხარი.

მერდინი წმინდათ გამცრელი საცერი; მერდინში გაცრილს «გამცვიცულს» ეძახიან, რუსულათ «СИТНИЙ».

მესოფლია (ვლ. ზვგ.) სოფელში უსაქმით მოყოლად თავის შესაქცევათ.

მეურნე პატრონი, გამრიგე, ХОЗЯИНЪ; მეურნე სულისა, ქირის-უფალი. მეურნეობა, პატრონობა, გამრიგეობა, ХОЗЯЙСТВО; სასოფლო მეურნეობა СЕЛЬСКОЕ ХОЗЯЙСТВО; იხ. დ. ჩუბინ. ლექსიკონი.

მეჩხერი თხელი, იქა-აქ. მეჩხერი ცუე, რომელშიაც ხეები იქა-აქ ამოსულან; მეჩხერი მოსახლობა, იქა-აქ დასახლებული მცხოვრებნი ღ სხვ.

მყეკაბანი (ფშ. რაზიკ.) უნას რო. ქარი უქრის, აღლევებს ღ სხვა-და-სხვა ფერს იცემს: «მომკალი უზანდარელი, შენ მოჰკალ, უთანელაო! — არცა მე მოგკალ, არცა შენ, მამულმა მოჰკლა, ველმაო; მინდორში მინდვრის, ნიაგმა, მყეკაბათ ქანებაშაო».

მთავარი სული (გურ. იმერ.) იხ. სულიერება.

მთა-ბარობა (ნ. ა.) КОЧЕВАТЬ, ქოჩათ-მავლობა.

მთვარიობი სულიერი ავთ-მყოფობა, რაც ახალ მთვარეზე მოუვლის ავთ-მყოფს, მთვარიით ავთ-მყოფი, ЛУНАТНЬ.

მთის-თავკი (კ. უ.) ДАБУКЪ.

მიღმორობა (ფშ. რაზიკ.) გაზიდულობა, ბევრი საქმის ქონვა.

მიის-მიისობას (გურ.) იქეთ-იქეთობას.

მიკიბ-მოკიბვა (ნ. ა.) მიღებ-მოღება, არეულათ მსჯელობა.

მიკირკილობს (ცნ. ფურ.) მიექანება ხტომით: «ფხეკებს წვეთიც რომ დაეცეს წვეროზე, ისიც რიონში მიკირკილობს»: . .

მიკიცანი მეღუქნე, რომლის ღუქანშიაც იყიდება სასმელ-საჭმელი ღ აგრეთვე სხვა წვრიმალი საქონელი.

მიმღვალეზა (გურ. ც. გ.) მინდობა. მიმღვალეზული, მინდობილი.

მინანათ (ნ. ა.) სისუსტისა ან ავთ-მყოფობისაგან ძილი (მინანათ მიგღება).

მინდი (იმერ. პ. მირ.) დასაფქვავის ბაჟი ფქვილათ ან მარცვლათ გადასხადი.

მისამართი მოსამართი, ადრესი.

მიქლიო (ნ. ა.) სოკოა.

მიღმართ პირ-იქით. «ქართ. ცხოვრ.» ზაქ. ქიჭინ., გვ. ნნ: «თუ ვისმე მიღმართ ჰბრძოდე, შეგეწეოდით».

მიწის-მგელი (ქარ. რაზიკ.) მდაბიოთა აზრით, თუ საქონელმა მიწის-მგელი დაინახა, მაშინვე გასქედებაო.

მიწის-ფუცკარი (რაზიკ.) მწერი.

მიწლიკონა (ფშ. რაზიკ.) მწერია ერთ-გვარი. ფშავში რო იპოვონ, თუ მიწა არ გათხარეს ღ არ ჩაფლეს, არ იქნება, თან ასე ამბობენ: «დეეთა ხმა, გორთა კივილი, მიწლიკონაი კვდებოა, იმისი ფარი ღ ჩრმალი ჩვენსა ბიჭებსა რჩებოა».

მიჭრა მისცომა, სწრაფთ მივარდნა: «მივიჭური იმ ადგილს, საიდანაც ყვირილი მომესმა».

მუვარი (რაზიკ.) კახეთში ბიკვანო, ფშავში ჩირეხი [перс. چراغ, тур. چراغ *свотилышко*], კახეთში ლეკებს გადმოაქვს ჭ იქნება ლეკური სიტყვა იყო, ფშავში შირაქიდგან მოაქვთ ჩირეხი ჭ გგონებ, თათრული სიტყვა უნდა იყოს, ნამდვილი ქართული იქნება — მკვარი.

მელიაობა კუდისა (ფშ. რაზიკ.) მელია ამლიავეებს კულსა.

მოგლილი (ა. ი.) შემაგრებული კანი ფეხზე, мозоль, натертая язва.

მოგუმბათება (ნ. ა.) შეგროვება, ერთთ თავის მოყრა.

მოდი ერთ-გვარი ღალა მიწისა.

მოვარქნილი (ნ. ა.) მოღრეხილი, მახინჯი.

მოთადილი (ა. ი.) [არბ. *مُتَّامٌ* *უმყრენი*] საშუალი თვისება საგნისა, მაგ. წყალი არც თბილი, არც ცივი, *умѣренный, средний*.

მოთანის თქმა (გურ. იმერ.) თავდაבלათ თქმა, მორჩილების სიტყვის თქმა, ანუ თანხმობის განცხადება, სხვის აზრის-და-გვარ ლაპარაკი: «თქვი მოთან ჭ მოგეშეები», «მოთანს ეუბნება, ეგებ რამეს ჩამოვრჩეო».

მოთენთელება (ც. ფ.) მზისაგან დაღრნობა (დაჭკნობა) მცენარეულობისა, ჩაღლისა ჭ სხვ.

მოი [მოა] (გურ.) მოდი, მოი აქ [მოა აქ], მოდი აქ.

მოიარებით მოიარებულათ, გადაკვრით, ქარაგმულათ: «იმ ბიჭმა რა მოიარებით (ანუ მოიარებულათ) იცის ლაპარაკი», ე. ი. ქარაგმულათ იცის ლაპარაკი.

მოის, მოისობას (გურ.) აქეთ, აქეთობას.

მოკადათება დაბინავება, ფეხ-მორთხმით დაჯდომა.

მოკასკასება (ც. ფ.) ძალიან გაწმენდა ლითონის რამე ნივთისა, მოკასკასებული ცა, ძალიან გაღწმენილი ცა.

მოკიდება ნათლიათ, შვილიათ ჭ სხვ. ნათლიათ, შვილიათ განდომა: «იმ კაცს ის შვილიათ მოკიდებია».

მოკლე მწყრთის ძვალი (ა. ი.) *лучевая кость*, მწყრთა არის სიგრძე ხელისა ნიდაყვიდან დაწყებული თითების წვერამდე. მწყრთას აქვს ორი ძვალი, მათ ჰქვია სხვათა სახელთა შორის *большая труба, локтевая кость*. ქართულათ შეფერის სახელთა მწყრთის ძვალი, *малая труба, лучевая кость*. მოკლე მწყრთის ძვალი. ნიდაყვი არის გრძელი მწყრთის ზედა თავი გამოშვერილი.

მოკუპრულიდან მოუკუპრავში რუმბიდან მუცელშიო, იცყვიან ღვინის სმაზე: «რას გაგიჩერებია მაგ ყანწი? მოუქციე თავი ჭ გადაუძახე ღვინოს, მოკუპრულში ნადგომს მოუკუპრავში», «ბევრი ვსვით წუხელ ქორწილში. ბევრს გადაუძახეთ მოკუპრულიდან მოუკუპრავში».

მომწვლევა (ფშ. რაზიკ.) მოხეთქა ადგილისა, ჩამოზავება.

მომთა-ბარე (ნ. ა.) ქოჩათ-მავალი, *кочевникъ*.

მომრიგე (ნ. ა.) შუა-კაცი, შემრიგებელი, იხ. გამრიგე.

მომსეული (იმერ. გურ.) მოსივებული, მომსეული.

მომსობილი (ნ. ა.) თავს უკანალი მედიცინაში.

მონავარი (ნ. ა.) ამაოხრებელი, паразиты.

მონაყული ღვინო (იმერ. გურ.) გადაბრუნებული ღვინო.

მონოყვა გულისა (ნ. ა.) გულის მომსუყება. მომნოყა გული, მომისყვა გული.

მოპირვა რკინეულ იარაღის პირის შესწორება, კაცის შეგერება: «ვიყავი მამასხლისთან... მოპირე!»

მოყამომდე (ქ. დ. გვ. 2) აქამომდე.

მორიგე (ხევს. რაზიკ.) ღმერთი ცისა ღ ქვეყნის გამრიგებელი, წესისა ღ რიგის მიმცემი.

მოსავება მეცის-მეტი. შიშისა ანუ მწუსხარებისაგან სულიერი ძალისა ღ ფიზიკური ღონის გამოღევა: «იმ საზარელ საქმეს რომ წავაწყდი, მთლათ მომისავდა», «ისეთი ზავითი შემომიცია, რომ მუხლეგში მომისავდა ღ ვერ გაექეცი», «მკლავში მომისავდა», მისავება, გისავება, უსავ-დება. რამ მოგისავაო?

მოსამაცი (ქარ. რაზიკ.) საყვერის დასაგრძელებელი მოკლე ღვედი.

მოსანცველება (იმერ.) გაბატონება, ხოლო არა ყოველ გვარი, დაპატრონება, მაგალ. კაცა რომ რამდენჯერმე, პატრონის წყრომის მიუხედავთ, ღო-გინზე დაწვეს მოურიღებლათ, მაშინ იტყვიან, «როგორ მოსანცველა ამ კაცამ აქაურბაო... ან ღ ვინმე ნაცნობმა პატრონის დაუკითხავათ მის სანლ-კარში შევიღეს ღ განკარგულება დაიწყოს, იტყვიან: «რა უფლებით მოუ-სანცველბია ამ კაცს აქ!»

მოსაქცევი, საქცევი (ნ. ა.) მოსაბრუნებელი, მოსაცრიალებელი ადგილი.

მოსაშვადე (გურ.) გამრიგე, შუა-კაცი, მოლაპარაკებასა ღ დავაში დამხმარი.

მოსწავება წინასწარი ნიშნები: «ხვამლის მთაზე ღრუბლები ქუთაისის მხარეს წვიმას მოასწავებს», «ავსტრიის ჯარის მდ. სერეტზე შეყრა, რუსეთთან ომის მომასწავებელია».

მოუპირავი (ნ. ა.) შეუგერებელი, უძლები. რკინეულებაზედაც იტყვიან, როცა დაწლუნტებულბია, «მოუპირავია»-ო, იხ. მოპირვა.

მოქრიახე (ფშ. რაზიკ.) დაუღვრომელი.

მოღმართ პირ-აქეთ, «ქართ. ცხოვ. ზ. ჭიჭინ., გვ. ნნ: «თუ მცერი მოღმართ გბრძოღეს... ჩვენ თანა დაგიღვეთ»...»

მოღნეშვა (ნ. ა.) მოუძღურება სიცხით ან ავთ-მყოფობით.

მოღრეცა მოღრინცვა, მახინჯათ მოქცევა სახის ანუ რამე სხვისა: «რას იღრიცები», ე. ი. რაცომ იქცევ მახინჯათ სახეს გინდ ყბას, «ეს ქალღლის კოლოფი წვიმისაგან მოიღრეცა», ... ე. ი. გამრუღდაო.

მოყერყეცება (ნ. ა.) უსაქმოთ ღ უაზროთ სიარული: «რას მოყერყეცობ?» როგორ უსაქმურათ მოღისარო.

მეტრა მიხტომა, სწრაფათ მივარდნა: «მივიტყერი იმ ადგილს, საიდანაც ყვირილი მომესმა».

მკვარი (რაზიკ.) კახეთში ბიკვანი, ფშავში ჩირესი [перс. چراچ, тур. چراق *сочтисауахъ*], კახეთში ლეკებს გადმოაქვს ჭ იქნება ლეკური სიტყვა იყოს, ფშავში შირაქიდგან მოაქვთ ჩირესი ჭ ეგონებ, თათრული სიტყვა უნდა იყოს, ნამღვილი ქართული იქნება — მკვარი.

მლიათბა კულისა (ფშ. რაზიკ.) მელია ამლიავეს კულსა.

მოგლილი (ა. ი.) შემადგრებული კანი ფეხზე, мозоль, натертая язва.

მოგუმბათება (ნ. ა.) შეგროვება, ერთათ თავის მოყრა.

მოდლი ერთ-გვარი ლალა მიწისა.

მოვარქნილი (ნ. ა.) მოღრენცილი, მახინჯი.

მოთადილი (ა. ი.) [арб. *جَدِّمُ* *უმბრენი*] საშუალი თვისება საგნისა, მაგ. წყალი არც თბილი, არც ცივი, *умбренный, средний*.

მოთანის თქმა (გურ. იმერ.) თავდაზღაოთ თქმა, მორჩილების სიტყვის თქმა, ანუ თანხმობის განცხადება, სხვის აზრის-და-გვარ ლაპარაკი: «თქვი მოთან ჭ მოგეშევი», «მოთანს ეუბნება, ეგებ რამეს ჩამოვრჩეო».

მოთენთეფება (ც. ფ.) მზისაგან დაღრნობა (დაჭკნობა) მცენარეულობისა, ჩა-ლისა ჭ სხვ.

მოი [მოა] (გურ.) მოდი, მოი აქ [მოა აქ], მოდი აქ.

მოიარებით მოიარებულათ, გადაკვრით, ქარაგმულათ: «იმ ბიჭმა რა მოიარე-ბით (ანუ მოიარებულათ) იცის ლაპარაკი», ე. ი. ქარაგმულათ იცის ლა-პარაკიო.

მოის, მოისობას (გურ.) აქეთ, აქეთობას.

მოკალათება დაბინავება, ფეხ-მორთხმით დაჯდომა.

მოკასკასება (ც. ფ.) ძალიან გაწმენდა ლითონის რამე ნივთისა, მოკასკასებუ-ლი ცა, ძალიან გადაწმენდილი ცა.

მოკიდება ნათლიათ, შვილათ ჭ სხვ. ნათლიათ, შვილათ გახლომა: «იმ კაცს ის შვილათ მოკიდებია».

მოკლე მწურთის ძვალი (ა. ი.) лучевая кость, მწურთა არის სიგრძე სე-ლისა ნიდაყვიდან დაწეებული თითების წვერამდე. მწურთას აქვს ორი ძვალი, მათ ჰქვია სხვათა სახელთა შორის большая труба, локтевая кость. ქართულათ შეფერის სახელათ მწურთის ძვალი, малая труба, лучевая кость. მოკლე მწურთის ძვალი. ნიდაყვი არის გრძელი მწურთის ზედა თავი გამოშვერილი.

მოკუპრულიდან მოკუპრავეში რუმბიდან მუცელშიო, იცყვიან ღვინის სმაზე: «რას გაგიჩერებია მაგ ყანწი? მოუქციე თავი ჭ გადაუძახე ღვინოს, მო-კუპრული ში ნადგომს მოკუპრავეში», «ბევრი ვსვით წუხელ ქორწილში. ბევრს გადაუძახეთ მოკუპრულიდან მოკუპრავეში».

მომზვლევა (ფშ. რაზიკ.) მოხეთქა ადგილისა, ჩამოზვავება.

მომთა-ბარე (ნ. ა.) ქოჩათ-მავალი, кочевникъ.

მომრიგე (ნ. ა.) შუა-კაცი, შემრიგებელი, იხ. გამრიგე.

მომხეული (იმერ. გურ.) მოსივებული, მომშეული.

მომხობილი (ნ. ა.) тазы, უკანალი მედიცინაში.

მონავარი (ნ. ა.) ამოხრებელი, паразиты.

მონაყული ღვინო (იმერ. გურ.) გადაზრუნებული ღვინო.

მონოყვა გულისა (ნ. ა.) გულის მომსუყება. მომნოყა გული, მომისყვა გული.

მოპირვა რკინეულ იარაღის პირის შესწორება, კაცის შეკვება: «ვიყავი მამასახლისთან... მოვპირე!»

მოყამომდე (ქ. დ., გვ. 2) აქამომდე.

მორიგე (ხევს. რაზიკ.) ღმერთი ცისა ღ ჰვეყნის გამრიგებელი, წესისა ღ რიგის მიმცემი.

მოსავება მეცის-მეტი. შიშისა ანუ მწუნხარებისაგან სულიერი ძალისა ღ ფიზიკური ღონის გამოღევა: «იმ საზარელ საქმეს რომ წავაწყდი, მთლათ მომისავდა», «ისეთი ზავითთ შემომიცია, რომ მუნხლებში მომისავდა ღ ვერ გავქეცი», «მკლავში მომისავდა», მისავება, გისავება, უსავება. რამ მოგისავაო?

მოსამატი (ქარ. რაზიკ.) საყევრის დასაგრძელებელი მოკლე ღვედი.

მოსანცველება (იმერ.) გაბატონება, ხოლო არა ყოველ გვარი, დაპატრონება, მაგალ. კაცა რომ რამდენჯერმე, პატრონის წყრომის მიუხედავთ, ღოგინზე დაწვეს მოურიღებლათ, მაშინ იტყვიან, «როგორ მოისანცველა ამ კაცამ აქაურბაო... ან ღ ვინმე ნაცნობმა პატრონის დაუკითხავთ მის სახლკარში შევიდეს ღ განკარგულება დაიწყოს, იტყვიან: «რა უფლებით მოუსანცველება აქ!»

მოსაქცევი, საქცევი (ნ. ა.) მოსაზრუნებელი, მოსატრიალებელი ადგილი.

მოსაშვადე (გურ.) გამრიგე, შუა-კაცი, მოლაპარაკებასა ღ დავაში დამხმარე.

მოსწავება წინასწარი ნიშნები: «ხვამლის მთაზე ღრუბლები ქუთაისის მხარეს წვიმას მოასწავებს», «ავსტრიის ჯარის მდ. სერეტზე შეყრა, რუსეთთან ომის მომასწავებელია».

მოუპირავი (ნ. ა.) შეუკვრებელი, უძლები. რკინეულებზედაც იტყვიან, როცა დაჩლუნგებულია, «მოუპირავია»-ო, იხ. მოპირვა.

მოქრიახე (ფშ. რაზიკ.) დაუდგრომელი.

მოღმართ პირ-აქეთ, «ქართ. ცხოვ. ზ. ჭიჭინ., გვ. 66: «თუ მცერი მოღმართ გბრძოდეს... ჩვენ თანა დაგიდგეთ»...»

მოღნეშვა (ნ. ა.) მოუძღურება სიცხით ან ავთ-ყოფობით.

მოღრეცა მოღრინცვა, მახინჯათ მოქცევა სახის ანუ რამე სხვისა: «რას იღრინეცი», ე. ი. რაცომ იქცევ მახინჯათ სახეს გინდ ყბას, «ეს ქალღლის კოლოფი წვიმისაგან მოიღრინცა», ... ე. ი. გამრუდლაო.

მოყერყეცება (ნ. ა.) უსაქმოთ ღ უაზროთ სიარული: «რას მოყერყეცობ?» როგორ უსაქმურათ მოდიხარო.

მორ-სოროზი (გურ. ც. ზ.) ახალ-ფრთა შესხმული წიწილი, შეფრენა რომ შეეძლება. მოჩხოროზებულის, ახალ მოფრთიანებული წიწილი.

მოცეცეზული (ნ. ა.) ცეცი.

მოძირე (იმერ. სიტყვისაგან ძირი) ერთთ ერთი ვაჟი გადაშენებულ ოჯახიდან დარჩენილი, რომლისაგანაც დამოკიდებულია შთამომავლობის შექნა.

მოწვერვა (რაზიკ.) ყანის მალლა მომკა.

მოწლე (ძვ.) ლმოზიერი.

მოჭასრავება (ნ. ა.) გაჩარხვა, მარჯვით მოგვარება, მოწყობა საქმისა.

მოჯორიელეობა (გურ. ც. გ.) [მოჯურიელეობა] კაცთა მოღვმის ანუ საქონლის ჯიშის გადაგვარება.

მრავლიანი (ფშ. რაზიკ.) შვიდნი ვარსკვლავნი, астеронды.

მცავრო (ფშ. რაზიკ.) [ср. ცორი] მუჭა.

მცევან-დიდი შავ-მარცვლებიანი ყურძენი, ხარობს უფრო გურიასი, ს. ბანვის მიდამოებში.

მცრელი (ნ. ა.) გაუცანელი, დაუნდობელი.

მულუბი (ა. ი.) საშვილოსნოს გამრუდება.

მუმიის [მომიის] ფასი (გურ.) წარმოუდგენელი ძვირი: «კვი საქონელი აქვს, მარა რათ გინდა, მუმიის ფასს არქმევს», ვითამ წარმოუდგენელ ძვირათ აფასებსო. «ჭყიდის, მარა მუმიის ფასათ უნდა გაყიდოს».

მუნასიბი იხ. კაფა.

მურაზი (რაზიკ.) [არბ. *مُرَاضٍ* *желание*] გულით დიდათ ნაცვრა.

მურგვი (ნ. ა.) იხ. გვრიჭა.

მურღალი კაცი (ფშ. რაზიკ.) [перс. *ساجو* *ყრღალი*] ღრმუ კაცი.

მურო-ბაღასი (ფშ. რაზიკ.) ბაღასი წმინდა, ქალის თმსავით დავარცხნილი.

მუფარიჯი (ა. ი.) დამბლა ცალის ხელისა და ფეხისა, половинный параличъ конечностей.

მუყათი (ნ. ა.) [არბ. *مُقَاتٍ* *внимательный*] ბეჭითი, საქმის ერთ-გული.

მუცელ-ოხერი (ნ. ა.) ხარბათ მჭამელი, მსუნაგი.

მუცელ-ღმერთა (ქარ. რაზიკ.) მუცელზე გადაგებული.

მუწუხი (ლენხ. დ. შ.) მუწუხი საქმე, страда, страдная пора, ძალიან საჩქარო ანუ დანიშნულ დროზე უსათუოთ ასასრულელებელი საქმე რომ ექნება კაცს: «იმ დროს ძალიან მუწუხი მქონდა».

მუხშავი (ფშ. რაზიკ.) წყევლაა.

მფერხავი გურიასი ახალ-წელაწადს მოსახლეისთან პირველათ მისული ფენ-ბედნიერი სცუმარი.

მღირკლე (ფშ. რაზიკ.) ოდნავ გაღებული კარი.

მუხეპრი წვიმა (ფშ. რაზიკ.) ღელგმა.

მცურავი (ქარ. რაზიკ.) გველი.

მცხუნავი (იმერ. დ. კ.) მცხინვარი: «მზის მცხუნავი სხივები».

მწვანე თეთრი ყურძენია, კარგი ღვინო იცის.

- მჭკრინავი** (ნ. მარრი, *MB*) ძველი ქართული სახელი ბულბულისა.
მჭკრელი იარაღი холодное оружие, ხმალი, საცევარი და სხვ. ერთს ქართულ
 გაზეთში მჭკრელი იარაღის მაგიერ «ცივი იარაღი» იყო ნახმარი.
მხვევრა (ფშ. რაზიკ.) ამხვევი მცენარენი.

6.

- ნაბოცარი** (ფშ. რაზიკ.) ნავალი ღიღთა ცხოველთა, აგრეთვე თხა. დაუკოდავი.
ნაგალი (ფშ. რაზიკ.) წყლისაგან გაცვეთილი კლდე და მისთანა.
ნაგომბი (რაზიკ.) გმობილი, უარ-ყოფილი.
ნაგულა (ფშ. იმერ. რაზიკ.) მაცყელს რო ჩეჩენ, რაც დაბალი მაცყელია და საჩე-
 ჩელის კბილებში რჩება, იმას ჰქვია.
ნადეღობი (ფშ. რაზიკ.) დეღობილი, დეღთ მოკიდებული.
ნადობი (ფშ. რაზიკ.) დობილი, დთ მოკიდებული.
ნადოსოკნაი ქათამი (გურ. ც. გ.) შემოდგომაზე გამოჩეკილი.
ნაეზოვარი ეზოთ ყოფილი ადგილი, სადაც მოსახლობა იქნება გაწყობილი
 და შემდეგ გადივანენ და ცარიელს დაცოვებენ.
ნაეზოვარი (ფშ. რაზიკ.) ადგილი, სადაც ზვავი დებულა და ამშრალა.
ნათოსი (ვაჟ. ფშ.) წყლისაგან გამორიყული ხე.
ნაისრალი (რაზიკ.) ისრისგან დამხეული წყლული ცანხე.
ნაკარკაცევი (ქ. დ.) ნაკარგ-კაცევი, ნაკაი-კაცევი, ე. ი. კაი-კაცობით ვისაც რა
 ექნას სხვისთვის: «მისი ნაკარკაცევი არ დავიწყის» (ქილ. და მან., გვ. 354).
ნაკაცვარი უმათ ნამყოფი.
ნაკაწრი (ფშ. რაზიკ.) ნათხანი.
ნაკლის უფადი, დამკლის უფადი (იმერ. გურ.) ვინმესგან ზარალ-ნა-
 სული, ნაზარალევი, потерпевший.
ნაკრუხალი (იმერ. ქარ. რაზიკ.) კრუხათ ნამყოფი ფრინველი.
ნალ-ფარა (ქარ. რაზიკ.) ქართული ცხენის ნალი (არ. *نعل* *nodkosa* ¹).
ნამამობი (ფშ. რაზიკ.) მამობილი, მამათ-მოკიდებული.
ნამბული (იმერ. პ. მირ.) ზამთრის სითბო, თოვლს რომ დნობას დაწყებინებს.
ნამგალა (ფშ. რაზიკ.) მგზობელი მწყემსი.
ნამღევი ნამღევა, ნაბოლარა, ქათმისაგან ბოლოს დადებული პაწაწა კვერცხი.
ნამშრალი (ნ. ა.) ყოველი შენობა, რომელიც სახურავს ქვეშაა.
ნამწრევი (ფშ. რაზიკ.) ხრსილი, ბუფების კვერცხები.
ნამხრევი (ქარ. რაზიკ.) ვაზის რქა რქებზედვე ამოსული.

1) ნალი რომ მოიქველდებოდა, იმისგან რამე აზრად ვაჭკადენ. ქობულეთში წარსულ საუკუნის
 მე-80 წლებში ღიღათ აფხაზედენ ერთს კაუიანს თათვს, რომელსაც ეწერა: «ნალფარა ვარ ნაქები, სოლი-
 მან შეაის ნასლები».

- ნანდაური** (ფშ.) საყვარელი (ბაბ. მინდოდაურის ლექს., ივ., 1886, № 204)
რაზიკაშვილის ახსნით — სასურველი.
- ნანოფირი** (ქ. დ.) [перс. نایلین, арм. ნაილინ *nymphaea lotus*] ლილიფანი,
მცეს-უმცირა, მცეს-უჭკერიცა (ნიხოფი).
- ნაოში** (ქარ. რაზიკ.) შემოდგომის მოხსნული ღ თან დაფარცხული.
- ნაორმოვალი** (რაზიკ.) ადგილი სადაც ორმო ყოფილა.
- ნაორღვენი** (ფშ.) დიდი ღვარი.
- ნარვალი** (იმერ. გურ.) ვაკის ნიაღვარი.
- ნარუალი** (რაზიკ.) სადაც რუ ყოფილა.
- ნარწყული** (ნ. ა.) იხ. საბას შამათი.
- ნარჯი** (ქ. დ.) მურაბა.
- ნასაგძლი** (რაზიკ.) მგზავრობიდან მიყოლილი პური ან სხვა რამ საქმელი.
- ნაუარი** (გურ. ტ. გ.) უმართლოთ შეძენილი, ნაარმევი.
- ნაურვალი ცხენი** (რაზიკ.) კარგათ მოვლილი.
- ნაფაზი** [ერ. არმ. ნაფასი *duxanite*] ჰაპიროზის ანუ ყალიონის მოწყვეა კვამლის
გადაყლაპვით.
- ნაფუცნი** (ფშ. რაზიკ.) უმამლოთ დაღებული კვერცხი.
- ნაქალობი** (ფშ. რაზიკ.) ქალობილი, ქალათ-ხმოზილი.
- ნაქური** (ქარ. რაზიკ.) უმარცვლო სიმინდის ცარო. იმერ. ღ სხვ. ნაქურჩალო.
- ნაღრიბა** გამხდარ დაღეულ ბავშვზე იტყვიან.
- ნაყევრალი** (ფშ. რაზიკ.) ხაცის მიწებს ერქვა ფშავში, ღღეში რასაც ყევარი
ხარი მოჰხნავდა, სოფელი მოვალე იყო, ერთ ღღეს ყველა მისულიყო ღ
ეხნა ის ხაცის მიწები. მერე ქერს დათესავდენ, სასოფლოდგე მომკიდენ,
მერე იმისას სასოფლოთ ღღულს მოადუღებდენ ღ ღღეობა როცა მოვი-
ლობა, სასოფლოთ სვამდენ.
- ნაყულაი** (გურ. ტ. გ.) თუთუნზე, მდოგვზე, კომბოსტოზე ღ მისთანათა მცე-
ნარეულეზაზე შეტენილ ფოთლის ნაცვლათ სხვა ახალ ამოსული ფოთოლი.
- ნაჩიკა** (ფშ. რაზიკ.) მანიტელა, მცენარეა, თეთრი ძირი აქვს, რომელიც იჭმება.
- ნაცხერი** (ფშ. რაზიკ.) ხე რო მოცყდება ღ ნაპოლები აყურება; ან რაც ამო-
შვერილი მწვეტი დიდი ნაფოტები შერჩება მოცხეილ ხის ძირს, ასე
რომ შეიძლება გაქცეული ნადირი ან კაცი, თუ უცებ დაეჭვან, ზედაეგოს.
- ნამპოზი** (ფშ. რაზიკ.) ძმათ-შეფიცებული, ძმობილი.
- ნამპი** (ფშ. რაზიკ.) ნაგლეგი, ნაფლეთი.
- ნაწიკვი** (იმერ. გურ.) ნაწიკვი ანუ ნაგლეგი გინა ნაჭკერი რამესი, მაგ. ჩი-
თელის, ქალღლის ანუ მიწისა ღ სხვ.
- ნაწვავ-ნადაგი** (ფშ. რაზიკ.) წვითა ღ დაგვით [დიდი შრომით] შეძენილი.
- ნაწიღვარი** (ფშ. რაზიკ.) ცხვრის ნაზინავარი.
- ნაჭა** (იმერ. გურ.) შუა ცეცხლზე ქვაბის ჩამოსაკიდებელი ჯაჭვი, საკიდელი.
- ნაჭაპნი** (ფშ. რაზიკ.) თმის ნაწნავი.
- ნაჭლიკა** (რაზიკ.) სვიმურასა ღ ქვას შუა დაკიდებული მარცვლისა ჩამოსადენი.

ნატრევიანი (ფშ. რაზიკ.) ნატრელი.

ნახელავი (იმერ.) გაკეთებული ხელოვნების აზრით.

ნახელარი (ფშ. რაზიკ.) ხელ-ნახლები.

ნდომისათ ქნა საქმისა (გურ. ც. გ.) გეროვანათ გაკეთება:

ნეგრო იხ. ნოგრო.

ნერგის-სოკო (ქარ. რაზიკ.) წნორზე იცის ამოსვლა, საქმელათ ხმარობენ.

ნერჩი (გურ. ც. გ.) ახალ დაბადებულ ბავშვის დასალოცავათ ლხინის გამართვა დეღამნიის ღ მის დამხმარეთა თანა-დასწრებით. «ნერჩი უქნეს ბავშს».

ნიგჯური (ფშ. რაზიკ.) მუგუზალი.

ნიგო (ნ. ა.) ცხენის კისრის დასასრული, ბეჭების შესაყარი. რუსულათ ХОЛКА, საბა გვიდაოს უწოდებს; მგონი, შეცდომით უნდა იყოს იხ. გვიდაო.

ნიავის დაყრა (რაზიკ.) სულის აღება ნადირისაგან.

ნირი ზნე, ჩვეულება.

ნისანი (ა. ი.) დრო გამოშვებით ქაკუის შეშლა, периодическое вспомогательство.

ნოგრო (იმერ. გურ.) ქათმის გიში, აგრეთვე ღორისა ღ სხვ. საქონლისა.

ნოთა (იმერ. ნ. ა.) საღარი, შუბლ-თეთრი ცხენი, იხ. კიაფი.

ნოლი (გურ.) წყლის-პირი საყანე მიწა, წყლისაგან ახალ მიტოვებული; მიწა ახალ ამწვანებულ ბლახით შემკული.

ნორდი (გურ. ც. გ.) ხის გადანატრზე სწორათ ამოსული ღორთქი ღერე.

ო.

ობროდი (ნ. ა.) ჩერჩეტი.

ოდოში (მთ. მ. გ.) ნახევრათ უმწიფარი.

ოდრიკალი მახინჯი თვალ-ცანალი: «ღმერთო; ზვალე დარი ჰქენი, დაღანი მკვლარი ჰქენი, მისი შვილი ოდრიკალი, ღმერთო; მალე მოუკალი!» (ხალხური).

ონჩორი (ფშ. რაზიკ.) ორთქლი.

ორი-ორზე სიარული (იმერ.) ნელ-ნელა სიარული: «შეხედე ამ კაცს, ავთ-მყოფობის შემდეგ როგორ ორი-ორზე დაღის».

ორთვანდი (ქარ. რაზიკ.) მცენარეა.

ორომი (იმერ. პ. მირ.) ცომის გუნდის გასაპრტყელებელი ფიცარი.

ორმო თუნდი (ა. ი.) გულის წუხილია (?).

ორციპალდი (გურ. ც. გ.) პარალელური ხაზის გასაყვანი, ხელ-საწყო ღურ-გლისა.

ორ-ცოლი (ნ. ა.) ორ-მაგი, სამ-ცოლი, სამ-მაგი.

ორ-ფა (ნ. ა.), სამ-ფა ორ-კეცი, სამ-კეცი.

ორღვიანი (ფშ. იბ.) შესახედავი, წამოსაღები ვაჟ-კაცი.

ორ-შიანი (ფშ. რაზიკ.) ორ-მაგი, ორ-პირათ ნაქსოვი.

ორწოხი (გურ. ც. გ.) ვიწრო ღ ცალახიანი ჰილიკი, უფრო ორ ღო ბესსუა გაყვანილი.

- ორჭიორა** (ნ. ა.) ჭოჭინი, ბავშებისათვის აკეთებენ, რომ ფეხი აიღვას. გოგ-
რეზზეა მოწყოლილი, შეად. ოჭიორა.
- ოსტური** (ცნ. ფ.) ერთ-ნაირი გვიშის ურქენია.
- ოცროედია** (ქარ. რაზიკ.) უხეიროთ გაზრდილი, დიდი ტანის კაცი, იხ. აყლაყულა.
- ოქრო-მარწყვია** (რაზიკ.) ყვითელი მარწყვი.
- ოქრო-ჟოდია** (ფშ. რაზიკ.) ყვითელი ჟოლი.
- ოქრო-შვინდა** (რაზიკ.) ყვითელი შვინდი.
- ოღრამუში** (გურ. ტ. გ.) ადგილის ერთ პატრონთაგან ცალკე, მისდა საკუთრათ
ადგილის დამუშავება.
- ოღრო** (გურ. იმერ.) კრატერ, ოღროს ფისი, კრატერის აღმოცეული ლავა:
«ოღროს ფისი მის პირს» დიდი წყევლაა. ოღრო-ჩოღრო, უსწორ-მას-
წორი ადგილი.
- ოჭიორა** (რაჭული) სამ- ან ოთხ-ბორბლიანი საგორებელი ანუ მიწაში ჩარჭო-
ბილ სარზე რგოლით მიმაგრებული წნელი ან სხვა, ფეხ-ადგმულ ჩჩვილი
ბავშვის სიარულის მისაჩვევათ, შეად. ორჭიორა.
- ოხერ-მატეხნი** (რაზიკ.) ცუდათ მოსიარულენი, მოხეტიალენი.

3.

- პანა** (ნ. ა.) ქონი; გურიაში კაცის სახელია.
- პანკვლიანი** (ნ. ა.) ბანკვლიანი ღ მკვირცხლი კაცი, დაბალი ტანისა.
- პაპასკირი** (მეგრ.) შარდის ხუთვა.
- პარმადი** (გურ.) [Гур. *پارماد* *parmad*] აივანი, ბალკონი, ტერასა.
- პარპალი თვალისა** თვალის პაჭქენი.
- პაცივი თქვენთან** უკაცრავათ თქვენთან.
- პატრონ-უმობა** იხ. ივ. ჯავახიშვილი, საქ. მეფე, გვ. 24—34.
- პაქსი მანდი** (გურ. ტ. გ.) [გ. პოქსი] ერთობ ძველი ნივთი, ზოგჯერ დაკრი-
ლულიც.
- პაჭქენი თვალისა** პარპალი თვალისა.
- პეპერა** (გურ. იმერ.) ბაბუას მამა.
- პეცელი** (ტ. გ.) თხის ძახილი.
- პეცელი** (ქარ. რაზიკ.) ყეყეჩი, სულელი.
- პეწენიკი** (ქარ. იმერ. გურ.) კოხტა, კოპწია, ქალი რომელიც გადამეტებით ინა-
ფება, იხ. პუწკია.
- პეწი** (ქარ. რაზიკ.) ბრწყინვალეზა, ფერი [см. Н. Марья, М].
- პინტილა** (გურ. ართმ.) ჩერიის დატრთალეზის დროს: «აპინტილეზს»-ო იტყვიან
«ერთი პინტილა ბამზა», რაც ჩერიის ერთი დატრთალეზით დაირთვება.
- პირ-ამთქმელი, პირ-ამთქმელობა** პირში მართლის თქმა მოურიდებლათ.
- პირ-აღია** (ნ. ა.) ღოყლაპია, უხეირო.
- პირიმზე** (ვაკ. ფშ.) ყვავილია ერთ-ნაირი, წითელი. ბაჩანას სიყვით ალბის

ვარდი. თ. რაზიკ. განმარტებით: წითელი ღერი აქვს, მშრალ კლდეზე იცის მოსვლა. იშვიათი საპოვნელია, ბედნიერის წამლათ სმარობენ.

პირ-კომლიანი (ფშ. რაზიკ.) თოფზე იტყვიან.

პირ-ნათლათ ჩემი მოვალეობა პირ-ნათლათ შევასრულე, ე. ი. სინდისიერათ შევასრულეო.

პირ-ღნიოში (რაზიკ.) ენა-ჭარტალი, სიტყვა შეუნახველი.

პიწვი (ნ. ა.) მომეტებული სიფრთხილით რამესი შესება ასაღებად.

პლეტი (ქ. დ.) ახალი ხილი, ნუგბარი.

პოტივი (გურ. იმერ.) რგულა ხეზე ანუ გოხზე. ქართლში ამ სიტყვის მაგიერ სმარობენ სომხურს კავს, ორ-კაპიანი — ორ-პოტივა, იხ. კაპი.

პოწვი უურძნის მტყენის პატარა ღერო, ან სხვა. მცენარეთა ჯ ხეების ნორჩი ღერი.

პრაკა-პრუვი (ნ. ა.) მაგარ საგანზე სიარულის სმა.

პრაკუნი წარა-მარა სიარული.

პრაწვა (ნ. ა.) თვალების ბრიალი, ქანვა, იხ. «თვალეზს პრაწავს», «თვალეზს უპრაწავს».

პროტი (გურ. ც. გ.) მოგონებული ამბავი, პროტიალი მოგონებული ანუ მოჭორებული ამბის თქმა.

პურჭყვი (იმერ. გურ.) ფურთხი, აპურჭყეზს, აფურთხეზს; იპურჭყეზა, იფურთხეზა.

პუყა (იმერ.) იტყვიან ფუნთრუშა ლოყებიან ბავშვზე.

პუწკია (იმერ. გურ.) აღამიანი, რომელიც გადაჭარბებით ინახება, უფრო ქალზე ითქმის. «რას იპუწკება», ე. ი. რას ინახებაო, იხ. პეწენიკი.

პუწკი ხელისა (გურ. ც. გ.) მაჯის ქვემოთ ხელის ნაწილი, КИСТЬ РУКИ.

პწკალა (გურ.) კიბე.

ქ.

ქამთა სიავე ღროის უბედურება ანუ სიავე.

ქაპუნა (ნ. ა.) ღიღი წვიმა, იხ. უსაპუნა.

ქგლეთი (იმერ.) კოკის-პირული წვიმა.

ქერნება (ფშ. რაზიკ.) რამდენიმე კაცის ერთთ სმა მალლა მღერა, ХОРОВОЕ ПЬНИЕ.

ქვავი (გურ. ც. გ.) დაცვარული მალალი ბალახი ანუ ბალახ-ბულახი.

ქვერი (გურ. ქვემ. იმერ.) ცუდი მალალი ბალახი, ერთგან სქლათ ამოსული, ხოლო ზემო იმერეთში ჯ საბას ჯ ჩუბინაშ. ლექსიკონ. ქვერს, ფოთლიან შტოს ეძახიან.

ქიკუიკი (რაზიკ.) ბრწყინვალეობა, პრიალი, მზე ქიკუიკებს.

ქინჟლი (ფშ. რაზიკ.) თითქო საცერში ცრიანაო; იმ გვარი წვიმა.

უიჟო (ქარ. რაზიკ.) ახლათ თავ-ჩენილი ბალახი, იხ. ამო-უიჟინება.

(რ).

რაკვი (ნ. ა.) ლობე.**რაყა** (გურ. ნ. ნ.) ახალ მოზარდი ხეები გგუფათ ერთს ადგილას ამოსული, роща.**რახშა** (თარსულია ა: ი.) ცანის ცაცხახი, Виттова пляска, хорей.**რევმა** (ქ. დ.) ხილთი, ნაკადული.**რეში** (ნ. ა.) დიდი წვიმა; თავსხმა.**რიალი** (ფშ. რაზიკ.) ზიანი, ნაწენები.**რისვი** (ფშ. რაზიკ.) გაზაფხულზე გაკრეჭილი მატყელი.**როკაპი** დასავლეთ საქართველოში როკაპათ მდებრობით სქესის კუდიანების უფროსს გულისხმობენ. ქვემო იმერლები ჭ ოდიშელები როკაპის ბინათ ცაბაკელას მთას თვლიან (ცხენის წყლის მარჯვენით, ხონის პირ და პირ).**რუახი** (ქუთ. პ. მ.) გონება.**რქა-ბუდიანი** ან **ქორ-ბუდიანი ირემი** (ფშ. რაზიკ.) ირემი, რომლის რქებს წვერში ერთათ ამოსული ზუთი ან ექვსი ცოცი აქვს; ასე რომ შიგ შიგბლესა ფრინველმა ბუდე გაიკეთოს. სოფ. ყვარელში (კახეთშია), მონადირე ცურიკომ მოჰკლა ერთი ხარ-ირემი, რომლის რქებსაც ოცდათონი ცოცი ჰქონდა. ამნაირივე რქა იპოვნეს ქართლში ახალ-ქალაქის ცყეში.

ს.

საბაცავი (ქარ. რაზიკ.) ბაცილის დასაბაცი ქურჭელი.**საბაშვაო** (ნ. ა.) სასიყვარულო, თავის შესაქცევარი, ხელში სათამაშო (ბავშვებზე იტყვიან).**საბძელი** (ქათმის) ქათმის ზურგი გვერდებიანათ კურცუმოსა ჭ კისერს შუა, იხ. ფაცხა (ქათმის).**საგოთა** (ა. ი.) ღრმა ძილათ მივარდნა (არაბულია), სალათას ძილი, летаргический сонъ.**საგორავი** (იმერ.) სამეზობლო საზღვარი. იმერეთში მემამულეებმა საზღვარზე თხრილის ამოღება იციან. ამოღებულ მიწას იმის მიწაზე დაურიან, ვის მიწაზეც თხრილია ამოღებული. თუ თხრილს ორივე მეზობლის მიწებზე იღებენ, მაშინ ამოღებულ მიწის ნახევარს ერთი მეზობლის მიწაზე დაურიან, ნახევარს მეორისაზე. «ეს ბარდი ჩემ საგორავზეა ამოსული», ე. ი. ნაყარ მიწის იმ მხარეზეა ამოსული, საითკენაც მე ვმოსახლობ, იხ. მეგორავე.**საგრესელა** (ფშ. რაზიკ.) ხის კვამბურა, თითის ცარის საცრიალებელი.**სადიაცო** (ხევს. ვ. წ.) ქვემო სართულის ოთახი, ხევსურეთში, იხ. სამყოფო.**სავათი** (ნ. ა.) საშველი.

სავსება ყოვლათ უნაკლულოა, ყოვლადი სისრულე, მთელი კომპლექსი, ПОЛНОТА ВСЕГО, «სავსება ამა ქვეყნისა». ყველაფერი რითაც ეს ქვეყანა სავსეა გინა მდიდარი; «სავსება სიტყურთისა», უნაკლულოა სიტყურთისა. «გულის სავსებით», გულის ყველა გრძნობებით, გამოუნაკლოთ. ამ სიტყვას ჩვენი ჟურნალ-გაზეთები სწირათ შეცთომით ხმარობენ ულაგო ალაგას, საცყეების «მთლათ» ზ «სრულიათ»-ის ნაცვლათ, მაგ. «სავსებით ჩამოწერა» «მთლათ ჩამოწერას» მაგიერ, «სავსებით მართალია» — «სრულიათ მართალიას» ნაცვლათ.

საზღო (ნ. ა.) ცარიელი ალაგი თავლაში ნაგვის ჩასახვეცათ.

სათავდარიგო ჯარი რეზერვის ჯარი.

სათბილო 1. საკლავ საქონლის თეძოა [2. საუკეთესო ულუფა ან არშივი ქაჭებიანი].

სათუღი (ქარ. რაზიკ.) ხორცის საჭრელი ღიდი დანა.

სათუო (იმერ. ჰ. მ.) ავთმყოფის ან უკეთ ანუ უარესათ გახდომის დრო, КРИЗИСЪ, სათუოში გამოსვლა.

საინი (გურ. იმერ. მეგ.) [აგრ. *سارم* *თარელა*] თეფში.

საირმე (ფშ. რაზიკ.) საღაც ირმები ბინადრობენ ცყეში.

საკარგ-ყმო (ხევს. ნ. ურ.) ვაჟკაცთა დასამწყალობელი, საჩუქარი მოთავისა, წინამძღოლისა, კარგი ყმის შესაფერი საჩუქარი, საღღერძელო. ჩვენ ვფიქრობთ საჩუქრის აზრით იხმარება ეს სიტყვა «ვეფხ-ცყოლისნადაც», 306 ცაეპში (კარიჭაშვ. რედაქ.), თუმცა იქვე განმარტებულია, «საკარგყმო» «სამფლობელოა»ო. შეცდომათვე გვგონია ჩუბინ. ლექსიკ. განმარტებაც: «მამული მდიდარი ყმებითა»ო. შეიძლება, «სამფლობელო» ზ «მამულიც მდიდარი ყმებითა» საკარგყმით იქნეს გაჩუქებული, როგორც ვეფხ-ცყოლს. 306 ცაეპშია, მარა ეს იმას არ ნიშნავს, რომ ყოველი სამფლობელო ზ მამული მდიდარი ყმებით საკარგყმო იყოს. დ. სიზან. უკერ. ფშ. ლექსებში «საკარგყმო» ნახმარია «საღღერძელოს» აზრით.

საკბილო (ს.) ხელომოსაჭიდი. «ყოველ ღამე ეცემიან ოგახებს, მარა ბევრ ალაგას საკბილოს ვერას ხედვენ»... (ცნ. ფურ., 1906, №3012), «ის ჩემი საკბილო არ არის», ე. ი. საჩემო არ არის. «ის ქალი მისი საკბილოა», ე. ი. საიმისოაო, იხ. დ. ჩუბინაშვილის ლექსიკონი.

საკომლო რამდენიმე კომლ გლეხისათვის საზიაროთ მიზომილი მიწა მთიულეთში (იხ. И. Л. Горемыкинъ, Особ. прил. къ т. IX изд. 1903 г., т. II).

საკოტარი (ფშ. რაზიკ.) მანქანა ცხენის უკანა ფეხებზე გასაკეთებული, რომ წინელი აღარ გაიქნოს.

საღებავი (ფშ. რაზიკ.) სამღებროსთვის საჭიროა, როცა ყფითლათ ან მწვანეთ ჰლეზავენ, ნართს ჯერ ცყემლის წყალში ამოავლებენ ზ მერე სამღებროში ჩააგდებენ.

საღეურობო (გურ. ც. გ.) საყანე მიწის ზე.

საღმუნობა ლექსის შედგენა სხვა ზ სხვა ავტორთ ნაწარმოებთაგან, ან ერთის სხვა ზ სხვა ლექსებისაგან, უფრო ხშირათ აკროსტიხთა (ზმაკი-ღურათ).

საღოველი (ქ. დ.) სიქანჯაბინი, სიქანჯუბინი, სიქანჯამინი.

საღუდე ქვაბი (რაზიკ.) რაშიაც ლუღს ხარშავენ, სამი ალაბი სიმაღლე ექმნება, ძირი წოწოლა აქვს შაქრის თავსავით ზ პირი განიერი.

სამადნო მადნის შესახები; სამადნო საქმე, მადნის შესახები საქმე. სამადნო გამგეობა, მმართველობა, რომელიც მადანს განაგებს, горное дело, горное управление; ზვენი ურნალ-გაზეთები ამ ტერმინის ნაცვლათ ხმარობენ რუსულიდან პირდაპირ ნათარგმნს «სამითოს» = горный.

სამატი (ნ. ა.) დაგრეხილი თანხა, რომლითაც ურემს უღელფე ამაგრებენ.

✓ **სამთიობო** სამ გუმბათიანი, სამ-თავი შენობა, უფრო ეკლესია.

სამკლავე (ფშ. რაზიკ.) ნიდაყვიდან მაჯამდე ასაკვრელი ფოლადის ფიტარი, ამოღარული, ფართო სახმარი ფარიკაობასა ზ ომში.

✓ **სამოსახლო** მიწა კარ-მიდამოს გასაშენებლათ ვარგისი, საეზოვე, აგრეთვე მოსახლობა გლეხთა (იხ. И. Л. Горемыкинъ, Особ. прил. къ т. IX изд. 1903 г., т. II).

სამცკიცი (იმერ. ქარ.) წმინდა საცერი.

სამყადი (გურ.) აზრე-შუმის სარტყელი, რამდენიმე ფათ წელზე შემოსარტყმელი.

სამყოფო (დ. ჰ.) ხევსურები ეტყვიან ქვეითა სართულის იმ ოთახს, სადაც უფრო ხშირათ იმყოფებიან, ვიდრე ზემო სართულის ოთახში, რომელსაც ჭერ-ხოს ეძახიან, იხ. საღიაცო.

სამცხვირ (ხვან. თ. ს.) კოსეკებსა ზ ციხეებში სათოფურები, ამბრაზურა.

სამჭიდობელი (ნ. ა.) გრძელი ზ მოღრეკილი ჭოგრი, რომლითაც საქმე ურემს დააკრავენ ძნას, რომ არ დაიშალოს.

სამჭრელი (ნ. ა.) რაიმე მახვილი იარაღი, იხ. მჭრელი იარაღი.

სანათხოვრო (იმერ. ს. დ.) ღროებით, ღროებითი. «ბუგეულში, რიონზე, სანათხოვრო სიდი გააკეთეს ზ გუშინწინ რიონმა ასიც მოიტაცა». . . (ცნ. ფურ., 1905, № 2848).

სანარწყული (ქარ. რაზიკ.) ადგილი ბოსელში; სადაც ნეხვს მიაგრრვებენ.

სანერგე იხ. საჩქოლე. აგრეთვე ნერგათ გამოსადეგი ახალ მოზარდი ხე, იხ. დ. ჩუბ. ლექსიკ.

სანიაცო (ფშ. რაზიკ.) სასურველი, სანაცრელი.

სანსაღა (ფშ. რაზიკ.) წყალში მცხოვრები მწერი, მთის წყლებში იცის, კალმახი ქაშს.

სანსღვა მსუნავათ ყლაპვა, ჩასანსლა, მსუნავათ გადაყლაპა.

საოღველი (ძვ. ქარ.) სამოსელთა არშია, კრუჟევი.

საპოსი (ფშ. რაზიკ.) ცხიმი ყოველნაირი.

საჟური (ფშ. რაზიკ.) ერთი წყლის რუს შემდეგ (განით) გაკეთებული მეორე რუ. რაც წყალი პირველს რუს გასდის, იმის წასაყვანათ.

სარაკუნე გურიში ეძახიან ხის პატარა ზარას, რომელსაც ხბოს ღ სხვა საქონელს შეაბმენ ყელზე, რომ მწუემს არ გაუჭირდეს ღრეკლდეში მათი მებნა (ახალი ღროება, 1906, № 6).

სარისა, ურჩუზი (ა. ი.) ბნელა, падучая боязнь.

სარმა (ქარ. კახური) ჭილაობის ერთი ზერსთაგანი, იხ. კვანცი.

სარსამი (ა. ი.) ერთ-გვარი ჭკუის შეშლაა.

სარნა (ფშ. რაზიკ.) წყაროსთვის დაღმული გქეჩი.

სარჩუცი (ქარ. რაზიკ.) უვარგისი სარი.

სარგვადლი ბარკლის ზემო ნაწილი მუხლიდან თემომლი.

სასაკლაო დასაკლავი ადგილი, საქონლის სასაკლაო, საქონლის დასაკლავი ადგილი, скотобойня, бойня.

სასვარი (ფშ. იხ.) წყალში მოღუღებული ქაცო ძაღლების საქმელათ.

სასველე (ქარ. რაზიკ.) ღვინოს რომ ამორწყუვენ, მყიდველს რასაც ზედმეტად დაუსხამენ სათვალავს გარდა.

სასიკვდილე (ნ. ა.) სიკვდილის ღირსი.

სასირხარი (პ. მირ.) სისხლის სამართლისა, სასირხარი საქმე.

სასროლი იარაღი თოფი, დამზანი ღ სხვა, огнестрельное оружие.

სასუტელა (ფშ. რაზიკ.) წუწნელა, მცენ. თაფლოვანი.

სასუცვაც (ვაჟ. ფშ.) მცენარეა.

სასუფთია (ფშ. რაზიკ.) სეფის კვერი ან ხატში მისაგანი ქადა-პურები.

სასწავლი (აჭარ. ქობულეთ. — გურ. პ. მირ.) სკოლა, სასწავლებელი.

საცე (იმერ.) საგანთა ნივთთა გინა სხეულთა დამცვენელობა, вместимость, объемъ.

საცევარა (გვ. ვაზ.) უბრალო ბალახია.

საცვბური იხ. კეცრი.

საუშვილო მებაგონის უფლება, რომლის ძალითაც უძეოთ გადასულ (ამოწყვეცილ) ოჯახის სამკვიდრო, ე. ი. მამული, მოძრავი ქონება ღ ქალიშვილი ბატონის საკუთრებათ ზღებოდა.

საფაფური (ნ. ა.) ხანლის სახურავსა ღ კედელს შუა ცალიერი ადგილი.

საფევი (ფშ. რაზიკ.) ჭურჭლის პირში საცობი, იხ. თავსაცობი ღ ცობოლი.

საფეხვნო (ხევს. ნ. ურ.) ალაგი, საცა ხალხი თავს მოიყრის, იხ. საფიფხვნო.

საფიფხვნო (ფშ. რაზიკ.) ერის შესაკრებელი ადგილი, ყრილობის ადგილი, იხ. საფეხვნო.

საფნი (ა. ი.) სისხლის გამოსაშვები ძარღვი ფესში (ივერია, 1900).

საფუხარი (ღ. პ.) ასე ეტყვიან ხევსურები მარცო ცერა-თითიან ზელთათმანს.

საქარი (ნ. ა.) გრძელი ცოკრი, რომელსაც პურის განიავების ღროს ხმარობენ, რომ პური ზხეს არ გაჰყვეს.

საღამორელე (ქვემო იმერ.) საღამოს მოახლოვებისას.

საღარი იხ. კიოფი.

სადვარე (ფშ. რაზიკ.) წისქვილის ქვეშ ადგილი, სადაც ბორბლებიდან წყალი გადის.

საუადელი (გურ.) ზომა შეშისა, უდრის $1\frac{1}{2}$ საყენს.

საუანული (გურ.) ყანის ღალა.

საუარი (ქარ. რაზიკ.) ადგილი, სადაც ზაფხულში ნახირს დაჭყრიან დასასვენებლათ.

საუენი (ძვ.) უცხოთა შესაწყნარებელი, თავ-შესაფარი სახლი.

საუუათო (ნ. ა.) საქმელზე იტყვიან, როცა შესარგოა აღამიანისათვის.

საუუდი (იმერ. ნ. ა.) საუუდი ან საწენური იმ ქვას ან ხეს ჰქვია, რომელსაც ძირს უდებენ ირწევანს, რუს. точка опоры.

საუური (ფშ. რაზიკ.) საფარი.

საშალი (რაზიკ.) ქაჩრაკების მოსატრიალებელი იარაღი.

საჩერნე (ფშ. რაზიკ.) მუხლებს ქვემოთ ასაფერებელი კაჭვი.

საჩქოლე ადგილი, სადაც კარგი კვიშის ხეების, ხეხილების, ვენახის და სხვ. გასამრავლებლათ რგვენ და მოაშენებენ ზოლმე პატარა ნერგებს, იხ. სა-ნერგე.

საცერეთი (ფშ. რაზიკ.) ცერზე გასაკეთებელი ლითონის რგოლი, ჩხუბში სახმარი.

საცეხველა (ქარ. რაზიკ.) თოხმანი.

საცივო ქათამი ან სხვა რამ ფრინველი, შემწვარი, მერე გაცივებული და ნიკვზის წვენიში ჩაწყობილი.

საცინი დასაცინი, დაცინვა. «აუგი ყველა სენია, საცინით მოსარჩენია» (ხალხ. თქმულება).

საწარბავი (ფშ. რაზიკ.) ღურგლების იარაღი.

საწენური (იმერ. ნ. ა.) იხ. საუუდი. პ. მირ. საწენურს ხსენის შუა ღირეზე და-სარჭობ ბოძით (ივ., № 80, 1900).

საწერელი (იმერ. პ. მ.) ღუდკო, ფრჩხილისა ავადმყოფობა.

საწვევრტი (იმერ. ნ. ა.) უნაგირს წინა ან უკანა ცახცხე თავისუფალი თას-მეზი, ხურჯინის, ნახლის და სხვ. მისაკრავათ.

საჭვრეტი (იმერ. პ. მ.) სანახავი, საცქირალი, სამჭირალი, საჭვრეტში წასვლა.

საჭიკი (ხევს. რაზიკ.) მოსართავი ცხენისა.

საჭირნიგე (რაზიკ.) სანაგვე.

საჭმო (ფშ. რაზიკ.) რკო და წიწიბო ღორის საქმელი.

საზვიელა (ფშ. რაზიკ.) წინდის საზვევი.

სახელები საერო ქართული, — ქალები: ანქალა, არმინდა, აფელა, გუგუ-ნია, გუნდო, გულსუნდა, გულქან, დედაქალა, ვარდო, ვარდოფინე, ზენო, თვალშვენიერი, თვალღამაზი, თინათინ, თინა, კაკალო, კაკუნლო, კოჭიბ-როლა, კუკუნლო, ლალეზა, მაქა, მეყუა, მეცვიყო, მზეთამზე, მზექალა, მზისდარა, მინდა, ნაგულა, ნათელა, ნამეტი, პირმთვარე, პირიმზე, როსკან, სათვით, ფოფალა, ქალინა, ქალიკმარა, ზვარამზე და სხვ. კაცები: ავთან-

დილ, ამანჩაყო, აღდგომელა, ბანვა, ბერუკა; გიგიცა; გოდერძი, დათუნა; ვარდენ, ვარძიგულა, თაყა, კაკო, კახაბერი, კიწი, ლომკაცი, მაგონა, მალ-
ნაზ, მამულა, მაციკუა, მგელა, ოცია, პააცა, რევაზ, ტურია, ქრისტესია,
ქუვარს, ღვთისია, ღვთისავარ, უაზმაქვა, შაქარა, ჭარო ღ სხვ.

სახელმწიფო რჩევა ГОСУДАРСТВЕННЫЙ СОВЕТЪ.

სახელმწიფო საბჭო ГОСУДАРСТВЕННАЯ ДУМА, ქართულ გაზეთები კი სახ:
საბჭოს მაგიერ «სახ. სათათბიროს» ხმარობენ. სათათბირო არაბულიდან
შემოდებული თათრულშიც ხმარებული (თათბორ) სიტყვაა, ხოლო საბჭო
ქართული. იგივე გაზეთები ГОРОДСКАЯ ДУМА-ს ქალაქის საბჭოს უწოდებენ.
რაკი სიტყვა ДУМА საბჭოა, როცა თანასდევს სიტყვას ГОРОДСКАЯ-ს, სა-
ბჭოდვე უნდა დარჩეს მასინაც, როს მას წინ უძღვის სიტყვა ГОСУДАР-
СТВЕННАЯ.

სახესავი (ფშ. რაზიკ.) ქსლის საქსოვი იარაღი.

სახიბი (ნ. ა.) ორ-პოციკა (ორ-კაპა) მოგრძო ხეს შეაბმენ საქონელს ყელზე,
რომ ლობეზე ვერ გადახტეს ან არ გაძვრეს უანის გასაფუჭებლათ.

სახლის შეკრვა (ქართ.) ბოიკოტი, სახლი შეუკერეს, ბოიკოტი გაუმარ-
თეს. «ბესოს სახლი შეუკერეს, ე. ი. აღარსათ უშეებდენ: არც სამეზობ-
ლოთ, არც სამოვარზე, აღარც ელაპარაკებოდენ, არც ჭირში ღ ღწინში
ეკარებოდენ». . . (ივ., 1904, № 110).

სახმუწი (ფშ. რაზიკ.) პირის მოსაკრავი.

საჯარი (ფშ. რაზიკ.) ხატში ხალხის დასაწვდომი ადგილი.

საჯაყი (გურ.) სასირცხვო, მომჯაყა, შემარცხვინა.

საჯი (ა. ი.) ფაღარათობა, საქმლის მოუნელებლობა.

საჯიხვე (ფშ. რაზიკ.) ჯიხვების საცხოვრებელი ადგილი, მიუდგომელი კლდე.

სერობ-საღმურთობა (რაზიკ.) თავი ღ თავი დღეობები, ფშველებისა ლაშარ-
ღეღობა.

სეთა (გურ. იმერ.) ფარდული დიდ წვეულებისათვის სადილის ან ვახშმის მი-
სართმევათ.

სეთეთი (იმერ. ვ. შ.) [тур., перс. *سپت* или *سپت корзина*] დიდი სკივრი.

სვილის ფერაი (ფშ. რაზიკ.) შავგვრემანი.

სიგრიგელა (ფშ. რაზიკ.) ოზონცრიალი, ჩხუბი.

სიაღნე (ფშ. რაზიკ.) სიმართლე, სიაღალ-მართლე.

სილაღი (გურ.) [არბ. *سلا* *opyajic*] იარაღი (საომარი).

სიმცრო სიმცირე, «სიმცროს ჩამოღმა გურია ბრძენს კარგათ უხსენებია»
(ძველი თქმულება).

სინდიოფაღა (ნ. ა.) გარეული ცხოველია, ვირ-თავგის ოდენი, თეთრ-წითლათ
ჭრელი; წიწილების მცერია.

სირონი (ქარ. გურ.) [\leftarrow სინორი = тур. *سوریا* *pranisa*] საზღვარი.

სისვი (ხევს. რაზიკ.) ხმალი. იმერ. გურ. ლურჯა ცხენი.

სისონა (ხევს. რაზიკ.) ყაპყაპი, ურიის მტრედი ფრინ., გურია ღ' იმერეთში მა-
მაკაცის სახელია.

სისხამი დილა იხ. უთენია დილა.

სისხლის ბალახა (ფშ. რაზიკ.) წყლულის წამალი ბალახია.

სიყვიის საქცივი (ქ. ლ. გვ. 4) ენის მოქნილობა, оброть рѣчи.

სვეარამი (გურ. იმერ.) ქვესკნელი.

სვეიაობა (ფშ. რაზიკ.) სტუნაობა კალიისა ან ფრთა მოტყნელი ფრინველისა.

სენირიარი (ქ. ლ.) «მუსტოფი».

სლაქვა (იმერ. გურ.) ცლექა, ლოკვა (ივ., 1903, № 168).

სლიკინი (ნ. ა.) მოლიფულ რამეზე ცურვა.

სმური (ნ. ა.) სადღეგრძელო (ა. ყაზიზეგი).

სნეკვა (ფშ. იმერ. რაზიკ.) მტკივანი ადგილი რო ფეთქს ღ' თრის.

სოი (გურ.) [тур. соя софма] ნაირი, ფასონი, მოლა, «ამ სოის ჩოხა უნდა შევაკერებინო», «იმ სოის ქილეები მომწონს, იმ კაცს რომ უყვლია», «რა სოის ქარქში გაგიკეთებინებია ხმლისთვის?», «დაიწყო... ახალი სოის დემოკრატიზმის ქადაგება...» (მოგზაური, 1905, № 32).

სოკოები: არყა (ა. ჭ.) მოღის ივნისში, თეთრი ფერის აქვს ზედა ღ' ქვედა პირი, მწარეა, რძინი; იჭმება. არყის სოკო (ფშ. რაზიკ.), არყი ისხამს ღ' ამ სოკოსაგან ბურთებს თლიან. გუგულის ჯამი, წითელი სოკოა, ჯამე-ბიგით ამობრუნვით იცის ამოსვლა ნადირთ დანეხვილზე ცყეში. გუგულის ქული (ვ. ჭ.), წითელი სოკოა, პატარა ფეხი არა აქვს, ცუდია. გუდაფშუკა, მრგვალი სოკოა, ძალიან პატარა, გახმება ღ' გულში მცვე-რიგით გახლება ხოლმე, ფერათ თეთრია, დაჭრილს აყრიან ქრილობაზე წამლათ. გადამრევა, წითელი ზურგი აქვს, თეთრი ქვედა პირი, ამის სიაკარგეს სახელიც გვიმტკიცებს, უსამიანია. გველის სოკო, შავი გული აქვს, მოთეთრო ზურგი, სილის სოკოს ძალიანა ჰგავს, უსამიანია. დათვის სოკო ანუ დათვი-მჩარა, ყველა სოკოზე დიდი იზრდება, სქელი ზედა პირი აქვს, მუქი ყვითელი ფერი ზედა ღ' ქვედა პირისა, უსამიანია. ირმის ტუნა (ფშ. რაზიკ.) შემოდგომაზე იცის ამოსვლა, ღრუბელსა ჰგავს. კალმანი სოკო, დამპალმა წიფელამ იცის, ერთთ რამდენიმე ამოვა ღ' სულ შეიხურსლება ხე, რამდენიმე დღეს ძლებს, არა მგონია ამაზე უგემრიელესი სოკო კიდე იყოს. კრიანტელი (ვ. ჭ.) მუქის ფერისაა, ცოტა მოყვითალო ზედა ღ' ქვედა პირი აქვს, მსხვილი ფეხი, ძალიან კარგია, ურძეა, იჭმება. კვერცის-გულა, ზედა ღ' ქვედა პირი ყვითელი აქვს, იჭმება. მაჭკვნარა დამპალ ხის პირზე ამოდის ჯგუფათ, წვრილი სოკოა, კარგია. მიქელა მთლათ ყვითელია, პატარა იზრდება, კარგია. მტრედო, ზედა პირი მოხუხო ფერი აქვს, ხოლო ქვედა—თეთრი, კარგია. მჭადო, ყვითელის ფერის ზედა პირი აქვს, ხოლო გული თეთრი, რძინია, იჭმება. ნიყვი (ილ. ალხაზ.) მეფის სოკოს უწოდებენ, ქამაზე უფრო გემრიელია, მოღის მორიამობისთვისა ღ' ენკენისა

თვეში, უფრო ვაკე ცყე უყვარს ღ მსუქან ადგილს არჩევს, მეტადრე თუ წვიმიანი ზამთარი დაუდება, ძალიან ხარობს. ნიყვი სოკო, მიწიდან რომ თავს ამოჭყოფს, ჯერ თეთრათ ამობუნთდება, მეორე დღეს სკდება, ჯამი-ვით მრგვლათ გაღიშლება ღ გულში ყვითელ-თავიანი სოკო გამოჩნდება სოლმე, ძირს მოცხვავ, თეთრი აქვს, შიგ მარილს ჩაჭყრი, ხახვს ჩაჭყრი ღ ნაკვერჩხალზე შეწვავ, როცა იწვის, წყალს ძლიერ ბევრს უშვებს (ივ., 1900, № 125). სილის სოკო (ვ. ქ.) სილაზე მოღის, ქვედა პირი შავი აქვს, ზედა პირი — თეთრი, კარგია. საჩეჩელა წვრილი სოკოა, სუჟათ მოღის, მთლად ყვითელია, კარგია. ფიჭვის სოკო შემოდგომაზე მოღის, მოყვითანო ფერისაა, კარგია. ფქვილო, მუქი მოყვითანო ფერისა აქვს ზედა ღ ქვედა პირი. ფქვილივით იფხვნება, კარგია. ქორა სოკო (ფშ. რაზიკ.) ქორაფი ისხამს, დიდრონი მსხვილი სოკოა, ჭამენ ფშავში, თუმცა გემო მაგდენათ არაფერი აქვს. ყოვთ-საცურა, როცა დაბერდება, ფეხს რო დაადგამ, გასკდება ღ იქიდგან შავი ბოლი ამოაუშუქებს. ქვეყნის-გულა (ვ. ქ.) მრგვალია, თეთრი; წამალია. ქამა სოკო, თეთრი ზურგი აქვს, დამპალის შეინღის ფერი ქვედა პირი აქვს, შემოდგომაზე მოღის, კარგია. შავ-ზურგა, შავი ზურგი ღ მოშავო ქვედა პირი აქვს, კარგია. შავ-ჩრხა, შავი ზურგი აქვს, თეთრი პირი, მწარეა, იჭმება. ძერუა, ნიგვზის ხე იბამს, განიერი სოკოა, თეთრის ფერისა, კარგია. წეროს-წვივა, მაღალი ფეხი იცის, შავი გული აქვს, რუხი ზურგი, ზედ ზურგზე გეგონებათ მოთეთრო ფერფლი აფრიაო, კარგია. თ. რაზიკ. წერას-წყას ეძახის, შემოდგომის ადრიან ამინდზე იცის ამოსვლა უამირზე, სადაც, სასუქია ბელტში ჩამკვდარიო. ჭყუპლა სოკო, გაზაფხულზე დამპალი წითლის ხე ანუ რცხილის ხე გამოიბამს ჯგუფათ, ფართე ფოთლიანს. ძალიან გემრიელია, იჭმება. ხახვილო, ლურჯი ფერის ზედა პირი აქვს, თეთრი გული. კარგია. ხბოს-ინჩვრა (გურ.) სოკოა ერთ-ნაირი. სრა-შუნა, მოთეთრო ზურგი აქვს, თეთრი გული, მწარეა, ურძეო, კარგია. — საზოგადოთ ყველა თხელი სოკო ძნელი სანდოა. ამასთანავე არ შეიძლება, რომ სოფელში იღოს ქვეშ რაგინდ კარგი სოკო ნახონ, საქმელათ იხმარონ. ძალიან უხამიანათ მიჩნიათ. უკეთუ სოფელში სოკომ აწყინა ვინმეს, მაშინვე ეცთებიან იმ სოკოს ფეხი იშოვნონ ღ აჭამონ ავად-მყოფს. სოკოს ფეხს ძალიან უებარ წამლათ თვლიან (ვ. ქ., ივერ., 1900, № 151).

სოროცი წვიმა (გურ. ც. გ.) თხელს წვიმას ეტყვიან.

სოხანე, სოხანო (რაჭ. იმერ.) იატაკათ დატკეპნილი მიწა, ПОЛОТНО.

სოხახი (გურ. ც. გ.) [араб. сыр. سقاجا ყაუაი] ორ მოსაზღვრე ლობეს შუა დატოვებული ერთობ ვიწრო ადგილი, ვიწრო ორ-ლობე.

სროლი (იმერ. გურ.) მანძილი ორ აღნიშნულ ადგილს შუა; (ამ ერთ სროლ ადგილს მეც დავიმუშავებო, ე. ი. ამ მიწას ამ ადგილიდან იქამდე მეც და-

ვიმუშავებო. «ამ ერთ სროლში ესა ღ ეს დავთესე», ე. ი. აქედან იქამდე ეს ღ ეს დავთესეო:

სუბრეტი (გურ. ც. გ.) ფმაწვილი გოგო, ქკვიანი ღ მარჯვე.

სუდა (ა. ი.) ბევრი წყლის სმა, ქყურცი. საბას ლექსიკ. სუდა შერიათ აქვს განმარტებული.

სუთი (იმერ.) ღომის დასაზელი, შეად. ჩოგანი.

სუღეთი (ხევს. ნ. ურბ.) საიქიო.

სუღთა-კრეფა (დ. პ.) ასე ეცყვიან ხევსურები მიცვალებულთა მოგონების ღღეს.

სუღთუხის-ცარანი (ფშ. რაზიკ.) ვარსკვლავი («სასწორი»).

სუღიერება მთავარი სული გონებითი ნამოქმედარისა, ნაწერისა ღ სხვ., ДУХЪ; კანონთა სულიერება, ДУХЪ ЗАКОНОВЪ, ე. ი. მთავარი სული კანონთა.

სულ-მნთები, სულ-მნათი (ძვ.) პოეტი.

სულს ქვეშე თქმა გულ-ასდილათ, გამოტყენით თქმა რამესი. «სულს ქვეშე რომ ვთქვათ, 140 მილიონიან ხალხს განა ბევრი მოგვეპოვება ამნაირი ნიჭი?» (ცნ. ფურ., 1904, № 2621).

სულ-ხავი (ნ. ა.) სულ-წასული, მოუთმენარი, გაუმაძლარი.

სურსნელი (ნ. ა.) ერთ-გვარი ავად-მყოფობა. დაჭურის კაცს ღ თუ ღროზე არ უწამლა, შეიძლება ცხვირი, ყურები ან ტუჩები სრულიათ მოაძროს.

სურსული (ვლ. ზვჯ.) მოუთმენელი, სულ-წასული,

სურუსი (ნ. ა.) სხვილი ჯოხი, კეცი.

სუსანდარა (ა. ი.) სიმსურვალით რომ სისხლზე იყვანდეს.

სწორ ერთათ, «გასშამი სწორ ვჭამეთ», ე. ი. ერთათ ვჭამეთ.

სხარცი (ნ. ა.) კანცი, წვრილი ცანადი.

სხარცის ცანისა (რაზიკ.) მოხდენილის ცანისა.

სხლცი სამოსხლოს ირგვლივ ღობეთ შემოვლებული ბურქნარ-ბარდი, ЖИВЫМ ИЗГОРОДЬ.

ტ.

ცაბაკა-მხალი (ქართ. რაზიკ.) მხალია:

ცაბუცუნი (გურ. ც. გ.) მთელათ მოხარული თევზი მარილ-წყალში.

ცათლიზი იხ. **თათლიზი**.

ცარბი (ნ. ა.) კვირკვილი (СВЯТОСЛАВЪ).

ცარცალი ფხედობა, იგივე რაც ცარცარი, იხ. დ. ჩუბ-ლის ლექსიკონში.

ცაფანი (ფშ. რაზიკ.) ცის-პირი, ГОРИЗОНТЪ. ჩუბ. სხნის: ვარსკვლავ მორბედი, რომელიც ღამე გამოჩნდება ღ თანვე გაქრებაო.

ცაფ-ბერი (ა. ი.) [არმ. *տասն նახյաք, տասնյակ նახკ, աղյաք, ВУЛЬФ. თინათქ. რ*] ბუბა, მოურავი. агушерка, агушеръ. კარაბადინში არ არის მოხსენებული, მარტო ქალს ჰქვია ცაფბერი, თუ ვაქსაც. მგონი ორივეს უნდა

ნიშნავდეს, რადგანაც როდესაც ქალს შობა გაუჭირდებოდა, მწყემსებს იწვევდნენ საშველათ უწინ ღესლაც იწვევენ ქართლ-კახეთში, იხ. დედა-მანია.

ცაფა (ნ. ა.) ბუხრის ძირა ქვა, რომელზედაც ცეცხლი ინთება.

ცაფობი (ფშ. რაზიკ.) ჩაფარნილი დაბალი ადგილი ცყეში, მყუფლიან ბალახიანი.

ცახცი (ნ. ა.) კოცა, უნაგირის წინა ღ უკანა ამაღლებული ნაწილები.

ცელეფა (სვანური) აივანი, პარშალი, *шалкопъ, коридоръ*, იხ. პარშალი.

ცვლივი (ქარ. რაზიკ.) დიდი ხორციანი ძვალი.

ცილ-ჩუცა (ფშ. რაზიკ.) სენია ერთ-გვარი, მომეტებულათ ფესისა ღ სელის გულეში დაემართებათ ხოლმე. შიგნითკან ქვეშ საშინელ ქავილს ღ წვას გრძნობს ადამიანი. წამლათ ხმარობენ: ნელს თხილის ჟოხს მოჭრიან ღ ცეცხლში გაახურებენ ღ იმით დალაგვენ.

ცინციცა (იმერ.)? *ყხნოღ ხეძისს, მოყხეყისი.*

ცისნა (რაზიკ.) (ჩილ-ჩაოცი?) მკბენრის მოშორება. ქარ. ფშ. სილვა.

ციფსი (ნ. ა.) წვრილი რამე.

ცილუა (ფშ. რაზიკ.) ცილუნა. ქართლში შავ-შავი ბიჭი.

ციხარი (ნ. ა.) თუ შენობის დაყოფა სურთ, ახალ კედლებს ამოიყვანენ შენობაშივე ღ მას ეწოდება ციხარი. გამციხრული, კედლით გაყოფილი. გამციხრვა, კედლით გაყოფა.

ცლეკვა (გურ. იმერ.) ლოკვა.

ცლიკინი ჩქარა ღ უთავ-ბოლოთ ზევრის მოლაპარაკე.

ცალიკ-ცალიკი ბიჭები ახალ-გაზრდა, ჟან-მრთელნი ღ მარჯვე ბიჭები.

ცლოკი (ქარ. რაზიკ.) ციკველი კანჭი ან წვივი.

ცმასნა (ქარ. იმერ.) ძაფის თავებს რომ ერთმან-ეთს მიაგრებენ. კიდეც: «რასეც-მასნეზი», რას ეკვრი, რომ არ უნდისარ.

ცმუკვა (ფშ. რაზიკ.) ხტომა, ცოკვა. ვირი ცმუკავს, როცა საკულურს ამოსლებენ ხოლმე.

ცოლუმ-ბაში (ქართლ.) [Тур. *كولم باشا* *глава, начальника бурдюка*] თამადა.

ცომსიკა პაცარა ცომარა.

ცორვა (ფშ. იმერ.) სარბათ ქამა, ყლაპვა.

ცორი (ფშ. იმერ. რაზიკ.) საცემი რამე მუშცი, მიცორვა, მიცყება.

ცოქი (ნ. ა.) ჟინი, ჟიბრი.

ცრიაშელი (ნ. ა.) თვალ-უწვდენელი, გაშლილი ადგილი.

ცრიკი (ქარ. იმერ. რაზიკ.) ფუში, სენია ერთ-გვარი.

ცუაფე (ნ. ა.) გორაკებით გარემოცული ადგილი, *КОТЛОВНИЦА*.

ცუნცული (ქარ. იმერ. რაზიკ.) სიარული უდროვო დროთ.

ცუსცუსი (ქარ. რაზიკ.) ზავსვის სიარულზე იცყვიან.

ცყიურა (ფშ. რაზიკ.) ზირა, იხ. სიყყვასთან კვლიავი.

ცყლარჭვა (ქარ. რაზიკ.) თავის გამოღება, შედიღურობა, დღლარძვა.

უ.

უამაგო (ქარ. რაზიკ.) ამაგ-დაუღებელი. უამაგო მამა არ იყო.

უბეური (ქარ. რაზიკ.) კვადრატული, ოთხ-კუთხი. «ოვერია» ერთ ღროს ხმარობდა სპარსულს («როსოს»), ნამდვილი ძველი გამოთქმით («ჩაარსუ») [перс.

چهارگوشه *chetarrestoroussii*].

უგაბი (გურ. ც. გ.) უშნო მისრა-მოსრის ადამიანი.

უზალივი (გვ. ვაზ.) უბრალო ბალახია.

უთენია დილა დილა ოღნავ გათენებული, იხ. სისხამი დილა.

უთირ-მათარი (ნ. ა.) გაბნეული, დათრებ-არეული.

უკანალი (ნ. ა.) უკანა ნაწილი სსეულისა.

უკარება (ნ. ა.) მიუკარებელი ხსიათის მქონე.

უკლისა ადამიანი, რომელიც არაფერ შემთხვევას არ დაიკლებს.

უკლონი (ფშ. რაზიკ.) შავეთში მყოფნი გარდაცვალებულთა სულნი.

უკმიასი (ფშ. რაზიკ.) უკადრისი, თავ-მომწონე.

უკმეხი (ნ. ა.) ჯიუტი, გაუტყნელი.

უკუნეთი ადგილი, სადაც სიზნელეა დამკვიდრებული.

უმარტისოთ (ქარ. რაზიკ.) უდროვოთ.

უმაქნისი (ნ. ა.) გამოუსადეგარი, მოუსმარი.

უნდომი (გურ.) ცოცხათი სნეული.

უნასი (ნ. ა.) ქვე-მძრომნი: გველი, ჯოჯო და სხვ.

უნიათო (ნ. ა.) უყუათო, ურგები, უძღური; ნიათ-გამოლეული, ძალა-გამოლეული, ყუათ-გამოლეული.

უპუ (გურ. კ. ე.) გამოძახილი, ვХО.

უჟმური (გურ. ც. გ.) ქაობიან ადგილის ცივება, МАЖУРИ.

ურა ზნე-ხსიათ-მო-უხე შული კაცი, გაუნეღნელი ცხენი.

ურდუმი (რაჭ. ნ. ა.) ბოსლის სარკმელი ნეზვის გადასაყრელათ.

ურმეული (ნ. ა.) ძნა დაღმული გრძლათ, ძელულ სახლივით.

ურულვიანი (ხევს. რაზიკ.) ზავთიანი.

ურძანი (ფშ.) ჯაგის გვარის მცენარე.

ურძენი (ფშ. რაზიკ.) ერთ-ნაირი ხეა, თეთრ-ბურუსიანი ფოთოლი ასხია, წითელი ნაყოფი იცის, მთაში ჰგვარობს. ჯოსებათ ქრიან, ნაყოფსა ჭამენ.

უსაშველო უსაშველოთ არის მისი საქმე, ისეა მისი საქმე, რომ ხსნა არსაი-დან აქვს; «გადაწყვიტა პროლეტარიატის მიმხრობა, მისო გარესპუბლიკელებსა... და რესპუბლიკის უსაშველოთ გაზვიადებით». (მოგზაური, 1905, № 18). აქ უსაშველო ნიშნაჟს მეტის-მეტს, «მეტის-მეტათ გაზვიადებით».

უსახათო (გურ. ც. გ.) უძღური.

უსიერი (ნ. ა.) მიუდგომელი, ყრუ ადგილი, კაცის ფეხ-შეუდგმელი. უსიერი მთა გინდ ცყე.

უსნიფერა (ქართ. ან. ე-ს) იხ. მაჭაცა.

უსცვენს კოდარას (გურ.) მცონარეთ ღროს ატარებს, არაფერს აკეთებს...
«აგერ ერთი წელიწადია ვუსცვენ კოდარას» (ვ. ურუშაძე, ცნ. ფურ. 1905, № 2931).

უსული (გურ. ს. გ.) მუსიკაში ხმის დღათ დაწევა, ინტერვალი.

უსიფარი (ნ. ა.) უსირცხვილო, უნამუსო.

ულბი (ფშ. რაზიკ.) აუგი. «ჩემს თავზე ულბის მოთქმასა ქირიმც მიუვა კარადა ნუმც გამარიდებს სიკვდილი ლამაზის მოუკლავდა».

ულმღამო (ნ. ა.) უსიცოცხლო.

უშტარი (ფშ. რაზიკ.) ბრმა.

ურუმღაძ (იმერტული, ნიკ. მარნი.) ჩუმჩუმთ, ჩუმჩუმობით.

ურუმრათ (ქართლ. კახ. ზ. გ.) სმა გაკმენდილი, მღუმარეთ. «სმა ვერ ამოიღო დედს მელანიაშ, ურუმრათ მოართვა საყვარელ მეუღლეს თულუფი»... («სულის მისწრაფებანი»).

უძღები ორსული. («ქართლის ცხოვრება», გვ. 47, ზ. ჭ-ძის გამოცემა.

უწვიმარა (ნ. ა.) მუცლის ხორცი პირ-უტყვეთა (საბა კელივერს უწოდებს).

უწმაწური (ნ. ა.) უხამსი, ბინძური მოლაპარაკე.

უსა (ნ. ა.) მრგვალი ზ სმელი ლავაში; ლხინში სულ ბოლოს მიიტანენ სუფრაზე.

უჯრიკი (გურ. ც. გ.) მოუხეშავი.

ფ.

ფა ნაქსოვის კეცი ანუ მაგი, ორ-ფა, სამ-ფა, იხ. მაგი.

ფაა (ა. ი.) ასო აღამიანისა, *органъ фаянцевъ*.

ფათვათი გააქვს (ქარ. რაზიკ.) ზედ დაკანკალებს, ვინმეს სიყვარულით სულ ორთის.

ფათური ხელის რევა რამეში, საეგებიოთ ან უთავ-ბოლოთ ძეზნა.

ფათქა (იმერ. ნ. ა.) ჭურჭელია, *кучуха*.

ფანდალა (ნ. ა.) პირ-უტყვეის სნეულება, მთვრალსავით დაწყებინებს ზარბაცს ზ ჰკლავს.

ფანქარი ყარანდაში.

ფართი-ფურთი (ნ. ა.) პატარა საქმისათვის დიდი მზადება.

ფართაში (ნ. ა.) უზრუნველთ, თავის-უფლათ სიარული.

ფართხალი (ნ. ა.) მიწაზე დაგებული სულ-დგმულის მოძრაობა (თეზის, მომაკვდავ კაცის ზ სსვ).

ფართხუნი (იმერ. ნ. ა.) სმაურობა რბილის საგნისა, როცა მოიქნევენ, მაგ. სალიჩისა, როცა გარეკვენ.

ფარსაკი (გურ. იმერ. ც. გ.) საკვირველი, მოულოდნელი, უმაგალითო სენსაციური, იხ. დ. ჩუბინ. ლექსიკონი.

ფარსა (ფშ. რაზიკ.) ჩამოგლეჯილ-ჩამოფლეთილი.

ფარსები (ფშ. რაზიკ.) კონკები, ძველ-ძველები.

ფაფანავი, ფაფანავი (ფშ. რაზიკ.) ქალების გარედან ჩასაცმელი ჩოხა, იმერ. ღ გურიაში კაცის ძველებურ თავსახურს ეძახიან.

ფაფსური შესაშინებლათ შეტყვავა, შეფასვა.

ფაფვი (ნ. ა.) ზომაცე დიდი ტანისამოსი.

ფაცხა (ქათმის) იხ. საბძელი (ქათმის).

ფეთხუმი (ქართ. რაზიკ.) უსუფთაო აღამიანი; გაზვიადებული საქმიანობაც.

ფელინგი (გურ. ტ. გ.) ფელიუგის ანუ ნავის გასათრევათ ქვეშ ამოსადები სე.

ფელინჯი (ა. ი.) ფელინჯის ქარი, სენი ღამგრეხელი (საბა), параличъ и све-
деніе.

ფელიკი (რაჭ.) დაკლული ღორის ნახევარი, სიგრძისათ გაჭრილი.

ფენთხი (ნ. ა.) გვერდების ნაწილი, რომელიც ნეკნებით არ არის დაფარული.

ფერვა წმენდა [полировать], გაფერვა, გაწმენდაც.

ფენის გაცხება ჩემი, მისი და ამებრვე სხვ. (გურ.) სიკვდილი (უეცარი)
ჩემი, მისი ღ ამ. სხვ. «ფენის გაცხება მისი, რა გამაგონა ეს?»

ფილაკოზი (ა. ი.) ასე ეძახიან რაჭაში ქლიავისა ღ ალუ-ბლის ხის გამონაჟონ
წებოს. წამლათაც იხმარება.

ფინთიხი (ნ. ა.) თოფის ტყვიანა.

ფინჩხა (გურ. იმერ.) გამოძეწვარ პურეულის ან ღომის ნაფშენი, ფხვნილი
ნამცეცი. ზოგან «ფუნჩხას» ხმარობენ. «დაკრა ქვა ღ ფუნჩხათ (ფხვნი-
ლათ) გაუხადა თავი».

ფიოლიო (ჯ. ვაზ.) უბრალო ბალახია.

ფიორი (იმერ. გურ.) ნამცეცი; ერთი ფიორი, ერთი ნამცეცი.

ფიცონი ვარცლის ფიცარი.

ფიც-ვეცხლი (რაზიკ.) ფშავ-ხევსურეთში როცა ორი ვაჟ-კაცი დამოზილდებოდა,
არაყსა ან ღვინოში ვეცხლს ჩაფხეკენ ღ ამას დაღვედნენ. ამას შემდეგ
ძმები სდებოდენ ღ ღალაფი ან ფიცის გატეხა შეუძლებელი სდებოდა.

ფიხონი (ფშ. რაზიკ.) ღაყობა, ყრილობა, ღაფლანდარობა.

ფფიკვინი (იმერ.) უხმოთ ღ თავ-დაჭერილი ღირილი.

ფლოქვი (იმერ. ნ. ა.) რქიანის საქონლისა ღ აქლემის ფეხი. (ფლოქვი ორის
ჩლიქისაგან შესდგება).

ფონდიკა არ ეკიდება (გურ. ტ. გ.) იტყვიან ისეთს კაცზე, რომელიც ბევრს
სრომობს ღ ხეირს ვერ ეწევა, «გამრჯელი ძალიანია, მარა ფონდიკა არ
ეკიდება»...

ფოლი (იმერ. ნ. ა.) ცხენის, ჯორის, ვირის ჩლიქი (ერთიანი).

ფორჩისი ფორჩისი, აღამიანის ცოდვილი. «მთელი ღღე ფორჩისობს ეს კაცა»,
ე. ი. მთელი ღღე ცოდვილობს ეს კაცია.

ფორჩხი (გურ. ნ. ა.) ჯღებოანი შტო ხისა, მოჭრილი ღ ფოთლებ-ჩამოცლილი;

ფრანსი უნამუსო ღდა-კაცზე იტყვიან.

ფრთქიალი (ნ. ა.) (ფრთხიალი) ფრინველთა ფრენის სმა.

ფარჩხილა (ნ. ა.) აჩჩა ურმის ორ-პოტიკი სე, რომლითაც ურემი უღელს უერთდება.

ფუა (ქართ.) სენი.

ფუთფუთა (ა. ი.) სინამაქი, александрійскій листъ.

ფუნჩხა იხ. **ფინჩხა**.

ფუცი (ნ. ა.) ფრინველთ ავად-მყოფობა, ძალიან გახდება ღ კვდება. ასეთ სნეულებით შეპყრობილს ფრინველს რომ თავი მოჭრათ, ორი ან სამი წვეთი სისხლი თუ გამოუა.

ფშანცადლი (ფშ. რაზიკ.) ძალიან რბილი ქვაა. «მოამბეში» (1899, № 4) ღამ-პალ ქვას ეძახიან.

ფშრუკვა (რაზიკ.) ცომის ასვრემა ან ნაცრის აწელა.

ფშუტურო შიგნით ცალიერი: «ფშუტურო კერპის წინაშე მუხლ-მოდრეკილი იღვა» (მეგობარი, 1906, № 53, გვ. 3), გურულათ — ფშუტურა. «ნი-გოზი ფშუტურა გამოღვა», ე. ი. ღენჭებოს შიგნით გული არ ჰქონდა.

ფხეკი, — ვები (ც. ფ.) მიწა მოკლებული ყოველ გვარ მცენარეულობას ღ იმავ დროს გამოფიტული. ფხეკათ უფრო სშირათ ფერდობი ადგილები ღ შთის გვერდობი იგულისხმება.

ფხლაკვანა (ფშ. რაზიკ.) სტომა, განძრევა, შეთამაშება.

ფხოველი (ქარ. რაზიკ.) ფხიანი, ძალიან ყოჩალი, მარჯვე.

ფხრე (ფშ. რაზიკ.) კარლალაღა.

ფხუნება (ფშ. რაზიკ.) მისხმა რისამე, მიფხუნება, მიწრინტება (იმერ. ფხურება).

ქ.

ქავი (ხევს. ნ. ურბ.) ციხე, გალავანი.

ქავ-ციხე (ფშ. რაზიკ.) ციხე-გალავანი.

ქალი-შვილი (გურ. იმერ.) ახალ-გაზდა გაუთხოვარი ქალი, აგრეთვე ასულიც, როგორც ღ ჩუბინაშვილსაც აქვს. ანდაზა: «ქალი-შვილის კალთასაც შია».

ქალცა (იმერ.) იგივეა, რაც ქართა.

ქამალაღო (ფშ. რაზიკ.) მათარა, წყლის სასმელი, ირმის ფეხისაგან განძრობი ტყავი.

ქამბოხი (რაჭ.) დაღუღებული ტკბილი ღამაჭრებამდე. ქამბოხი მოტკბო ღ ფუცხუნა სასმელია, იხ. საბას ღ ჩუბ-ის ღექსიკონებში «ღვინო».

ქამიანი (გურ. ტ. გ.) მოსველო.

ქანთიღა (ნ. ა.) პირ-უტყვის სნეულება, ენა ატკივდება ღ ბოლოს სულაც მოწყდება.

ქარაოცა (გურ. იმერ. ტ. გ.) აღამიანი, რომელიც მცირე რამეს იწყენს ანუ მცირე რამეს შეიცხადებს; აგრეთვე აჩქარებული ხასიათის აღამიანი, სულ მცირე რამეს რომ გაიოცებს ანუ ირწმუნებს ღ გაიკვირებს. იხ. შა-ტაოცა.

ქარაქუცა (ქართ. რაზიკ.) ჭკუა მსუბუქი კაცი.

ქარაშოთი (ფშ. რაზიკ.) უცებ ამოვარდნილი ქარი.

ქარბაქ (სვან. თ. ს.) შემოზღუდული ადგილი საფოტეში ნახირის დასამწყვდევათ, იხ. ქართა ჭ ქალცა.

ქართა (იმერ. გურ.) ევოსთან შემოლობილი ადგილი, ღმით საქონლის დასამწყვდევათ. იხ. ქალცა, ქარბაქ.

ქართული: **ეს რა ქართულია?** თქმა, ეს რა თქმაა? Что что за выражение? ეს კარგი ქართულია, ე. ი. ეს კარგი თქმა ანუ კარგათ ნათქვამია.

ქარმჭვალე (აკ.) ორ-ქარს შუა, მჭვალათ გამკრავი ქარი, сквозняк.

ქარსაღაობა (ფშ. რაზიკ.) ზამთარში სუბუქათ ჩაცმა ან სიცვიეში გაუფრთხილებლათ სიარული.

ქარსაოცი (რაზიკ.) მსუბუქი რამე. «ხა იხვია, ხა ბაციო, ანლა წმინდასაოთები, არ მინდისხარ, არ წამოვალ, თვალში მექარსაოცებო» (ხალხური).

ქარჩი (ფშ. რაზიკ.) რკინის იარაღი, მიწის სათხრელი, წერაქვი.

ქასქასი (რაზიკ.) ქაქანი სიტხისა ან დაღაღვისაგან.

ქასქანგვიელი (რაზიკ.) ეშმაკი, მაცილი.

ქაქანი წყრომით ჭ სხაპა-სხუპით ლაპარაკი.

ქაჩაჩი (იმერ. ნ. ა.) პირ-უცყეებს ფოლს ზემოთ ფეხი მოვიწროებულთ აქეთ ჭ ამ ადგილს საოლავე ეწოდება; მას ზემოთ, სადაც საოლავე თავდება, ჰა-ტარა გამობერილი კორძი აქეთ (რომელიც უკან არის მოქცეული), იმას ეწოდება ქაჩაჩი.

ქეთავათი (გურ. ტ. გ.) უცნაურა ჭირი გინა გაჭირვება ანუ სამწყურსარო რამ.

ქენჭრეხი ანჩხლი, კაპასი ქალი, იხ. თარნაკი.

ქერის საცორი (ფშ. რაზიკ.) ჯინჯილა ქერისა.

ქერონა (რაზიკ.) ბელურას ჭკავს, ფრინველია; სევსურები ქეროზას ეძახიან.

ქეჩი (ფშ. რაზიკ.) ცხვრის ფარის წინამძლოდი ვაცი.

ქვა-მზილა (ფშ. რაზიკ.) ძალიან რბილი ქვა, ხელით იჭყელიტება.

ქვე (რაჭ. ჭ სევს.) უღრის იმერულს ქე-ს, იმერული: «ის კაცი ქე მოსულა». რაჭული: «იმ კაცს ქვე ვიცნობ». სევსურული: «ქვე რა მეძინა, სიზმარი ქვე გადაძლახეს» (ვაჟა ფშ., ივ., 1889, № 9).

ქვერელი (იმერ.) ცოცხალი ქვემოთ.

ქვეშ-ქვეშა (ნ. ა.) გაიძვერა ჩუმი ეშმაკი.

ქიშუნჯი (ქარ. რაზიკ.) ნიდაყვის წაკვრა ან მუშტისა.

ქინდრი (ნ. ა.) კისერზე სიმსუქნისაგან კუზივით ამოსული მსხმო.

ქინჩი (იმერ. რაჭ. ნ. ა.) ქინჩი; ქეჩო.

ქირქილი (გურ. იმერ.) ქარის, ნიაგის გინდ სიოს ნელი ქროლა.

ქირჯვა (რაზიკ.) ძრახვა, ვინმეზე აუგის ლაპარაკი. იმერ. ქირღვა.

ქირჩი (ფშ. რაზიკ.) ქსლის საქსოვი, ფლის ნაწილია.

ქირჩაჩი დაქირჩაჩებული ?

ქლესა (ნ. ა.) ფლიდი, მაცყუარა, ფარისეველი.

ქოთქოთი (რაზიკ.) სმაურობა, სმა-მაღალი ლაპარაკი.

ქოლვილი (რაზიკ.) ჩასაქოლი (წყევლა) ან მწუხარე.

ქორა (ფშ. რაზიკ.) თეთრი ხარი.

ქორთუხი (გურ. ც. გ.) მოჭრილი ღ დასახევათ დამზადებული ხე.

ქოქინი (ნ. ა.) ქლოშინი, დაღალულთ სულ-თქმა (საბ. ქაქანი).

ქოჩახი (ფშ. რაზიკ.) ძველი, უხმარი ქოთანია.

ქოჩოჩი (რაზიკ.) სიმინდის ყვავილი.

ქოჯონი (ვაჟ. ფშ.) კონა, გროვა.

ქრამეხა (გვ. ვაზ.) მცენარე ფხალეულია.

ქრისცეს ბალახა (რაზიკ.) უღრან ხევებში ამოდის, გრძელი მსუქანი ფოთლები აქვს, არდი-გარდმო სრე ღ სრე გადასდევს. ფშავლებს წამთ, რომ ამ ბალახზე უცნაური ასოებით ქრისცეს ცირილი წერიაო.

ქუბღია (ფშ. რაზიკ.) ხის საშარილე თავ-სახურვიანი.

ქუდ-მოხდილი (რაზიკ.) შერცხვენილი, აუგიანი, ცაკიცხული.

ქური (ფშ. რაზიკ.) ბავშების მსუქანი გამობერილი ლოყა, იხ. ჰუყა.

ქურცინა (ფშ. რაზიკ.) თრითინა.

ქში ქათამს გაღენიან ამ სიტყვით.

ღ.

ღადუნი (ფშ. რაზიკ.) კატუნი, გარეული კატა.

ღაღბათი (ც. ფ.) ?

ღაღდა (რაზიკ.) некасть ღ არა ფრინველი ყვავის მსგავსი, галка, როგორც ამბობს დ. ჩუბ. Галка ჭილ-ყვავია [გურ. ცილ-ყვავი].

ღამურა (რაზიკ.) მათრობელა ბალახია.

ღანილი (გურ. ც. გ.) წვიმის ცოცა ხნით გადაღება, იღანილა, წვიმამ ცოცა ხნით გადაიღო.

ღარდა (გურ.) дощина.

ღარ-კავი ყვარსა ღ კედელს შიგნით კარნიზი.

ღაფვა (ნ. ა.) მომაკვდავის უკანასკნელ წამებში სულთქმა; სულს ღაფვას, სულს ლევს.

ღაფ-ღაფი (ფშ. რაზიკ.) ღაფ-ღაფა ბერი, ავ-ენა ბებერი დედაკაცი.

ღბინი (თუშ. დ. ხ.) ღმილი. «ღბინა ქნა, კბილი აჩინა»...

ღელე (იმერ. გურ.) პაწაწინა მდინარე, ხოლო სხვა მნიშვნელობა იხ. დ. ჩუბ. ღ საბ. ლექსიკონებში.

ღენჭებო (იმერ. გურ.) ნიგვზის (კაკლის) გარეთა კანი გინა წენგო.

ღებები (ქარ. რაზიკ.) ბალახის ღერო ახლათ ამოცანილი, ულორტი.

ღერმ-კალია (ქარ. რაზიკ.) პატარა ღერმი, თვლებში უბრალოთ გაყრილი.

ღედელა (რაზიკ.) გულ-გაღელილი ან ცანისამოს-გახსნილი.

ღექია (იმერ. რაზიკ.) უგემურათ, ღექვით მოლაპარაკე, ნელ-ნელა.

ღვარ-თქაფი (რაზიკ.) ნიაღვარი, მოვარდნილი წვიმის წყალი.

- ღვარეული** (ნ. ა.) რასაც მცელავი ერთ ჩავლაზე მოთიბავს, იმ მანძილს ჰქვია:
ღვარძლა-ბალახი (რაზიკ.) მცენარეა ღვარძლის მსგავსი.
ღვერა (რაზიკ.) ერთ ნაფთევათ წაღებული გრძელი სვე სათიბში.
ღვიძლი ენა ღელა ენა.
ღივი (ფშ. რაზიკ.) ღოღო.
ღლაპი (იმერ.) ჩჩვილი ბავში.
ღმურძლი (ქარ. რაზიკ.) დარგვალეებული ღ მადარი ზორცები კან ქვეშ.
ღოკი (ქარ. რაზიკ.) ჭირია ერთ-გვარი, ყელში გაუნღება ღორს ღ კამეჩს ღ ისე ჰკლავს.
ღორთველა (პ. მ.) ღორის სენი, წვრილ თეთრ კაკლებათ მოჩინარი (трихина?).
ღოდო (ქარ. რაზიკ.) თესლიდან ახლათ გამოსული ყლორტი. დ. ჩუბ. ლექსი-კონში — კამეჩის ხზო.
ღრაჭი (იმერ. ნ. ა.) ღრანჭი, ქვედა ყბა. (საბა რომ ღრაჭს უწოდებს, იმას ხცილს (ხრცილს) ეძახიან).
ღრიცინი (ნ. ა.) მეცის მეცი თხოვნა, მუდართ თავის მოზებრება. ვღრიცი-ნოზ, მეღრიცინება, ვეღრიცინები.
ღრუცუნი (ც. გ.) ღორისა ღ გოჭის.
ღუღი (მ. გ. ინგილ.) მოკბილული ნამგალი (საეჭრო გზა, 1908, № 25, ფელეც.).
ღუღით მკა (ფშ. რაზიკ.) უსათუთ მკა ყანისა.
ღურღორი, ღურღური (რაზიკ.) მორევის ხმაურობა.
ღურღუმელი (რაზიკ.) მორევი, სადაც წყალი ცრიალებს ღ ღურღურით წყლის უფსკრულში ინთქმება.

ქ.

- ყაბარჩუყი** (ნ. ა.) [тур. ყაყყ onyxos] ავთ-ყოფობა პირ-უტყყისა. ქაჩაჩ-საოღავეში დაჭყრის ღ ჩირქი სღის, мокрець.
ყაბზობა (იმერ. ნ. ა.) [არმ. ყაბა zapor] მუცელში შეკვრა.
ყადანი (ხევს.) სარგჷ, გაღასახადი.
ყაღამო (ნ. ა.) ბოხოხის ქუღის ძრო.
ყაღთამა (ქარ. რაზიკ.) სენია, ქუნთრუშა, იმერ. კისერა.
ყაღიოთ (გურ. ც. გ.) რგვლათ მოხარშული ქათამი ხახვსა ღ მარილ-წყალში.
ყამა (გურ.) [тур. ყაყ meya] გურული საცეყარი მრგვალ-წვერა.
ყანღი (ქარ. რაზიკ.) ზადი, ხეს ყანღი შეუვიღა, სიღამღლე შეეზარა.
ყანღი (ნ. ა.) ზიანი, დაყანღული, დაზიანებული, დამიყეზეებული.
ყანთარ-ქიღა (გურ.) თოფის წამღის საზომი, «წელის იარაღის» ერთი კუთე-ნიღებათაგანი. დ. ჩუბინ. ლექსიკ. შეცღომით არის ახსნიღი.
ყანწი (ფშ. რაზიკ.) გრძელი ყელი.
ყაპუაყო (ფშ. რაზიკ.) ხის მუხრუჭი, обруч, ან ცხრიღის მოსაქსოვათ დათ-ლიღი წკეპლეზი.

ყაპუი (ფშ. რაზიკ.) თხლათ დაღებული თოვლი. იმერ. თოველ-ჭყაპი.

ყარღო (ფშ. რაზიკ.) წვრილი სამარწყვე სოკერი; ერთიანთ გამძვრალის ხის ქერქისა.

ყარცი (ფშ. რაზიკ.) ჭვავის ნაბჟა. ჭვავს კი არ ლეწენ, წვრილათ შეკრულ ხელეურებს დიდ-ხანს აწრობენ, მერე ფიცარზე ცემენ, მარცვალი ცვივა და ცალიერი ხელეური რჩება. მერე ამ ჩაღას საბძლების სახურავათ ჭხმა-რობენ.

ყასავათი (რაზიკ.) [არბ. *تواسق* *nosam*] უაირათი, დაზოგვა, ხელის მოჭერა.

ყაყა (ფშ. იმერ. რაზიკ.) ფინთი, იმერ.-ქართლში ხიხიას ეძახიან.

ყაშმიერობა (გურ. ტ. გ.) დაცინვა, ირონია. «რას მეყაშმიერებო?» რას დამცინი? უყაშმიერა, დასცინა. «რას ყაშმიერობ?» რას ირონობ? *Что проиизируешь?*

ყაშუაში (ვაჟ. ფშ.) ორზის ძახილი; კვილი.

ყაშხალი (თიმს.) ხაფსი.

ყაჭიჭორა (რაზიკ.) მხალია ერთ-გვარი.

უბის-ქცევა (გურ.) მასხრობა. «კი ბიჭია, უბის-ქცევა რომ არ იცოდეს უმი-ზეზოთ... რას მიქცევ უბას?» ვითამ რას შემასხრებო. მე ამას უბას ვუქცევ, ვემასხრებო.

ყელის კავნი (ფშ. რაზიკ.) სასულე გარედან.

ყელ-სასხამი (ხევსურული) ყელ-სახვევი.

ყელ-ფარღელა (ფშ. რაზიკ.) დაფზე ითქმის, ყელ-თეთრი რო იქნება.

ყერყერი (გურ.) შტერი, გამაყერყერა, გამაშტერა, გავყერყერდი, გავშტერდი.

ყვაჭიჭა (იმერ. გურ.) [*ღვაჭიჭა*] ზაყაყი (წყლისა).

ყვინთვა თვლემა, წყალში ჩაყურყუმალება. ვყვინთავ, ყვინთავ, ყვინთავს. ჩაყვინთა, ჩათვლიმა, წყალში ჩაყურყუმელდა.

ყვირალობა (გურ. ტ. გ.) მამალ ირმისაგან რაყიფის გამოწვევა საბრძოლველათ.

ყვირილობა (ფშ. რაზიკ.) დრო, ენკენის-თვის ნახევრიდან იწყება და ღვინობის-თვემდე გასტანს, როცა ხარი-ირემი ყვირის და ფურებს ეძებს.

ყივანა-ხველა (რაზიკ.) სენია ერთ-გვარი, ძლიერი ხველება იცის, ბაღლებს შესვთება ხოლმე, *КОБЛЮШЬ*.

ყინჯრაობა (ფშ. რაზიკ.) შინაურ ცხოველეების თამაშობა.

ყინჯრის ყივა (ფშ. რაზიკ.) მცენარეა, ყინჯორას ან ხიფხოლას ღებები.

ყინჩვა (გურ.) დაგრძელება, გაყინჩული, დაგრძელებული.

ყინჩი (ფშ. რაზიკ.) ლამაზი, შეენიერი.

ყირანჭა (ფშ. რაზიკ.) საქმლის ჩასასვლელი მილი ყელში.

ყიფადი, აქადი, ბასილიყი (ა. ი.) სამი სისხლის გამოსაშვები ძარღვი ხელში.

ყიფი (ნ. ა.) ფიცხი, აღვილი გასაცხნი. მაგ. ზუა ყიფია, მუხა კი ძარღვიანი.

ეიყვი (ნ. ა.) რიყვი, გამობერილი ყელი რინახვივით, ავად-ყოფობა, 30წ.

ეიჭაღლა (ფშ. რაზიკ.) ჩხიკვი.

ეორაო (ნ. ა.) კოწახურის ან ცყემლის მკავე საწებელი.

ეოცი (ფშ. რაზიკ.) ბაყაყი.

ეორჩი (ფშ. რაზიკ.) დაუკოლავი მამალი ცხვარი. დაკოლილს ქედელია ჰქვია.

ერანცი (ფშ. რაზიკ.) ყაყრანცი.

ეუნცული (გურ.) დიდხანს ზუნაყოფოთ მოცდა. «... დამიბარა მოიო (მოლიო), მივედი ზე შინ არ დამხვდა. ვუეუნცულიე, ვუეუნცულიე; არ მოვიდა, მომწყინდა ზე დავბრუნდი ჩემსას». დ. ჩუბინაშ. «სამ-ურმეულ ძნათ» აქვს განმარტებელი, იხ. ყურყუცი.

ეურიანა (ლენჩ. ვ. შ.) ბათიანის ნახევარი.

ეურმელა (ფშ. რაზიკ.) ორ-თავა მწერია, ყურში თუ ჩაუძვრა აღამიანს, აღვილათ აღარ გამოვა.

ეურყუცი მოცდა, იხ. ყუნცული.

შ.

შავეთი (რაზიკ.) საზოგადოთ «უკლოთ» სამყოფი ქვეყანა, სადაც ამ სოფლით გასულნი ბინადრობენ. გოგონსეთი ზე სამოთხე ხალხს არა აქვს გაყოფილი ამ სიტყვაში, რა კი კაცი მოკვდება, ფშაველისთვის სულ ერთია გოგონსეთშია თუ სამოთხეში, იმის რწმენით სული შავეთშია ზე იკივე მოთხოვნილებანი აქვს, რაც აქ ცოცხალს ჰქონდა. გოგონსეთი ზე სამოთხე ქრისტიანობამ ასწავლა.

შავი მსხალი (ქარ. რაზიკ.) «თავრიზულსაც» ეძახიან, შვენიერი ზამთრის მსხალია.

შავ-კაპიცი (რაზიკ.) შავი, ცკბილი ყურმენია.

შავ-კოლომანი (გურ. ც. გ.) მცხათ მქისი, ერთობ გულ-პილწი აღამიანი.

შაკუთება (ფშ. რაზიკ.) შედეგება, სისხლი ან რძე.

შაღბაში (ნ. ა.) საძოვრის გადასახალი, საბალახო (ნიკ. ურბ.). «საბალახ» როგორც იურიდიულ ტერმინი იხმარება ერევნის ზე განჯის გუბერნიების მაჰმადიანთა ზე სომხებშიაც.

შაღდამი (გურ. ც. გ.) შამბი.

შაღდაყიანი (ფშ. რაზიკ.) შაღალ, გაუვალ ბალახით დაფარული ადგილი.

შანგლვა (მ. გ. ინგილ.) ბალახის შანგლვა ნამგლითა, მოთიბვა (სავაჭრო გზა, 1908, № 25).

შაპრი (ქარ. რაზიკ.) შაპრს დაბერებულ მწვანეხალს ეძახიან, რომელიც საჭმელათ აღარ ვარგა, ან მსალი. ჩუბ. ზე საბას მცენარეთ უწერია.

შარავანი (ნ. ა.) ზანცი, ნელი, ზარმაცი. პირ-უცყვზე, იცყვიან.

შარა-ხვეცია უსაქმოთ მოსიარულე ქალი.

შართხა-ბურთხა (ფშ. რაზიკ.) რომელიც არას დასდევს კოცტაობას, თავის სილამაზეს ზე უბრალოთ იცვამს.

შარის აკრეფა (ნ. ა.) შარიანობა, შარის მოღება, მიზეზის ძიება.

შარნა ნივთი საცოლოს რომ საქმრო მიუცანს დასანიშნავათ. დაშარნა, და-
ნიშნა. სვანურათ «შარნი» მძივს ნიშნავს.

შაფქური (ა. ი.) [перс. *куриная слепота*] აკური, куриная слепота, ავეკური.

შახმუხი (ქარ. რაზიკ.) იხ. შართხა.

შე (ფშ. რაზიკ.) ქსლის ჩასაბმელი ძაფი.

შეთავება (იმერ. პ. მ.) შესრულება; შევითავე ლოცვა.

შეთე-მუცა (ნ. ა.) ახირებული, გიჟ-მაჟი, ზრიეფ-თამამი.

შეთვალეზა (იმერ. რაზიკ.) ყურძენი ან ხლი, რომ ახლათ მწიფებას დაიწეებს, იცყვიან, შეთვალდაო, შეთვალეზულიაო.

შეთვალღირება (რაზიკ.) დაზვერვა, დათვალღირება.

შეთქვირება (ქარ. რაზიკ.) ქალი რომ ახლათ ასაკში მოდის და ძუძუ-მკერდი ევსება ან საქონელი რომ გასუქებას იწყებს.

შეთოქროვება (რაზიკ.) გაჭენებულ ცხენებს და მხედრებს რომ უცებ შეაქრო-
თობს რამე და შედგებთან.

შეკვიწიალება (ც. ფ.) შეფხაკურება, «შეკვიწიალდა ჩემი ჯორივით».

შეკირცხვა (ლექს. პ. მ.) იხ. შელარძაყინება.

შელარძაყინება (რაჭ. პ. მ.) სახლის შენობის მოყრა ისე, რომ დახურვალა-
აკლდეს.

შემოქიქინება ნიავისა ბიბინი ნიავისა.

შეპრენცილი შერეული, შერეკილი.

შეფურჩვნა (ქარ. რაზიკ.) ვაზისათვის უვარგის ცოცების და რქების შერთმევა.

შეფუცხუნება (იმერ.) შეშფოთება. «ძლიერ შეაფუცხუნა წერილმა... ან ამ-
და-ამ კაცმა»...

შექარაფება (გურ. ც. გ.) ცვირთის შემსუბუქება.

შეხანხლვა, შეხანხლული ნაჩქარევით შეითხნვა, ნაჩქარევით შეითხნული.

შეჯოშვა (გურ. ც. გ.) წვერ-ულვაშის პირველათ ამოსვლა; შეიჯოშა, წვერ-
ულვაში ამოუვიდა (პირველათ), შეჯოშვილი, წვერ-უევაშ ახალ(პირ-
ველათ)-ამოსული.

შვინდა-წალა (ფშ. რაზიკ.) ხე, შვინდის მსგავსი.

შიბზიკი (იმერ.) ახალ-გაზდა კაცი ან ქალი, რომელიც გადაჭარბებულათ იფ-
გიმება.

შილაობა (ნ. ა.) უსაფუძვლო, დაუსრულებელი კამათი (იხ. საზ. ლექსიკ. «შილი»).

შილინდი (ფშ. რაზიკ.) თოფების ერთთ სროლა, *звучит*, გურიაში «წკაპად
სროლას» იცყვიან [შეად. საზას ლექსიკონში შილინგი].

შიმელა (ფშ. რაზიკ.) ახალ-მოზარდი ხე.

შინში (ფშ. რაზიკ.) დეი-და-შვილი,

შილ-შავი (ფშ. რაზიკ.) ჰატარა მთის მცენარეა, შავათ მწიფდება მარიობის-

თვეში, გემო კვრინჩს უგავს, ზალახებში არა სჩანს სოღმე, черника.

გურ. იმერ. — მოცვი.

შირბუღათ (გურ. ტ. გ.) მარილ-წყალში ჩათქვეფილი ღმოსხარსული კვერცხი.

შოღაღა (ფშ. რაზიკ.) გულა გაუყვეფეფელის ცყავისა, იხ. თიკრუნი.

შორღლე (იმერ.) შორი-ახლო, ცოცხათი შორს.

შციმვა (თვალისა) თვალის ქანვა, თვალის ბრიალი.

შუა-ხაჭი (ნ. ა.) ცირე (тщре).

შუპუა (ფშ. რაზიკ.) მცენ. საქმელია, ღერსა ფცქვნიან ღ ისე ჭამენ.

შუქი ჩაკრიფა მფისაო (ხევს. ნ. ურბ.), ე. ი. მიიცვალაო. «ღმერთო რა დიდი ბრალია სიკვდილი კაის ფმისაო... მინდიამ შეღმაიშვილმა შუქი ჩაკრიფა მფისაო».

შხანკოღა (იმერ.) მეცათ მწარე, შხამიანი მწარე ზალახია.

შხამა (ფშ. რაზიკ.) უცუნა, შხამიანი მცენარეა.

შხაპუნა (გურ.) დიდი წვიმა, იხ. ჟაპუნა. წვიმა მოღის შხაპუნა, ძლივს გაღურჩა პაპუნა, ცხელი ღომი ვერ იშოვნა, ცივი ჩაყულაპუნა» (ხალხური).

შხივი (იმერ.) მღინარის ის აღგილი, საღაც წყალი ისე გაღადის, რომ ხმა «შხ-შხ» ისმის (ივ., 1887, № 57).

შხუნა (ა. გ.) ბუჩქნარი, უფრო ხშირათ ეკალ-ბარღიანი.

ჩ.

ჩაბიცება (გურ. ტ. გ.) იხ. გაბიცება.

ჩაბრასცი (ნ. ა.) [перс. چيست چاستежка] ღილი.

ჩაბჟირება (ქარ. რაზიკ.) ბევრი ცირილით ან სიცილით რომ ხმა ჩაუწყდება პავუს.

ჩაბუღბუღება (იმერ. პ. შ.) ზეპირათ დასწავლა აზრიანათ.

ჩაირი (რაზიკ.) [тур. чай айра] საქონელის საძოვარი, ცარიელი აღგილი აჭარღები [გურულებიც] იყვიან, «ცხენი-ღაფაჩირეო», ე. ი. ცხენი საბალახოთ ღაფაბიო.

ჩაკაჭკაჭება (ქარ. პ. შირ.) ზეპირათ დასწავლა უაზროთ, зубрение. ჩაკაჭკაჭა, ზეპირათ თქვა უაზროთ.

ჩაკიპვა (იმერ.) ღამაზათ ღ შეხამებით ჩამოკიდება რამღენიმე რამესი ერთათ. ჩაკიპული, ჩამოკიდებული. «... იარაღთ ჩაკიპულეზა, ცქვიცი, ფეხ-მარღი ცხენიო»... (ხალხური ღექსი).

ჩაკუმღება (ქარ. რაზიკ.) ჩაფხენა. მჭადი ჩაიკუმღა ღოში.

ჩაღიღიკურება (ფშ. რაზიკ.) სცივრის ჩაკაპანება.

ჩამოსწვრივ (პ. შ.) შირს დაყოღებით, «საღა იგი არს ჩამოსწვრივ-შირი მისი» (თეიმ. ბაღ.), вертикально.

ჩამური (გურ.) ღომის საცხველი, წყლის ჩამური იგივეა.

ჩარუყება (ფშ. რაზიკ.) უპატრონოთ ჩახეცება საღმე, მაღ. ცხენისა.

მარჩი (ფშ. რაზიკ.) თოფიღგან ძონძის ამოსალეზი სრახნილი.

მასპანდი (ნ. ა.) ჩასხმული, მაგარი ღ მკვირცხლი კაცი.

მაქუსა (გურ.) ჩანჩქერი.

მარცება (გურ. ც. გ.) სხვას რომ ხელში ჩაუღდა რამე ღ მასვე უენი ხელით ხელი მოაჭირებინო; ჩაუჩიტა ხელში, ჩაუღდა ხელში ღ მასვე ხელი მოაჭირიო.

მარჩვა (გურ. გ.ზ. (სხვიო)) ჩახერგვა, ჩამწყვეღვა, მტრის წინ გზაზე ბარიკადის აგება. მარჩული, ჩახერგილი, ჩამწყვეღელი.

მაჭიჭმასურება (ფშ. რაზიკ.) თამაშობაში ფეხების სლართვა.

მასინცვა (ფშ. რაზიკ.) საქმელში ბევრი პურის ჩაყრა.

მასურვილა (ფშ. რაზიკ.) ქიმბური ცხელი პური ერბოში ჩაყრილი.

მეგერა (ფშ. რაზიკ.) ობლათ ღარჩენილი ღათვის ხელი.

მემო ყველაღ (ა. ყ.) უუსაყვარელეს არსებაზე იტყვიან.

ჩია (კ. ყ.) ერთობ პატარა. ჩია-კაცი, პაწაწა ტანის კაცი.

ჩიბაკონა (ფშ. რაზიკ.) ტანად ღბალი კაცი.

ჩითა (ქარ. რაზიკ.) ღახლის სქელი წინდა, ორ-პირათ მოქსოვილი, თუშები ფეხებზე იცმენ.

ჩივა (ხევს. რაზიკ.) სკამი.

ჩიკანკალა (იმერ. პ. მ.) პატარა ღ საწყალი.

ჩიკორი (ქართ. რაზიკ.) ბზრიალა.

ჩილა (ფშ. რაზიკ.) პატრუქი.

ჩინღარი (იმერ. ნ. ა.) გრძელი ღ მაგარი ეკალი.

ჩინჩილი (ნ. ა.) ცხოველთა-ჩინჩალი, ადამიანთა სუსტი სირბილი.

ჩინურა (რაზიკ.) თეთრი ყურძენი.

ჩინჩლო (ფშ. რაზიკ.) მამლის ბიბილო.

ჩინჩხალი (გურ. იმერ.) ნაპერწყკლები, წინწყკლები, რომელსაც თაფი ღვინო ისვრის, ის. წინწყკლი.

ჩირეზი ის. მკვარი.

ჩიტ-თავა (იმერ.) მხალია, ხახვივით ძირი იცის, იჭმება.

ჩიტის კურტუმა (ქარ. რაზიკ.) მცენარეა.

ჩიქჩიქი ძუნძული, პირ-უტყვის უფრო, ვიდრე ადამიანის.

ჩიქვის ბალახი (გვ. ვაზ.) ბალახი ჩიქვის (ჩინჩილის) გასაწყვეტათ.

ჩიხი (გურ. ნ. ნ.) ხერგი, ბარიკადა, ის. მარჩვა.

ჩოგანი (იმერ. პ. მ.) ღომის ქაფის მოსახლეი ღ დასაგები [ღომის ქაფის მოსახლეის ღ დასაგებს გურულათ ღაფერა ქვია, ჩოგანი ღომის სახელია].

ჩოღარი (ნ. ა.) პირ-უტყვთ მოვაჭრე, თათრული სიტყვაა.

ჩოთირი თაკილი. საჩოთირო, სათაკილო; მეჩოთირება, მეთაკილება.

ჩოვი (ფშ. რაზიკ.) ვირი, სახეღარი. ბრიყვი კაცი.

ჩორბი (ფშ. რაზიკ.) ტუჩი, ჩინჩირი.

ჩორთვა (ნ. ა.) მოჩორთვა, გვერღზე მოქცევა, მოგრეხვა (მაგ. ფესსაცმელისა).

ჩოტი (იმერ. პ. მ.) ნაცრის ასაღები პაწია ნიჩაზსავით, ხის იქნება.

ჩოფურა (ქარ. რაზიკ.) ყვავილისაგან დაკენკილი.

ჩოყი (რაზიკ.) მალლა აზრდილი უშნოთ, აჩოყილი.

ჩრაქვი (ფშ. რაზიკ.) არაყის ქერქი გარედან აყრილი, მთაში მკვარის მაგივრათ
ქსმარობენ.

ჩრია (იმერ. პ. მ.) მჩატე.

ჩქიფი (გურ. აჭარ.) ჩანგალი. დანა-ჩქიფი, დანა-ჩანგალი. ძველებური მნიშე-
ნელობა იხ. ჩუბ. ლექსიკ.

ჩქერი (ფშ. რაზიკ.) მდინარე წყლის დაქანებული ადგილთ.

ჩქეფი ღვინო ფესში ამოღებული, ჭაჭაზე დაუყენებლათ.

ჩქრო (ფშ. რაზიკ.) ჩქროება, შორიდან ვითომ ნაცნობი სმა მოესმას, ხმის მო-
ჩვენება: «ვითომ შენი სმა მეჩქროვა, დანახვა მომეწყურაო»... (ბაჩანა).

ჩუთქი თუ ქანა საღარა (ფშ. რაზიკ.) ლუწი თუ კენცი.

ჩუკვა (ფშ. რაზიკ.) ქექვა გოხით, უხეიროთ თხრა.

ჩუჟვა იჩუჟება, როცა ცეცხლი არ ეკიდება კარგათ შეშას, ჩუჟავს, იჩუჟებაო
იტყვიან.

ჩურჩუცი მოსულელი.

ჩუცი (ნ. ა.) ცალიერი, დაჩუცვა მაგ. გაბერილი ციკის ღ სხვ.

ჩურჩური (ნ. ა.) გოხით ან სხვა რითიმე ცეცხლის სწორება.

ჩხრიალა (ხევს. რაზიკ.) ჩხართვი, ფრინველია.

ჩხერკი (გურ.) წყლისაგან მიყრილ-მოყრილი ხის უცოეები ღ სხვა რამ ნამსხ-
ვრევები.

ჩხვერვა (ფშ. რაზიკ.) ხარი იჩხვერება რქებითა.

ჩხიკვა-მხალა (იმერ. პ. მ.) მხალია.

ჩხინკორა ღორის განავალი.

ჩხოცვა (გურ.) ხის ფოთლის კრეფვა, მოჩხოცვა, ხის ფოთლის მოკრეფა,

ჩხუცი (ფშ. რაზიკ.) საღვებელი ზეზე დასადგმელი.

ც.

ცალ-პირი განჩინება (გურ.) სამსჯავროსაგან დადგენილი განჩინება მოპა-
სუხის დაუსწრებლათ, заочное решение.

ცანცარი, ცანცარა ქნევა, თავ-ცანცარა თავის-ქნევა.

ცას წავლა (ფშ. რაზიკ.) ცოროლა ფრინველისთვის ფშავლები იტყვიან, ცო-
როლა რო მალლა-მალლა წავა გალობით, ის ამბობსო: «ცას წავალ! ცას
წავალ! ცას წავალ!» მერე ისევ დაეშვებაო: «ვცყუი! ვცყუი, ვცყუი!»

ცბუნება (გურ.) смущение, აცბა, შეცბა, смутился, მაცბუნებს, сму-
щаеть меня, გაცბუნებს, смущаеть тебя, ამცბარი, შემცბარი
смущенный.

ცეკა (პ. მ.) იხ. გორიცა.

ცენდარი (ფშ. რაზიკ.) მოჭრილი ხის გამომხმარი ძირი.

ცერევატი (ქარ. რაზიკ.) ცერევატი გახდა, ისე შეკრთა, რომ გონება ღ აზროვნება სრულიათ დაჰკარგა.

ცეროდინა (ფშ. რაზიკ.) ცერის ცოლა კაცი.

ცერული (ნ. ა.) ცეკვის დროს ცერებზე დგომა.

ციატი (ნ. ა.) ღია ფერი.

ციბალი (ფშ. რაზიკ.) ცუდი კაცი, მარტო თავის ჩაცმა-დახურვაზე მზრუნველი.

ცივი ხმა საცოლაობით შემხარავი ხმა: «რა ცივი ხმით ჰკივია (ჰკივის) ის საცოლავი ქალი».

ცინცა (ფშ. რაზიკ.) სურდო.

ცირცული (ვაჟ. ფშ.) მჭონავი, მცენარეა.

ცის-კიდური ჰორიზონტი, იხ. ცის-პირა.

ცის-პირა (ფშ. რაზიკ.) ტაცანი, горизонт, იხ. ცის-კიდური.

ციცუნა (ფშ. რაზიკ.) დგნლის ყვავილი.

ცღანგი (ნ. ა.) ფუქსავატი, დაუდგრომელი, რომელიც ყველგან ეჩხირება ღ გაკეთების მაგივრათ საქმეს ცარავს.

ცღინგური (ფშ. რაზიკ.) ხელიდან გასსლგომა.

ცობოღი ბოთლების თავსაცობი, პრობკა, იხ. საფევი.

ცოლოური ცოლის სამშობლო სოფელი გინდ ქალაქი. «ცოლოურსა მივდიოდი, მივითლიდი ატამსაო, აქეთობას მოვდიოდი, მოვიკრებდი ნათალსაო» (ხალხური).

ცოცობა (ნ. ა.) შეუკავებელი ვნებათა ღღვავა. ცოცობა მოსდის, ცოცობა ემართება.

ცრევა (ფშ. რაზიკ.) დრო ცხვირის მოწველისა.

ცუგრუმელა (ფშ. იმერ. რაზიკ.) სააღერსო სიტყვა ბავშვთათვის, პატარა პირის მქონებელი ღამაზი.

ცუკია (ნ. ა.-მ.) ერქვა მეტ-სახელათ დავით რექტორს. აღექსიძე-მესხიშვილს, ნიშნავს მომხიბლავს, ღამაზათ ღ კოცნათ ჩაცმულს.

ცულ-ქარჩი (ფშ. რაზიკ.) მიწის სათხრელი იარაღი, ცალი პირი ცულის მსგავსი აქვს ღ ცალი წერაქვისა.

ცქვიტი (ფშ. რაზიკ.) მარდი, ამ აზრითვე ხმარობენ გურია-იმერეთშიაც.

ცქვიანი, ზინდიოფაღა (ნ. ა.) ქართლ-კახეთში. დელოფაღას ეძახიან.

ცხემლა (ფშ. რაზიკ.) საქსოვი იარაღი, რაზედაც ძაფს გააბამენ ღ ქსელში გააქვთ ღ გამოაქვთ. გურიაში ცხემლას «რცხმელას», «რცხილას» ეძახიან.

ცხემლაიში (გურ.) გურული დიდი საცევარი.

ცხენი (იმერ. გურ.) სახლის ჭერსა ღ სახურავს შუა ადგილი, რომელსაც დასავლეთ საქართველოში ავეჯთა ღ ჭირნახულის შესანახავათ ხმარობენ.

ცხვირის საცხელება (ქარ. რაზიკ.) მცენარეა.

ძ.

ბავკრა (ფშ. რაზიკ.) გაჭიშვია.

ბაღლის-სოკო (გვ. ვაზ.) შავთ საღებავი ბალახია.

ბამულა (ფშ. რაზიკ.) საღერსო სიტყვა («ბა»), გურ. იმერ. — «ბამია».

ბანძახი (ქარ. რაზიკ.) დიდი ცალახი, ქუაპი.

ბენელა (გვ. ვაზ.) მცენარე ყვავილია.

ბარი (ა. ი.) ქარები, ревматизмъ. ჩუბ. ხსნის: გოდორი შესანახი სიმილისა ან ქორთა საგდომი [и въ Гурин плетеная клетка для охотничьяго ястреба или сокола].

ბარბაყი (გურ. ც. გ.) ისლის სახურავის ქოკებზე არღი-გარდმო გაღებული სე.
ბერბალი (ლენხ. პ. მ.) [\leq მელ-ბარი] ქვევრის მოსახთელი პატარა ხის ბარის მსგავსი.

ბებკვა (იმერ.) მორცყმა; ვძეძკვა, მოვარცყამ; ვძეძკვე — მოვარცყი; ტძეძკვა — მოვარცყას.

ბირევალი (გურ.) მაცილი, რომელიც ნათესს ძირს უთხრის, სიმინდის ღერს გულს უჭამს და აფუჭებს.

ბიბიბი (ქარ. რაზიკ.) პატარა მუწუკი.

ბლოკვი ან ფლოკვი (ნ. ა.) გველია ერთ-გვარი, კუდ მომორვილი; ხალხს წამს, მეტათ უწყინარია და აღამიანს არ ერჩისო; ჩვეულებრივ გველს მეტათ ემტერებაო.

ბმა-შინში (ხევს. ნ. ურბ.) ბიძა-შვილი.

ბნეყვა ბრაგვანი. «ბნეყვა გაადინა მიწაზე», ბრაგვანი გაადინა მიწაზე.

ბოვარა (ნ. ა.) პირ-უცყვის ავად-მყოფობა, კუდში ფხანას აუცყეს ან ფაფარში და ბუა-ფაფარს გააყრევინებს.

ბომანი (ვლ. ზვ.) ზარმაცი, ზანტი.

ბოძგინი (ნ. ა.) ჟრჟრღვა, ძრწოლა, კანკალი (ზიზღით გამოწვეული).

ბრო (იმერ.) მდინარის ან ცხის ფსკერი.

ბუბახი (ნ. ა.) ბინძური, მურცალი.

ბულათაი (გურ. ც. გ.) ძლივს. «ცხილი არც ერთი არა აქვს, ფაფასა ქამს ბულათაი»...

ბლაბი (იმერ. გურ.) პატარა გოგო.

წ.

წაბურვა (გურ.) მიცვალებულის ქირის-უფლისათვის შემწეობის აღმოჩენა ფულით. ღვინოსა და პურსაც მიუცანებენ ამ დროს, მარა ამას შესაწირავი ჰქვია.

წაესაკრა, — ვესაკრავი, — **ესაკრება** (გურ. ც. გ.) კაცი რომ კაცს გადაჭყევა პაცივის ცემით და სამსახურით.

წავა (ფშ. რაზიკ.) წათხი.

წარა-უგონოთ ლაპარაკი (ფშ. რაზიკ.) წარა-მართ ბოდვა.

წარზეა (რაზიკ.) ფიცრების ნაპირების ამოღარვა ერთმან-ეთზე გასაწყობათ. იმე-რეთში ნარიმანს ეძახიან.

წარზე (ფშ. რაზიკ.) კარგათ, რიგიანათ.

წარნიკი (ფშ. რაზიკ.) ძალიან ავი კაცი.

წაწალი (ფშ. რაზიკ.) ღობილი, ნაღობი.

წაძიძგილება (რაზიკ.) კინკლაობა.

წახურვა მხრებისა (ფშ. რაზიკ.) ფრინველთაგან მხრების წამწვეტება ძირს დასაქანებლათ.

წბილა (ფშ. რაზიკ.) ბალახის წვრილი ღერი, ნემსის მსგავსი.

წბოლი (იმერ. ნ. ა.) ჩირქი, ბალაში.

წებერა (გურ.) ნიგოზი (კაკალი) ლენტჯობიან-წენგოიანათ.

წივე (იმერ. პ. მ.) ნეტა შინც, ქე შინც.

წიკვა (ფშ. რაზიკ.) ერთათ შეკრული თამბაქო.

წიპწკალი (ფშ. რაზიკ.) თმისა ან წვერის საგლეგვი პატარა გაზი.

წერა (ფშ. რაზიკ.) ოთხ-ფეხათ დადგმული ძნა, სულ რამდენიმე მეძნისა.

წვიტი (გურ. ტ. გ.) წვრილი, წაწვეტებული, წაწვრილებული.

წიაპა (ფშ. რაზიკ.) წიწილა.

წივლის-ჩიცა (ფშ. რაზიკ.) ჩიცოა, ბელურას ჰკავს.

წიკვა (იმერ. გურ.) ზიდვა. ჩუბინ. ლექსიკ. უცთომით არის განმარტებული.

წილ-ჩაოცი (ა. ი.) ხელეზსა ზ ფეხებზე რომ ძიძიბს დააყრის ზ ექვევა, МОЕ-нушая, зудящая экзема руки и ногъ. ჩუბინ. ლექსიკ. წილ-ჩავაცა, ჯიჯლიბო თვალში.

წიმარო წყალი (ფშ. რაზიკ.) თავ-ანკარა წყალი. «ეს ღვინო წიმარო წყალიაო», სულ წყალი არისო.

წინამო (ძვ. ქარ.) თმა ურთ საფარი, ღაწვთა დამაშვენებელი, ღულამბარი; აგრეთვე ფასადი შენობისა.

წინწკლი (ვაჟ. ფშ.) ნაპერწკალი, წინწკალი, ის. ჩინჩხალი.

წიპრია (ფშ. რაზიკ.) ჩიცოა, ЧИЖЪ.

წიფხა (ლექს. პ. მ.) უურიანას ნახევარი.

წიწამური (იმერ. ნ. ა.) წრიპი, რკინის ფეხსაცმელი მთებში სასიარულოთ.

წიწვა (გურ.) ქიშვა, გაწიწული, გაჭიმული, დაწიწული, დაჭიმული... «დაწიწული ნერვები თითქმის მიჩლუნტებული გვაქვს»... (მოგზაური, 1905, № 32).

წიწვი (პ. მ.) ეკალი; წიწვიანი ხე (გაზ. «კვალი»).

წიწვი (ქარ. რაზიკ.) ან **ხიწვი** ХВОЯ.

წვაპი (გურ. ტ. გ.) წვევა; წვაპათ სროლა (ის. უილინდი), შეწყობით. სროლა, залпъ, დაწვაპული, დარაზმული.

წკიპი (გურ.) წკიპზეა საქმე მიმდგარი, ე. ი. საქმე ისეა მოწყობილი, რომ სწორეთ ახლა ან უნდა გამოკეთდეს, ან უნდა წახტეს.

წკმუტუნი ძაღლის კვნესა.

წოია (იმერ.) პაცარა ჩიტი, მუდამ ერთსა ჭ იმავე ხმას გაიძახის.

წოპი (რაზიკ.) მაღალი ქელი.

წოპწოპი (ქარ. რაზიკ.) წოწოლა.

წოწვა (ქარ. რაზიკ.) დაწოწავს, დაეთრევა უღროვო ღროს.

წრიალი აწრიალება.

წრიაქი (ართმ.) ქათმის წიწილების ხმაურობა.

წრინცვა (ფშ. რაზიკ.) წყლისა ან ფურთხის პირიდან ერთ-ბაშათ გამოშვება, სვესურები არ აფურთხებენ ერთ-ბაშათ, არამედ აწრინცვებენ.

წრიოკი (ქარ. რაზიკ.) წვრილი. მცენარეზე ითქმის: «ყანა გაწრიოკდა წვიმე-ბისაგან».

წრიპა (იმერ. დ. მ.) დაღეული, მიმღნარი. მცირე ასაკის ქალი გინდ კაცი.

წუა (ფშ. რაზიკ.) кудав, ხილის გამოწურული წვენი.

წუკარტი (მთ. მ. გ.) წუწკი, უნამუსო, წუკატი.

წუკი (ფშ. რაზიკ.) ცული.

წუმი (გურ. ტ. გ.) მცვენი ყურძნისა.

წუპაკი (იმერ. რაზიკ.) წუნტი, უსუფთაო. უფრო ძაღლზე იტყვიან.

წურწუტი (ფშ. რაზიკ.) წვრილი ჭ გრძელი; უტოტო ხე.

წურწნელა (ქარ. რაზიკ.) თაფლოვანი მცენარე.

წყალ-ცევა წყალ-წყვა, водонизмъчение; საზომი იმისა, თუ მდინარესა ან ზღვაში ჩაშვებული ნავი ანუ გემი რაოდენ საწყაო წყლის ადგილს დაიჭერს თავისი ქვემო ნაწილით, რაც წყალშია ჩამგდარი.

წყელულის ბაღასა (რაზიკ.) მცენარეა, მთებში იცის, დახუჭუჭებული ფოთოლი აქვს. წყელულის წამლათ ხმარობენ.

ჭ.

ჭაკუნი (გურ.) ბურთის თამაში თავ-მოკაკული ჯოხებით. მობურთაღნი გაიყოფიან ორათ: ერთი ნაწილი დადგება, ვთქვათ: აღმოსავლეთისკენ, მეორე კი — დასავლეთისკენ; თითოეულს მობურთაღს უნდა ეჭიროს თავ-მოკაკული ჯოხი; აღმოსავლეთის მხარე გააგორებს მიწაზე ბურთს ჭ თავ-მოკაკული ჯოხების ცემით უნდა გაიტანონ ღელლო დასავლეთისკენ, ხოლო შოპირ-დაპირენი დახვდებიან მათ წინ ჭ იმავე თავ-მოკაკულ ჯოხებით ცდილობენ ბურთი შემობრუნონ ჭ გაიტანონ ღელლო აღმოსავლეთისკენ.

ჭარი (ფშ. რაზიკ.) გველისაგან გაზაფხულზე განაძრობი ქერქი. ჭარი [ахъ. ашъ ередомо] ღონე, შეძლება, ქართ. იტყვიან: «მეტი ჭარი არა აქვსო», ვითომ «მეტი შეძლება არ მოეპოებაო».

ჭაჭვი ცალი პეშვი, ის. საბ. ლექსიკ.

ჭახა (ფშ. რაზიკ.) წილი.

ჭეველი (ნ. ა.) პურის ხელაურები, ჭეო-ჭეოთ დაწყობილი.

ჭერხო (დ. პ.) ზემო სართულის ოთახი ხევსურეთში.

ჭვათირი (გურ.) ჩაშვავებულ მიწაში (უფრო სშირათ მთის ვაკეზე) ამოსული ცბა, ზოგ-ჯერ თევზებიანიც.

ჭია-ღუა (ფშ. რაზიკ.) ჭია-ჭუა.

ჭინგო (გ. ვაზ.) უბრალო ზალახია.

ჭიკვა (ნ. ურბ.) ჭინვინი ცხენისა. თ. რაზიკაშვილი ხსნის: პატარა ბორაო.

ჭინჭველთ გორალა (ფშ. რაზიკ.) ჭინჭველების საბუდარი გორაკა.

ჭინჭორედა (გურ. ც. გ.) ერთობ ჭრელი რამ, მაგ. სხვა ღ სხვა ნაჭრებისაგან შეკერილი სახნის პირი.

ჭირით ამოგება (ფშ. რაზიკ.) უსიამოვნების მიუენება, ცუდით მოპყრობა.

ჭიციანი (გურ.) ჭვრეტა, გამოჭიციანება, გამოჭვრეტა. ცალი თვალით შეხედვა, ჭუჭრუტანიდან გახედვა. «შენ გგონია იმ რუსმა სამხედრო სალამი მოგცა? არა, იგი გამოგიჭიციანა, ვინ მისცა ამ გლახას ჩინიო!». . .

ჭიცილაყი პანლური. ი. ჭავჭავ. «ცხოვ. ღ კან.», ივერია, 1879, № 3.

ჭიუცი (იმერ. ნ. ა.) ფრინველია შაშვის ოდენა. ცბა უუვარს, ნისკარცი ღ ფეხები გრძელი აქვს.

ჭიუხი (ფშ. რაზიკ.) წვეტიანი კლდეები.

ჭიფხვა (რაზიკ.) რაც ძალი ღ ღონე აქვს ჭიმვა.

ჭიჭილა (ნ. ა.) პატარა ლიტრა, ჭინჭილა.

ჭიჭინა (ნ. ა.) რქიან პირ-უტყევის ავად-მყოფობაა. მალე უღებს საქონელს ბოლოს.

ჭიჭინობელა (იმერ. ნ. ა.) ჭრიჭინა.

ჭკინცვა (რაზიკ.) გამოცქერა საიდანმე ან საჩენ აღაგზე დგომა ქალისა.

ჭკუა-მხიარული (გურ.) ოდნავ გონება შერყეული ანუ ანორმალურ ჭკუა-გონების აღმიანი. უფრო სშირათ ასეთი აღმიანი მუდამ მხიარულია, ბევრს ლაპარაკობს ღ უთავ-ბოლოთ.

ჭოკვი (იმერ. გურ.) გრძელი ღ წვრილი სარი ნიგვზის დასარეკი, ჭოგრი, ლატანი.

ჭოპინი (გურ.) სხვის ქვეშ შედგომა: «მიჭოპინე, ხეზე ავალ», ვუჭოპინებ მას, მიჭოპინა მან; გიჭოპინებ შენ.

ჭორ-ციკვი (რაზიკ.) ჭორის ციკვი, მეჭორე.

ჭოცა (რაზიკ.) რქა-მაღალი ხარი.

ჭრიალი (ართმ.) ბატების ხმაურობა.

ჭრიანციელი (ქარ. რაზიკ.) ცყემლის წვენი; თვალ-ჭრელი კაცი.

ჭრომასხი (ნ. ა.) ეყვანა ვეფხივით ჭრელი ფერი. პირ-უტყეზე იტყვიან.

ჭრუკი ინდაურის წიწილი.

ჭუნჭუნული, ჭუნჭუნი (ქარ. იმერ. რაზიკ.) პატარა ბავშვის აკვანში ხმაურობა.

ჭუჭრუცანა ნახვრეცი შენობაში ან ფიტრულში, იმდენათ გაბზარული ადგილი, რომ გახედვა შეიძლებოდეს.

ჭუჭრული ქათმის წიწილი.

ჭუჭყარიცა (ც. ფ.) ჭუჭყა სიმიდი ან სხვა რამ მცენარე. დაჭუჭყარიცება, დაჭუჭყება.

ჭყანცი (ფშ. რაზიკ.) ქაობი.

ჭყაპა (რაზიკ.) თხელ-კანა, წყლიანი ყურძენი.

ჭყიმა (ფშ. იმერ. რაზიკ.) მცენარეა, იჭმება.

ჭყინცი ჭყლინცი, ახალი უმარილო ყველი, ანუ სიმიდის ცარო მარცვლებ-გაუმხმარი.

ჭყიოც-მაცი (ფშ. რაზიკ.) უიჟმაცი, წვრილი.

ჭყიცა (ხევს. რაზიკ.) ვარსკვლავი ჩრდილოეთისა, ПОДПРАВНАЯ ЗВЕЗДА.

ჭყორი (ფშ. რაზიკ.) წვრილი ქვა, კედლის შენების დროს შუაში ჩასაყრელი.

ს.

საბარდა მავთულეზიანი კრინოლინი კაბის ქვეშ ჩასაცმელი. «ქალო საბარლიანო, გაქვს ღ გინარიანო», ... «საბარდა რომ დაგიგდოგება, აღარ გიყიდიანო» (ხალხური ლექსი).

სავრეზი (ნ. ა.) ხნულში დაუხნავათ დარჩენილი მიწა.

სათრითი (იმერ. პ. მ.) თიხის იარაღი სამ-კბილა ღ შუაზე განვრეცილი შამფურის საცრიალებლათ.

საღარი ცარო (ქარ. რაზიკ.) მსველი ცარო სიმიდისა.

საღარგობა (ფშ. რაზიკ.) სული წმინდის მოფენის დღე. ამ დღეს იციან ფშავლებმა საფლავის კურთხევა, წირვის გადასდა ღ მოკეთებმა მკვდრის პატრონის ბატკნებით მოკითხვა.

საღ-ერზო (ფშ. რაზიკ.)-ერზოზე მოკიდებული ხავიწივით.

საღი (ვაჟ. ფშ.) ქუშელო.

საღსა (ფშ. რაზიკ.) კაკლების საბერცყი გოხი ან სარი, იხ. ქოკი.

სამანდი (ფშ. რაზიკ.) სურდო.

სანა (გვაგას.) ჩარჩო, რომელზედაც ქსოვენ ნოხეულობას (ხაღეულობას).

საო (ნ. ა.) პირ-უცყვის ავად-მყოფობა, პირში დაჭყერის ეკლებსავით, უნდა მოიჭრას.

საპი (გურ.) იხ. საბას ღ ჩუბ-ღის ლექსიკონები. მოხაპვა, რამესთვის თავის რგვლათ შემოთლა ანუ შემოჭრა, მოხაპული, თავ-შემოთლილი, თავ-შემოჭრილი.

საპია (ქარ. რაზიკ.) ღვინის ძალიან მსმელი, ლოთი.

სარა (რაზიკ.) თოფია ერთ-გვარი.

სარგალი (რაზიკ.) ეზო, ბაკი.

სარკვლა (ქარ. რაზიკ.) შემოზღუდვა ადგილისა საქონლის შესარეკათ.

ხარვეჯი (ქარ. რაზიკ.) სხულში მოუხნავათ ჩაყოლებული კვალი.

ხართ-კვერი (რაზიკ.) ახალ-წელიწადს იციან ბედის კვერებთან ხართ-კვერსაც გამოაცხოებენ საერთო ოჯახის ბედზე. როცა მეორე დღით, ახალ-წელიწადს, მეკვლე მოუვათ, ხართ-კვერი უნდა შეაგორონ კარებიდან სახლში. თუ წალმა მობრუნდა, კარგია, თუ უკულმა, ცუდი ნიშანია. მერე ნათლი-ლება დღეს, რომელიც კაი ხარია, იმას გადაატყვენ კისერზე ღ შეაჭმევენ.

ხარი-კულა (გვ. ვაზ.) მცენარეა ხველებისა-თვის.

ხასუნა იხ. თიკრუნი.

ხაქოლი (ფშ. რაზიკ.) ბალახია, მთაში გვარობს. ამ ბალახს ჰკრეფენ, ხარშავენ ღ უფითლათ ღებვენ იმითი ძაფს.

ხაჭმაჭიჭა (ქარ. რაზიკ.) მცენარეა, მხლათ ხარშავენ.

ხაჯალაური (**ხაქალაური**) (ნ. ა.) ორ-კოპიანი დიდი ჯირკი, რომელსაც სა-სიბივით შეაბამდენ მძიმე დამნაშავეს ღ ისე ჩაატებდენ საპატრონი; სხვათა შორის იმერეთის მეფემ 11 სოლომონმა რაჭის ერის-თავს როსტომს დააღვა ხაჯალაური ღ ისე დაატუსალა.

ხელის გამოლება თავის დაცვა. «ბევრი ითმინა, მარა ბოლოს ხელის გამო-ლება მაინც მოუსნა».

ხელ-გამომავალი შემპენი (კაცი).

ხელის მოყრა (ფშ. რაზიკ.) კარგა ხელი მოყურე; კარგა ვისარგებლე იმისგან.

ხელის შებრუნება (რაზიკ.) ხელის გამოლება, ჩხუბში პასუხის გაცემა.

ხელი სალითას! ე. ი. არ მიეკარო, ხელი უშვი!

ხელ-კავი (იმერ. გურ.) სის მსხვილ-თავიანი კავი ღომის ხელით საცეხვი.

ხელ-ქვეშ ვაჭრობა ნაჭრათ. გინა წვრილათ ვაჭრობა, ხელქვეშ გავუიდე, წვრილათ, ნაჭრათ გავუიდე.

ხელ-შესული ხელმწიფე ბა-განსაზღვრული.

ხელ-შეუვალი ხელმწიფე ბა-განუსაზღვრული.

ხემსი (> ხეფსი) ნაწილი, ნამცეცი. «მთელი დღეა ხემსი არ მიჭამია»;

ხერკალი (მეგრ.) არტაშანი.

ხეხელა (ქარ. რაზიკ.) ხმელ-ხმელი კაცი გამხთარი.

ხვამრიელათ (ნ. ა.) ბლომათ, ბევრი.

ხვანცარიკი კუდისა კუდის ქიციანი (ქნევა).

ხვაშნა (გურ. ტ. გ.) დედალი თევზი რომ ქვირითს დაურის, მამალი იმ ქვირითს სითხეს გადასხამს გასანაყოფიერებლათ, ამას ჰქვია ხვაშნა. დახვაშნული, დახვაშნავს.

ხვეული ქადა (ფშ. რაზიკ.) უგულოთ გამომცხვარი ქადა. ასე ეძახიან ბარში გამომცხვარს ქადას ფშავლები.

ხვილიფი მდინარის ნალექით გაპოხიერებული სახნავ-სათესი მიწა.

ხვიმენი (კ. უ.) ზღვის ვეშაპის გვარის ცხოველი, акуша.

ხვრემა (რაზიკ.) სრამა-ხრუმით ჭამა, პირის სმიანობა ჭამის დროს.

სიზაკი (გურ. იმერ.) ავეჯი, ავეჯეულობა, მოძრავი ქონება.

სიბაღი (ფშ. რაზიკ.) ეშმაკი ღ კუდიანი.

სიმანი (იმერ. დ. მ.) შარი, მოგონება. ისიმანებს, მოიგონებს, იშარებს.

სიმბიწარი (ფშ. რაზიკ.) დაუღეარი; მოხსუბარი, დაუსვენებელი, ჩირქინა.

სირაული (გურ. ც. გ.) გოგორებზე მოწყობილი ფიცრები ცვირთის საზიდავათ, ТАУКА.

სიფათი (ნ. ა.) განსაცთელი, მოულოდნელი უბედურება.

სიფოლდა (ფშ. რაზიკ.) ფინცორა, საქმელი ძირი აქვს, თეროსა ჰგავს.

სიწვი (ნ. ა.) მცირე რამ წვეტიანი, სეზე ანანეთქი, ის. სიჭვი.

სიჭვი (ქარ. რაზიკ.) სის ანანეთქი, ნაფოცა, ის. სიწვი.

სიჭვიჭური მსხალი საზამთრო მსხალი, ხარობს უფრო ძველ სამცხის ქვეყანაში — ახალციხესა ღ აჭარაში. აგრეთვე გურიასა ღ ქართლშიაც. ზოგან ამ მსხალს სეჭვიჭურს არქმევენ.

სისრიგობა (ქარ. რაზიკ.) ქესაცობა.

სლაზუნი შეფხანა, წაფხანება, ТРЕНІЕ.

სოზუა (რაზიკ.) საქმელი ბალახია.

სომარიელი (ფშ. რაზიკ.) განიერი.

სორბა (ა. ი.) ხმელი ქავილი.

სორგო (ლენხ. პ. მ.) დიდი საწნებელი.

სორდი (ფშ. რაზიკ.) ის. ღმურძლი.

სორსოშა (ფშ. რაზიკ.) წვრილი სეცყვა.

სორსოცი (ცელ. გ.) მამალ ღორების ხმაურობა ღ ბრძოლა დედლებსათვის.

სოცვრა ზანლის ანუ თმის ძირში პარსვა. მოვსოცრავე, ძირში მოვპარსავე. მოსოცრილი, ძირში მოპარსული (სოცორა — თავ-მოპარსული. მოუსოცრავს თავი — გადუპარსავს თავი).

სოცი (ფშ. რაზიკ.) ლუდის გამოხანარში ქაცო.

სოცრავი (ნ. ა.) ავად-მყოფობაა, ბაღნის ცვენა იცის.

სოცორა მოპარსული ან ერთობ თმა-შეკრეჭილი თავის ქალა, «სოცორ-სოცორს ჰყრისო, ყვავი ნიგოზს ჰყრისო, დასევია ბედურები, ბელელაში ჰყრისო» (ხალხური).

სოშორი (მთ. მ. გ.) [ащ. [шшр. кшшшш] რჩეული, კარგი [მსხვილი?]. არა შევნიერი ნიგოზია: სულ სოშორ-სოშორი კაკლებია.

სოწი (ნ. ა.) სის კოვზის განათლელი იარაღი, წვერში მოღუნული გრძელი დანა.

სოჭოჭი სოჭო, ღოკოკინას, კუს ღ ამებრვე სხვათა გარე-კანი.

სოხი (ფშ. რაზიკ.) ქისერი, მსხვილ-მარცვალა საღესავი.

სოხნა (ქარ. რაზიკ.) საქონელი სოხნის ნეკერს. «ცოცა მოთოხნე, ცოცა მო-სოხნე».

სოხნივი (ფშ. რაზიკ.) მხიარული.

სრიკა (იმერ.) მწარე კვანი გულ-გამოღებული ღ გოხზე წამოცმული წყლის ანუ ღვინის ამოსაღებათ.

სროიჭი (ფშ. რაზიკ.) სოხოზიკი.

სრუწვა (ფშ. რაზიკ.) ქურღობა, პარვა.

სრჩოლა, **სრჩოლეზა** (იმერ. რაზიკ.) ბოლეზა.

სუ (ქარ. რაზიკ.) გულა-ფშუცა, ყვავილში გაფუჭებული მარცვალი, გულში სულ შავი მცვრით არის სავსე, გარედამ საღია, პურს ძალიან აფუჭებს.

სუეზა (გურ. იმერ.) გულის მოყვანა, წყენა. ისუა, გული მოიყვანა, იწყინა. სუიანი, იტყვიან ისეთ აღამიანზე, რომელმაც უცებ იცის გულის მოყვანა, წყენა.

სუზარა (რაზიკ.) ქირი საქონლისა.

სურვეზა ციფი, საოფლე.

სუსხუსი (რაზიკ.) ახლათ ფეხ-ადგმულ ბავშვის რბენა.

სურა (ხევს. რაზიკ.) ბანდული.

სუსუცი (რაზიკ.) ბერი კაცის ცრფობა.

ჴ.

გალათნა (ფშ. რაზიკ.) მეზობლათ მდგომი ნათესავი, მეზობელი.

განდავი (ნ. ა.) ძაბუნი.

განაზირი (ნ. ა.) ზვის ანუ ფუჩეჩის საზიდავი დიდი ძარი.

განჯალი (ვლ. ზვ.) მაგარი ვაჭრობაში, გაგანჯლება, გაწვალეზა.

განჯუხი (გურ. იმერ. მეგრ.) ჩურჩხელა.

გარჯი (ნ. ა.) ეკლიან ჩირგვების კონა.

გაურა (ქარ. ნ. ა.) თივის ჴეინი.

გაყვა (იმერ. გურ.) [ер. тур. قاجا *перошшшшшшшшшшшшшш*] კალმის დანა, დასაკეცი, ჴიბეში ჩასადებათ.

გაშარაცი (ქარ. რაზიკ.) მოჩხუბარი, მოსისხლე კაცი.

გახირი (გურ.) წვალეზა, გავგახირდი, გავწვალდი.

გვალლო (ნ. ა.) [перс. جوال] სქელი ღ მაგარი უზრალო ქსოვილი მაცყელისა ან გაგარისა.

გვარელა ხარი (ფშ. რაზიკ.) ჴრელი ხარი.

გიდაო (ნ. ა.) ავად-მყოფობა ცხენისა. ნილო დაუსივდება ღ დაუჩირქდება; ძნელი მოსარჩენი სენია, კიდეც რო მორჩეს, ნახევარ ცხენობას ჴკარგავს, ის. ნილო.

გინჯილა (ნ. ა.) бахрама.

გირკი (იმერ.) ხის ძირის ნამორი, ჩამოსაჯდომათ ვარგისი, ის. გორკო.

გიქურ, **გიქურათ** (გურ.) პირდაპირ; გიქურ მისლვა, მირცყმა, დანიშნება ღ სხვ.

გორკო დაბალი ხისგან ნამორი საჯდომი, ის. გირკი.

გუფთი (ა. ი.) თეთრი ცვინის ძარღვი, перух (საზ. ლექსიკ. გუფთი გამხმარი ორაგულის ხორცია).

გულურა (ფშ. რაზიკ.) გაგულურებული, ცხვირ-მოჭრილი ან ყურებ-დაჭრილი.

ჯოყარი (ფუ. რაზიკ.) გამხმარ ბალახის ღერი.

ჯღა, ჯღეზი (გურ. იმერ.) ირმის, გარეული თხის ღ მისთანთა რქა.

ჰ.

ჰაისი, ზუთი ჰაისი (ა. ი.) [არბ. حَسَّ *ყვეთხო*] სმენა, მხედველობა, ყნოსვა, გეზოვნება ღ შეხეზითი გრძნობა, пять органовъ чувствъ.

ჰაჰმაგას, კამას, კეიმას (გურ. იმერ.) სამხედრო შეპახილი მტერზე შეტევის ღროს, «ურა»სავით.

ჰემწო (მ. ჯ. ინგილ.) ამოღენა.

Цѣна: 90 коп.; Prix: 2 Mk.

Продается у комиссіонеровъ Императорской Академіи Наукъ:

И. И. Глазунова и К. Л. Ринкера въ С.-Петербургѣ, Н. П. Карбасникова въ С.-Петербургѣ, Москвѣ, Варшавѣ и Вильнѣ, Н. Я. Оглоблина въ С.-Петербургѣ и Кіевѣ, Н. Киммеля въ Ригѣ, Фоссъ (Г. В. Зоргенфрей) въ Лейпцигѣ, Люзакъ и Номп. въ Лондонѣ.

Commissionnaires de l'Académie IMPÉRIALE des Sciences:

J. Glasounof et C. Ricker à St.-Petersbourg, N. Karbasnikof à St.-Petersbourg, Moscou, Varsovie et Vilna, N. Oglobline à St.-Petersbourg et Kief, N. Kimmel à Riga, Voss' Sortiment (G. W. Sorgenfrey) à Leipzig, Luzac & Cie, à Londres.